

Retorinen analyysi valtiopäivien avajaisten ekumeenisten
juhla jumalanpalvelusten saarnoista aikavälillä 2010-2018

Rolf Heikkinen
Käytännöllisen teologian pro gradu- tutkielma
Huhtikuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution käytännöllinen teologia	
Tekijä – Författare Rolf Henry Mikael Heikkinen			
Työn nimi – Arbetets titel Retorinen analyysi valtiopäivien avajaisten ekumeenisten juhla jumalanpalvelusten saarnoista aikavälillä 2010-2018			
Oppiaine – Läroämne Teologia			
Työn laji – Arbetets art pro gradu	Aika – Datum 8.4.2019	Sivumäärä – Sidoantal 69+liitteet 12	
<p>Tiivistelmä – Referat</p> <p>Tämä pro gradu tutkimus selvittää kolmen tutkimuskysymyksen avulla valtiopäivien avajaissaarnojen argumentointia ja retorikan käyttöä. Mikä on saarnan ydin, eli teesi. Kuinka piispa sen kuulijoille argumentoi. Millaisilla retorisilla tehokeinoilla saarnaaja argumentointiaan vahvistaa.</p> <p>Aineistona pro gradussa käytetään valtiopäivien ekumeenisten juhla jumalanpalvelusten saarnatekstejä aikaväliltä 2010-2018. Saarnat jakaantuvat melko tasaisesti eri hiippakuntien kesken mutta Helsingin ja Kuopion piispoille vuoro osuu kahdesti.</p> <p>Metodina käytetään retorista analyysiä sekä argumenttianalyysiä. Retorisen analyysin sekä argumenttianalyysin yhteiskäyttö sopii tutkimukseen hyvin, sillä retorinen analyysi keskittyy enemmän ilmiön tarkasteluun kun argumenttianalyysi taas itse argumentin sisältöön. Näiden lisäksi tutkimusaineistosta etsitään kielellisiä tehokeinoja.</p> <p>Argumenttianalyysi painottuu Chaïm Perelmanin argumentaatiotekniikoihin. Perelmanin yhdistelevät eli assosiatiiviset tekniikat jakaantuvat kolmeen alakategoriaan: kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen nojaaviin ja todellisuuden rakennetta määrittäviin. Lisäapuna Perelmanin tekniikoille käytetään Arja Jokisen jaottelua siitä, onko puhuja lisäämässä omaa vakuuttavuuttaan vai argumenttiensa vakuuttavuutta.</p> <p>Saarnojen teeseissä otetaan kantaa niin aikuisten vastuuteen lapsista, ihmisarvoon, yhteiseen vastuuseen tulevaisuudesta sekä suuren kuvan ymmärtämiseen. Saarnoissa myös tartutaan yleisellä tasolla niin ajankohtaisiin asioihin, kuin tulevaisuuden haasteisiin ja ollaan huolissaan sekä nuorista että ikäihmisistä. Kannanotot ovat kuitenkin tyyliltään neutraaleja ja painottavat päättäjien asemassa oleville yhteistyön tärkeyttä yli puoluerajojen, kannatusprosentista huolimatta.</p> <p>Argumentaatiotekniikoiden kolmesta yhdistelevästä sidostyypistä on saarnoissa eniten käytössä todellisuuden rakenteisiin nojaava sidostyyppi. Sen alle kuuluvista keinoista eniten käytetään peräkkäisyyttä ja rinnakkaisuutta. Kvasiloogisen sidostyyppin keinoista taas analyysin ja määritelmän käyttö on suosituinta. Todellisuuden rakennetta määrittävän sidostyyppin keinoista saavat eniten käyttökertoja esimerkit ja havainnollistaminen.</p> <p>Argumentin esittäjän vakuuttavuuden lisäämiseksi saarnoista löytyy eniten puhujakategoriolla oikeuttamista ja itse argumenttia vahvistetaan taas eniten yksityiskohdilla ja kertomuksilla.</p> <p>Piispat käyttävät saarnoissaan retorisia tehokeinoja vaihtelevasti ja kieli on selkeästi ymmärrettävää. Kertomusten käyttö esimerkkinä on yleistä kuin myös toisto mutta huumorin käyttö rajoittuu muutamaa saarnaan.</p>			
Avainsanat – Nyckelord Argumentti, retoriikka, saarna.			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Taustaa tutkimukselleni	1
1.2 Aikaisemmat tutkimukset	3
1.3 Luterilaiset piispat ja valtiopäiväsaarnat	5
1.4 Kirkkokäsikirjan mukaan vai piispan oma valinta	9
1.5 Luterilainen saarnaperinne.....	13
2. Tutkimuksen toteutus.....	18
2.1 Tutkimuksen kysymykset ja tutkimustehtävä.....	18
2.3 Tutkimusaineisto.....	19
2.2 Analyysimenetelmä	20
3. Retorinen analyysi ja argumentointi avajaissaarnoissa	26
3.1 Keinot argumentin esittäjän vakuuttavuuden lisäämiseksi.....	26
3.2 Keinot argumentin vakuuttavuuden lisäämiseksi	31
3.3 Tekstin kielelliset tehokeinot	35
4. Piispojen saarnojen argumentaatiotekniikat	49
4.1 Assosiatiiviset ja dissosiatiiviset sidostyypit saarnoissa	49
4.2 Argumenttien määrä	61
4.3 Argumenttien esiintymisjärjestys	62
5. Yhteenveto	66
Lähteet ja apuneuvot.....	70
Kirjallisuus.....	70
Liitteet.....	75

1. Johdanto

1.1 Taustaa tutkimukselleni

Käydessäni messussa odotan saarnaa sillä pidän sitä koko mesun kohokohtana. Olen lukenut etukäteen kirkkopyhään liittyvän evankeliumin ja usein, tai ainakin joskus olen saarnaavan papin aloittaessa myös viritellyt mieleeni kuvaa siitä, kuinka itse juuri nyt tämän evankeliumitekstin ollessa kyseessä aloittaisin. Miten saisin kuulijat puolelleni ja saarna painuisi heidän mieleensä, aiheuttaisi siellä uusien tai edes yhden uuden näkökulman avautumisen saarnatusta evankeliumista. Mikä olisi vielä parempaa jos kirkkokahveilla messun jälkeen syntyisi vielä opettavaista ja rakentavaa dialogia saarnaajan ja seurakuntalaisten kesken.

Saarnan tekemiseen on oppaita ja hyviä neuvoja saa vaikka kysymällä oman seurakunnan papeilta. Digipostilla on myös kohtuullinen lähde ideoille mutta oletan kuitenkin vahvasti luontaisen uteliaisuuden, ihmettelyn, ja kaikkiruokaisen lukuinnostuksen olevan paras lähde ajankohtaisille ja onnistuneille saarnoille.

Idean tutkimukseeni saarnoista sain jo opintojeni alkuvaiheessa mutta silloin se tuntui hieman liian kaukaiselta. Ajan kuluessa aihe nousi uudelleen esiin ja koska saarnojen tutkiminen alkoi kiehtoa yhä enemmän, päätin valita valtiopäivien avajaissaarnat tutkimukseni aiheeksi. Mitäpä mielenkiintoisempaa voisi saarnoista tutkia, kuin juuri piispojen tapaa ja tyyliä saarnata ja siksi päädyin argumentointiin ja retoriikkaan.

Alkuvaiheessa tutkimustani ja hieman liiankin innostuneena haalin materiaaliksni saarnat aikaväliltä 2000-2018 mutta metodin kirkastuttua kavensin aineistoni aikaikkunan vuosiin 2010-2018. Tutkimuksen aikana kävin kuuntelemassa kolme saarnaa mutta muut kaivoin esille eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoista.

Tutkimusta tehdessäni ja ”ajan kuluessa” on saarnareppuuni lisääntynyt keinoja erilaisista tavoista käyttää argumentointia ja retoriikkaa saarnassa. Nämä toiminevat sitten mahdollisesti ”kättä pidempänä” joskus tulevaisuudessa. Tutkimukseni kieliasussa esiintyvät sanonnat ja mahdolliset kielikuvat, niin tahattomat kuin tahalliset, ovat tarkoituksella mukana.

Missä syntyvät hyvät ideat saarnoihin? Mikä on se luovuuden kaivo tai lähde, josta pulppuavat hyvät retoriset kikkailut ja vakuuttavat lauseet? Miten koskettaa kuulijan sisintä niin, että kosketus tuntuu? Taitoa vai viisautta, vai sekoitus molempia mutta jotkut sen kuulemani ja lukemani perusteella osaavat paremmin ja toiset vieläkin paremmin.

Kirkon penkissä istuen ja miespuolisen papin ”opettavalla nuotilla” tasaisesti soljuvaa saarnaa kuunnellessani, olen valitettavasti joskus muistini siivillä lentänyt ”kultaiselle 70-

luvulle”. Näin omiin ajatuksiini vaipuneena olen tuolloin keskittynyt aivan muuhun kuin saarnaajan viestiin.

Ammattiroolissa puhuessaan, kuten esimerkkinä pappi/opettaja, voi roolipuheen vaarana olla liikapainottaminen. Samoin tauottamiset liian usein rikkovat saarnan ymmärrettävyyden ja kuulija putoaa kärryiltä. Jatkuvat kolmen sanan lauseet kiinnittävät kuulijoiden huomion ja alkavat mahdollisesti häiritä niin, että seurakunta kuulee mutta ei kuuntele.

Äänentoistolaitteet voivat myös aiheuttaa omat haasteensa, tai paremminkin niiden toimimattomuus. Puheen äänellisen perussävyn voi joku kuulija tulkita läsnäolevaksi, isällisen miellyttäväksi tai vakuuttavaksi mutta jos perussävy pysyy koko ajan samana, voidaan se tulkita maneeriksi.¹

Toisaalta jos vaihdan tähän pohdintakulmaa, niin onhan saarnaaja saattanut perehtyä Howard Gilesin puheen mukauttamisen teoriaan ja vain vahingossa omaksunut opettajamaisen puhetyylin jokaisen saarnansa viestinnälliseksi työkaluksi. Jukka-Pekka Puron esimerkkiin viitaten, ei tässä kohtaakaan hänen erilaisuuteen tähtäävä divergentti käyttäytymisensä toimi, sillä saarnaaja on eri tasolla kuulijoidensa kanssa, hän tahtomattaan tai jopa hyvin itse tietäen ylentää itsensä.²

Puron esimerkissä palkankorotusta esimieheltään pyytävä alainen sinuttelee, sillä yleensä keskusteluissa heidän välillään on niin tehty. Esimies taas kysymyksen kuultuaan vaihtaa keskustelutyylinsä virallisempaan suuntaan ja vastaa teititellen. Näin hänen divergentti käyttäytymisensä palauttaa keskusteluun esimies/alainen asetelman ja helpottaa häntä näin eväämään alaisensa esittämän palkankorotuspyynnön. Toisinpäin kulkevassa sopeutumiseen pyrkivässä viestinnässä on kyse konvergentista puheesta. Esimerkkinä tästä puro mainitsee akateemisten ympyröiden hillityn käytöksen ja selkeästi artikuloidun puheen.³

Aivan kuten Puro jatkaa, on puheen mukauttamisen teoriassa muistettava myös sana mutta. Kuvausvoimaltaan se on hyvä mutta kuinka harkittua puheen mukauttaminen oikeasti on, siihen Gilesin teoria ei Puron mielestä vastaa. Toisaalta ihmiset ovat luoneet säännöt ja oletukset, joita esimerkissä akateemisista ympyröissä toimimisesta Giles Puron mukaan käyttää. On ymmärrettävä, että puheen mukauttaminen on lakiteoreettinen ja näin

--” divergentti ja konvergentti käyttäytyminen ovat relationaalisen viestinnän teoriassa ilmenevien symmetrisyyden ja komplementaarisuuden kaltaisesti ainoita teoriassa annettuja toimintamahdollisuuksia”.⁴

¹ Rajamäki, 2007,163.

² Puro Jukka-Pekka, 1996 89-91

³ Puro Jukka-Pekka, 1996 89-91.

⁴ Puro Jukka-Pekka, 1996 96.

siis sääntöteoreettisesti ihmisellä on vapaus valita ja toimia kuten haluaa. Vapaus koskeekin valintaa pelkästään käyttäytymisten välillä, lakiteorioiden kaltaisesti päättelee Puro Gilesin oletttavan.⁵

Kaikesta huolimatta esimerkkinä saarnamies ei sentään onneksi ollut arka viestinnässään. Hän esitti asiansa ja toimitti vielä liturgian siihen päälle, hyvä niin. McCroskeyn piirretyyppisestä tai tilannekohtaisesta arkuudesta ei näkynyt jälkeäkään, eikä kuulunut mitään.⁶

1.2 Aikaisemmat tutkimukset

Saarnoja on tutkittu paljon ja saarnatutkimuksien tekijöistä on mainittava ainakin Pentti Lempiäinen, Tapio Lampinen, Voitto Huotari, Yrjö Sariola. Jukka-Pekka Puro sekä Jari Jolkkonen. Länsinaapuristamme on mainittava myös Martin Lönnebo.

Tässä tutkimuksessani ovat keskeisessä osassa valtiopäivien avajaissaarnat. Pelkästään avajaissaarnoihin ja niissä nimenomaan piispojen argumentointiin ja retorisiin keinoihin keskittyneitä tutkimuksia en löytänyt. Lähellä toki on Tapio Lampisen logonomitutkinto poliittisista valtiopäivien avajais- ja päättäjäisjumalanpalveluksista.

Samoin myös Puron tekemä tutkimus seurakuntasaarnojen retorisesta vaikuttavuudesta. Aikaa toki hänen tutkimuksestansa on kulunut ja normaali seurakuntasaarna ei liene tyyliltään, eikä tarkoitukseltaan valtiopäivien avajaissaarnan kanssa samalla viivalla.

Tämän tutkimukseni kannalta hyödyllinen on Helena Kuusirannan pro gradu Itä-Suomen Yliopistosta vuodelta 2012 ”Piispa puhuu” diskurssianalyysi saarnoista. Pro gradussaan Kuusiranta on perehtynyt vuoden 2010 piispojen piispantarkastus- ja synodaalikokoussaarnoihin, sekä kirkolliskokouksen ja piispankokouksen saarnoihin. Hänen tutkimuksensa kattoi yhteensä 23 saarnaa.

Aineistoaan Kuusiranta analysoi ja etsi saarnoista diskursseja tutkimuskysymysten kautta. Hän pohti diskurssien suhdetta vallankäyttöön ja sosiaaliseen toimintaan, sekä etsi mahdollisia ristiriitaisuuksia ja poikkeamia. Tutkimusaineistostaan hän löysi neljä selvää diskurssikokonaisuutta. Löydetyt puhutavat hän nimesi seuraavasti: ylläpitävät, haastavat, informoivat ja etsivät. Silloin kun näitä eri tapoja käytettiin vaihdellen, onnistui saarna olemaan vakuuttava ja puhutteleva. Yhteisöllisyys esiintyi analyysin perusteella piispojen

⁵ Puro Jukka-Pekka, 1996 96.

⁶ Puro Jukka-Pekka, 1996 93.

halusta puhua me- muodossa ja olla yksi meistä. Samaa yhteisöllisyyden halua vahvistivat myös empaattinen ja sovinnollinen tyyli.⁷

Tutkimustani sivuaa myös läheisesti Teija Pitkäsen Yleisen käytännöllisen teologian pro gradu 2010 ”Teille on syntynyt vapahtaja” Tutkimuksessaan Pitkänen käsitteli TV-jumalanpalvelusten joulusaarnoja. Sisällönanalyysiä käyttäen Pitkänen lähestyy saarnoja myös oheisviestintöjä tarkkailemalla. TV-joulusaarnoja Pitkänen oli kerännyt tutkittavaksi 20 kappaletta. Miten saarnaaja elehtii, painottaa sanoja, toistaa tai pitää taukoja.

Pitkänen oli ottanut tutkimukseensa TV-joulusaarnoja vuodesta 1985 lähtien vuoteen 2009 tarkoituksenaan löytää vastaus kysymykseen. ”Miten TV-jumalanpalvelusten joulusaarnat ovat muuttuneet vuosina 1985–2009.”

Tutkimuksen tulokset kertovat TV-jumalanpalveluksien lyhentyneen, oheisviestinnän jääneen lähes olemattomaksi ja yhden ilmeen saarnaajien olleen enemmistönä. Ainoa poikkeus yhden ilmeen saarnaajien joukossa oli runsaasti elehtivä ja ilmeitä käyttävä naissaarnaaja. Myös kertomusten käyttö oli lisääntynyt vuodesta 2005 eteenpäin, samoin myös Jeesus sai nimekseen lapsi erilaisilla määreillä höystettynä: Pieni lapsi, vastasyntynyt lapsi, pieni avuton lapsi, vastasyntynyt poikalapsi.⁸

Myös Eeva-Kaisa Heikuran pro gradu 2016 ”Ajattelepa tuota tilannetta” sivuaa tutkimustani ainakin retoristen keinojen tutkimisten suhteen. Heikura tutki digipostillan saarnojen ominaispiirteitä. Myös Kati Pirttimaan pro gradu 2016 ”Ekumeenisuus jumalanpalveluksien ja hartauksien ordoissa” tulee lähelle tutkimustani, sillä tutkimani saarnat ovat Jumalanpalveluksista jotka ovat viralliselta nimeltään; Valtiopäivien avajaisten ekumeeninen juhla jumalanpalvelus.⁹

Pirttimaa toteaa, että ekumeeninen jumalanpalvelus on terminä hankalasti määriteltävissä ja jatkaa, että kaikkien kirkkokuntien jumalanpalvelukset ovat tavallaan avoimia. Termiä ekumeeninen jumalanpalvelus voi Pirttimaan mielestä soveltaa sellaiseen jumalanpalvelukseen, jonka toteuttamisessa ovat osallisina myös muita kuin evankelis-luterilaisen kirkkokunnan edustajia.¹⁰

Retoriikan osalta tutkimukseni analyysiosion lähiympäristöön sijoittuvat myös pro gradut Pauliina Rokalta, Linda Pelkoselta ja Teresa Pohjolaiselta.¹¹

⁷ Kuusiranta 2012, 46-68.

⁸ Pitkänen 2010, 107-109

⁹ Heikuran 2016 Pirttimaa 2016

¹⁰ Pirttimaa 2016, 14.

¹¹ Rokka 2014 Pelkonen 2013 Pohjolainen 2011

1.3 Luterilaiset piispat ja valtiopäiväsaarnat

Suomi on jaettu yhdeksään hiippakuntaan ja hiippakuntaa johtaa piispa. Kaikkein ylin virka ja kirkon ykkösedustaja arkkipiispa pitää matalaa majaansa Turussa. Arkkipiispan arvoa pitää itsellään tällä hetkellä Tapio Luoma. Arkkipiispan tehtävät on määritelty aika suurpiirteisesti ja jos ne pitäisi tiivistää, niin ehkä julkisuuteen parhaiten näkyvät työtehtävät sisältävät suurimmaksi osaksi edustamista ja puheenjohtajana toimimista. Työhön kuuluu myös yhteydenpito tiedotusvälineisiin ja nykyisin yhä enenevässä määrin sosiaalisen median käyttö sisältäen ahkeran twiittailun.¹²

Vuonna 1999 annetussa hallituksen esityksessä siirrettiin piispan nimitysoikeus pois presidentiltä ja annettiin se kirkolle. Piispan viran tullessa avoimeksi oli tuomiokapitulin järjestettävä demokraattiset vaalit. Piispa johtaa ja on hiippakunnan suurten linjojen toteuttaja. Piispan tehtävät on eritelty kirkkolaissa ja vielä erikseen mainitaan, että myös seurakuntien ja pappien valvonta kuuluu piispojen tehtäviin.¹³

Luterilaisiin tunnustuskirjoihimme kuuluva Augsburgin tunnustus. Erittelee piispan maallisen vallan ja hengellisen vallan eron hyvin seikkaperäisesti seuraavanlaisin sanakääntein.

”Jos piispoilla tämän lisäksi on maallisen miekan valtaa, niin heillä ei ole sitä piispoina evankeliumin, vaan oikeuden perusteella. Tämän vallan kuninkaat ja keisarit ovat heille myöntäneet omaisuutensa maallista hallintoa varten. Tämä on kuitenkin toinen tehtävä kuin evankeliumin palvelijan virka”.¹⁴

Kirkkokäsikirjan mukaan Itsenäisyyspäivä (6.12.) on kansallinen juhlapäivä. Itsenäisyysellemme alkuajoista lähtien on silloin valtiovallan määräyksestä pidetty jumalanpalvelus. Myös kirkkojärjestys edellyttää, että

”jumalanpalvelus pidetään itsenäisyyspäivänä ja valtiollisten tilaisuuksien yhteydessä, niin kuin siitä on säädetty tai erityisiä tilaisuuksia varten määrätty. Jumalanpalveluksessa kiitetään maamme vapaudesta ja itsenäisyydestä sekä rukoillaan isänmaan ja kansan puolesta. Itsenäisyyspäivänä voidaan käyttää myös kirkkovuoden ajankohdan mukaisia tekstejä. Saarnateksti voidaan valita myös vapaasti”.¹⁵

Toinen ohje juhlapäivien teksteistä annetaan kirkkokäsikirjan ensilehdillä ja se menee näin:

”Kirkkovuoden juhla-aikoja varten on omaa aineistoa, jossa sovelletaan eri jumalanpalveluskaavoja. Kirkkovuoden ajankohta on otettu huomioon raamatuntekstien valinnassa, musiikissa, rukouksissa ja jumalanpalvelusten muissa teksteissä. Niihin sisältyy kullekin juhalle tyypillistä erityisaineistoa. Tästä syystä juhla-aikojen jumalanpalvelukset on esitetty muita jumalanpalveluksia yksityiskohtaisemmin. Juhlapäivinä voidaan soveltaa myös muita käsikirjan jumalanpalveluskaavoja”.¹⁶

Pidin ohjeita epäselvinä ja suurpiirteinä, joten lähestyin asiaan selvyyttä haluten Kuopion piispan avustajaa. Olin istunut kyseisen avajaisjumalanpalveluksen yleisössä ja

¹² twitter.com/luomatapio luettu 01.04.2019

¹³ <https://www.edilex.fi/he/fi/19990167.pdf> luettu 07.04.2019

¹⁴ <http://tunnustuskirjat.fi/augstunn.html> luettu 07.04.2019

¹⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055> luettu 07.04.2019

¹⁶ Kirkkokäsikirja I-III 2008, 12

kerroin piispan evankeliumitekstin valinnan ihmetyttäneen minua. Kuluvan kirkkovuoden mukaan sunnuntai 31.01.2016 oli ollut kynttilänpäivä ja tarkennukseksi kirkkovuoden ohjeeseen oli vielä lisätty: Arkipäivinä (1.-6.2.2016) käytetään 2. sunnuntain ennen paastonaikaa (sexagesima) aineistoa. Siis vuosikerran mukaan Luuk. 8: 4–15 evankeliumiteksti. Sovimme, että esitän kysymykseni sähköpostilla hänelle ja hän selvittää asian piispalta itseltään ja tässä saamani vastaus referoituna.

Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa voidaan käyttää kirkkovuoden tekstejä mutta koska avajaisjumalanpalvelus ei ole seurakunnan messu, eikä se myöskään liity oikeasti kirkkovuoteen on mahdollista valita mikä tahansa evankeliumiteksti. Tarkemmin vielä, että valtiopäivien avajaismessu ajelehtii jumalanpalvelus kasuaalitoimituksen ja jumalanpalveluksen välimaastossa. Avajaisjumalanpalveluksen vietto nousee yhteisön elämäntilanteesta (casus = tapaus, tilanne). Lähimmiksi vertailukohdiksi voi ottaa eri koulujen ja yliopistojen avajaisjumalanpalvelukset. Tämän vuoksi avajaisjumalanpalveluksessa voidaan käyttää myös muita tilanteeseen sopivia Raamatun lukukappaleita. Kuopion piispan itsensä suorittamassa avajaisjumalanpalveluksessa helmikuussa 2016 kirkkovuoden tekstit olivat perustuneet piispan ja työryhmän yhteiseen valintaan.¹⁷

Aikavälillä 2010-2018 kolme piispaa oli päätenyt mahdollisen työryhmänsä kanssa vaihtoehtoon, jossa valita evankeliumiksi ja saarnansa rakennuspohjaksi joku muu kuin kirkkovuoden ajankohtaan määrätty teksti. Kuudelle saarnaajalle taas kirkkovuoden teksteistä ja lisävaihtoehtoista oli löytynyt selkeä tarttumakohde asiansa esittämiseen. Tätä jakoa voi käänellä oman mielensä mukaan. Onko kolme tai kuusi paljon vai vähän yhdeksästä?

Valtiopäivien saarnojen sisältöä ja rakennetta kirjoittaa auki myös emerituspiispa Eero Huovinen. Hän siirtyy lyhyen historiallisen selvityksen jälkeen tutkailemaan saarnaajan mahdollisia vaikeuksia poikkeuksellisen yleisön edessä. Onhan paikalla valtaa pitävä eliitti, Huovisen määritelmän mukaan ”esivalta”, jota hän tosin pitää jo menneisyyteen kuuluvana nimityksenä. Huovinen käy läpi artikkelissaan myös saarnan poliittista ja kriittistä tehtävää. Saarna päättäjille ei saa olla pelkkä ”kaiku sille mitä yhteiskunnassa jo muutenkin puhutaan”. Eikä myöskään ”eettisesti hampaaton”¹⁸.

Huovinen neuvo saarnaamaan kuulijoiden lisäksi myös itselleen ja pitämään itsensä asenteellisesti samalla tasolla kuulijoiden kanssa. ”Saarna politikaille ei ole paikka, jossa

¹⁷ Henkilökohtainen kysely sähköpostilla, minä-Kuopion piispan avustaja. Sähköpostikeskustelu tekijän hallussa.

¹⁸ Huovinen 2017, 205-207.

politikoidaan eikä varsinkaan harjoiteta puoluepolitiikkaa”. Tiivistää Huovinen tekstinsä kappaleessa ”Arvostus päättäjien tehtäviä kohtaan”¹⁹.

Eduskunnan pöytäkirjoihin dokumentoidut saarnat alkavat aikataulutusella ja taustatiedoilla osallistujista. Ekumeenisuuden toteutumiseksi on mukana myös muiden kirkkokuntien edustajia. Alla oleva esimerkki on vuodelta 2013.

”Kokoonnuttuaan kello 11.30 Kansalliskirjaston edustalle lähtivät eduskunnan jäsenet, eduskunnan pääsihteeri ja eduskunnan oikeusasiamies kulkueena, puhemies ja varapuhemiehet ensimmäisinä, valtiopäiväjumalanpalvelukseen Helsingin Tuomiokirkkoon, jonne oli saapunut myös muita kutsuvieraita ja yleisöä. Kun tämän jälkeen valtioneuvoston jäsenet olivat tulleet kirkkoon ja kaikki asettuneet paikoilleen, saapui kirkkoon Tasavallan Presidentti Sauli Niinistö jumalanpalveluksen toimittavan papiston vastaanottamana. Ekumeenisessa valtiopäiväjumalanpalveluksessa saarnasi Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström. Liturgeina toimivat kappalainen Suvi-Päivi Koski ja kirkkoherra Stefan Djupsjöbacka. Jumalanpalveluksessa avustivat metropoliitta Ambrosius, piispa Teemu Sippo SCJ sekä piirikunnanjohtaja Pasi Runonen Suomen Metodistikirkosta. Tekstinlukijana oli eduskunnan puhemies Eero Heinäluoma. Musiikista vastasi urkuri Anna-Maria Lehtoaho sekä kanttorina Risto Pulkamo. Jumalanpalveluksessa lauloi Helsingin tuomiokirkon kamarikuoro Viva vox johtajanaan dir.mus. Seppo Murto. Kolehdin kantoivat Helsingin Hakatyttöjen, Helsingin Sinihaukkojen ja Katajanokan Karhunkaatajien partiolaiset. Partiolaiset olivat mukana myös saarnassa. Valtiopäiväsaarnan piti Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström. Saarna kuului seuraavasti:”²⁰

Valtiopäivät avataan aina Jumalanpalveluksella. Jumalanpalveluksen jälkeen seuraa varsinainen avajaistilaisuus puheineen eduskunnassa ja sen jälkeen onkin jo vuorossa kahvitilaisuus valtiopäiväsalissa. Eduskunnan pöytäkirjoista selviää, ettei vuoden 1998 juhlanjumalanpalveluksessa ollut merkintää ekumeeninen mutta päättäjäisistä 16.3.1999 tämä merkintä löytyi. Ekumeenisiä avajaisjuhlanjumalanpalveluksia on siis vietetty vuosituhaten vaihteesta lähtien.²¹

Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksen etuliitteenä on sana ”ekumeeninen”. Milloin voidaan Jumalanpalvelusta sanoa ekumeeniseksi? Riittääkö että paikalla on ortodoksi, SCJ:n edustaja sekä yksi vapaakirkon jäsen avustamassa, kuten valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa on. Havainnointini mukaan sen on riitettävä sillä, jos ja kun ortodoksi arkipiispa lukee puhemiehen jälkeen toisen tekstikappaleen tai evankeliumin ja yhteisessä esirukouksessa ovat kaikki vuorotellen äänessä, niin onhan silloin juhlanjumalanpalveluksen etuliite ”ekumeeninen” kohdallaan. Pirttimaa tukeutuu ekumenian ohjeistoon kiteyttäessään napakasti, että ”osallistumista muiden kristillisten kirkkojen julkisiin jumalanpalveluksiin pidetään toivottavana, samoin kuin muihin ekumeenisiin tilaisuuksiin osallistumista”²²

¹⁹ Huovinen 2015

²⁰ Valtiopäivien avajaissaarnan dokumentoitu taustaosuus vuodelta 2013

²¹ Eduskunnan tietosiantuntija Koski, Sari

²² Pirttimaa 2016, 15.

Viime aikoina on julkisuudessa vuosittain nostettu esiin koulujen joulujuhlien uskonnollinen vivahde ja myös keväisin kouluvuoden päätteeksi veisattavan virren säkeistöjen sisältö. Miten sitten valtiopäivien tasolla on ratkaistu kirkkoon kuulumattomien tai kirkollisia tapahtumia jostakin syystä välttelevien kansanedustajien osallistuminen valtiopäivien juhlallisiin avajaisiin?

Kansanedustajat ovat osallistuneet avajaisten Jumalanpalvelukseen tai jättäneet sen väliin, sillä vaihtoehtoista tilaisuutta ei ole ollut. Loppusyksystä vuonna 2016 kuitenkin tapahtui yritys saada järjestettyä tunnustukseton juhlatilaisuus kirkollisen vaihtoehdoksi. Asialla olivat Suomen Humanistiliitto ry ja Vapaa-ajattelijain Liitto ry.

Pääsihteerille 14.10.2016 päivätyssä sähköpostikirjeessään edellä mainitut tahot esittivät järjestävänsä tunnustuksettoman vaihtoehdon samaan aikaan kuin juhla jumalanpalvelus. Juhlapaikaksi oli valikoitunut Helsingin musiikkitalo erinomaisen sijaintinsa tähden, sillä olihan eduskuntatalo remontin vuoksi poissa käytöstä ja eduskunnan avajaiset pidettäisiin viereisessä Finlandia-talossa.²³

Esityksessä mainittiin tilaisuuden olevan luonteeltaan arvokas ja juhlapuhujiksi olivat jo lupautuneet kirjailija Sirpa Kähkönen ja professori (emeritus) Ilkka Niiniluoto. Tapahtumaa verrattiin esityksessä Helsingin yliopiston avajaisiin liittyvään tunnustuksettomaan tilaisuuteen, jota vietetään samaan aikaan avajaisjumalanpalveluksen kanssa.

Sähköpostikirjeessään tahot mainitsevat, että Ruotsissa vastaavanlainen tilaisuus on ollut järjestettynä kolmena vuotena peräkkäin sikäläisen humanistiliiton taholta ja saaneen nyt myös virallisemmän roolin Ruotsin valtiopäivien avajaisiin liittyen.²⁴

Löytäessäni kyseisen Humanistiliiton ja Vapaa-ajattelijoiden esityksen eduskunnan sähköisen asiakirjahallinnon syövereistä tiedustelin asian tuntevilta, kuinka vaihtoehdon tarjoamiseen oli reagoitu. Eduskunnan ylivirastomestari ja tiedotuksen vt. päällikkö muistelivat lounaskeskustelussa kumpikin nähneensä kyseisen esityksen mutta totesivat lähes samoilla sanoilla tunnustuksettoman vaihtoehdon hautautuneen ilman sen suurempaa kiinnostusta. Vuoden 2017 valtiopäivät avattiin, kuten tapoihin kuuluu, juhlallisen avajaisjumalanpalveluksen kera helmikuun toisena päivänä kello 10.00.

Vuonna 2018 samanlaista kutsusähköpostia tunnustuksettomasta juhlasta ei tullut. Löysin ainoastaan yhden sähköpostiviestin, joka sivusi asiaa. Siinä yksittäinen kansanedustaja tiedusteli miksi tunnustuksetonta vaihtoehtoa ei mainosteta missään mutta juhla jumalanpalveluksesta kyllä tulee informaatiota usean sähköpostin voimalla.

²³ Liite 1

²⁴ Liite 1

Jumalanpalvelus siis aloittaa eduskunnan kevään ja uudet valtiopäivät. Ajankohta osuu usein helmikuun alkuun mutta uuden eduskunnan aloittaessa huhtikuulle. Saarnavuorossa oleva piispa voi rakentaa saarnansa kirkkovuoden ajankohdan tekstistä, joka vuosikerran mukaan kohdalle osuu. Kolmen vuosikerran kirkkokäsikirja antaa jonkin verran vaihtelua evankeliumiteksteihin ja koska saarnaajana on nimenomaan piispa, voivat kuulijoiksi saapuneet tällöin olettaa kuulevansa vakuuttavan ja koskettavan saarnan.

Ennakko-odotukset ovat kuulijoilla varmasti suuret mutta niin taitavat olla myös paineet itse saarnaajalla. Nyt on piispalla paikka lyödä sanan säilällä, tykittää retoriikan avustuksella ja kertoa kuinka ongelmat ratkaistaan pyhän Raamatun ohjeita ja oppeja noudattaen. Tai sitten puhua jotain ihan muuta.

Piispan pitämästä saarnasta avajaisjumalanpalveluksessa myös keskustellaan jonkin verran eduskunnassa avajaiskahvittelun lomassa samoin myös puhemiehen ja tasavallan presidentin eduskunnalle suunnatuista tervehdyspuheista.²⁵ Aivan ajatuksia ja tunteita herättämättömiä avajaisaarnat eivät siis ole, tämän totesin myös itse Tuomiokirkossa kolmasti havainnoiden.

Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksen etuliitteenä on sana ”ekumeeninen”. Milloin voidaan Jumalanpalvelusta sanoa ekumeeniseksi? Riittääkö että paikalla on ortodoksi, SCJ:n edustaja sekä yksi vapaakirkon jäsen avustamassa, kuten valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa on. Havainnointini mukaan sen on riitettävä sillä, jos ja kun ortodoksi arkkipiispa lukee puhemiehen jälkeen toisen tekstikappaleen tai evankeliumin ja yhteisessä esirukouksessa ovat kaikki vuorotellen äänessä, niin onhan silloin juhla jumalanpalveluksen etuliite ”ekumeeninen” kohdallaan.²⁶

1.4 Kirkkokäsikirjan mukaan vai piispan oma valinta

Seuraavissa kappaleissa avaan evankeliumitekstit, jotka perikooppijärjestelmän mukaisesti olivat avajaisia edeltävinä sunnuntaipäivinä kirkkovuoden teksteinä, sekä myös mahdolliset lisävaihtoehdot.

Joistakin saarnoista on myös osa aloitusta tai kappale aloituksen ideaa. Niiden tarkoitus on avata sitä kontrastia, joka kirkkovuoden saarnatekstin ja valitun tekstin välillä mahdollisesti vallitsee. Evankeliumitekstit ovat toisille tutumpia kuin toisille ja jos kyseinen tekstikohta ei ulkomuistista avaudu niin ne löytyvät myös liiteosiosta.²⁷

²⁵ Veteraanikansanedustaja Ojansuu-Koivisto eräässä graduseminaarimme keskustelussa.

²⁶ Pirttimaa 2016, 2.

²⁷ Liite 2

Kirkkokäsikirjan ohjeiden mukaisesti vuoden 2010 helmikuun kolmannen päivän avajaissaarnan evankeliumitekstinä ensimmäisen vuosikerran mukaisesti on edelliseltä sunnuntailta ollut Matt. 20: 1-16 vertaus viinitarhan työmiehistä. Saarnansa piispa aloitti kuitenkin seuraavilla lauseilla.

”Rakkaat sanankuulijat! Äsken kuultu ja laulettu lasten evankeliumi on yksi kaikkein tutuimpia raamatunkohtia. Se luetaan joka kerta, kun pieni lapsi kastetaan ja sen ydin on Jeesuksen sanoissa Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta”.²⁸

Piispalle ei kelvannut vuosikerran ehdottama teksti vaan hän oli ottanut saarnansa peruskiveksi tekstin Mark. 10:13-16. Saarnan pääosassa olivat lapset ja myös Haitin katastrofin vaikutukset.

Vuonna 2011 valtiopäivien avajaissaarna pidettiin huhtikuun lopulla ja toisen vuosikerran mukaan toisen pääsiäispäivän evankeliumitekstinä oli Joh. 20:1-20 Jeesuksen ilmestyminen ensimmäiseksi Marialle. Sattumalta kuitenkin juuri kyseinen päivä oli pääsiäisen jälkeinen torstai ja mahdollista olisi ollut myös käyttää ensimmäisenä Mark. 16: 9-16 evankeliumitekstiä.

2011 saarnaava piispa maalaa heti alkuun kuvan vuoden 1943 pääsiäisestä ja käyttää saarnansa pohjana kirkkovuoden teksteistä poiketen tekstiä Luuk. 24: 13-31 Jeesus ilmestyy Emmauksen tiellä. Taidokkaasti piispa sitoo saarnaansa Karjalan Kannaksen venäläisvangin ja suomalaisen venäjää osaavan kohtaamisen. Saarna päättyy almanakkaan ja kuulijat saavat tietää tärkeän tiedon seitsemän vaalikauden päässä olevasta pääsiäisestä. Tuolloin vuonna 2038 pääsiäisen liikkumavara on tapissaan eli huhtikuun 29. päivänä.

Vuonna 2012 valtiopäivien avajaissaarna pidettiin helmikuun seitsemäntenä päivänä. Evankeliumin teksti on sama kaikissa vuosikerroissa. Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33 mutta oli mahdollista valita myös Johanneksen evankeliumin kahdesta vaihtoehdosta mieltäisempi. Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Tämä siksi, että edellinen sunnuntai oli kynttilänpäivä. Kyseiseen kirkkovuoden ajankohtaan oli vielä tarkennus. ”Arkipäivinä 6-11.2.2012 käytetään 3. sunnuntai ennen paastonaikaa septuagesiman aineistoa” Mahdollisuus annettiin siis myös Luuk.17: 7-10. tekstin käyttämiseen.

Saarnavuorossa ollut piispa esittelee ensiksi Lucian päivää ja naisvankilassa vieraillessaan kokemaansa kuorolauluryhmän esitystä. Lusijaneidot niminen ryhmä oli jäänyt piispan mieleen jo ehkä pelkästään nasevasta nimestänsä johtuen. Piispa keskittyy mielestäni herkullisten vertausten ja kielikuvien jälkeen Johanneksen evankeliumin teksteihin.

²⁸ Valtiopäivien 2010 avajaissaarna

”Te arvoisat yhteiskuntavaikuttajat, lainsäätäjät, toteuttajat ja valvojat — presidenttejä myöten— olette työssänne tekemisissä valon ja pimeyden, totuuden ja valheen, oikean ja väärän kanssa siinä missä vankilaväki ja rikosseuraamuslaitoskin. Itse asiassa teitä voisi kutsua tämän tehtävän takia nimellä Lucifer!”²⁹

2013 valtiopäivien avajaissaarnalla oli jälleen edellisen sunnuntain kynttilänpäivän vuoksi samat tekstit kuin vuonna 2012. Vaikka kirkkovuosi kulki nyt ensimmäisen vuosikerran mukaisesti, niin erikoispyhän vuoksi samat kolme vaihtoehtoa olivat jälleen tarjolla. Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Lisäksi kirkkovuoden ajankohtaan oli lisätty tarkennus. ”Arkkipäivinä 4-9.2 käytetään 2. sunnuntai ennen paastonaikaa sexagesima aineistoa.”

Evankeliumitekstiksi tarjottiin siis myös Luukkaan evankeliumin 8:4-15 jakeiden tekstiä.

Piispa viittaa saarnassaan yhden kerran Galatalaiskirjeeseen 6:7 lauseella. ”Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.” Tästä viittauksesta päättelen evankeliumitekstinä olleen Luukkaan 8:4-15 teksti. 2013 saarnaava piispa on myös käyttänyt edellisen viikon lauantain Helsingin sanomia saarnansa rakentamisessa, joten ei siis turhaan saarnaoppaissa mainita saarnaajille ohjeeksi lukea sanomalehtiä.

Hän aloitti saarnansa näin. ”Viime lauantain Helsingin sanomissa 16- vuotias Veera sanoo:” Jos on tahallaan sotkenut, niin kyllä pitää jäljet siivota.”³⁰

Helmikuun neljännen päivän 2014 valtiopäivien avajaissaarnan rakennuspalikoiksi oli (kolmas vuosi peräkkäin) tarjolla kynttilänpäivän tekstit mutta nyt toisen vuosikerran mukaisesti. Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Kuluvan kirkkovuoden lisäohjeena oli, että ”arkkipäivinä 3-8.2 käytetään 4. sunnuntain loppiaisesta aineistoa.” Tarjolla oli siis myös Matt. 14:22-33 evankeliumiteksti Jeesus kävelee veden päällä. 2014 saarnaava piispa oli tällä kertaa tarttunut Matteuksen evankeliumin tekstiin ja vertasi veneretken tapahtumia yhteiskunnan tilaan aloittaen saarnansa lakonisesti:

”Kuva tämän päivän yhteiskunnasta? Ei hyvältä näytä tämä veneretki. Jeesus on vetäytynyt yksinäisyyteen, ja oppilaat soutavat venettä järven toiselle puolelle. On aamuyö. Vastatuuli puhalttaa ja nostattaa vaahtopäitä. Sitä emme tiedä, vuotaako vene.”³¹

Vuoden 2015 valtiopäivien avajaisien aikaan oli juuri ohitettu kolmas sunnuntai pääsiäisestä, eli kyseessä oli huhtikuun loppu eduskuntavaaleista johtuen ja evankeliumina Johannesta. Kolmannen vuosikerran mukaisesti saarnaan oli tuomassa syvyyttä Joh. 14: 1-7 Tie, totuus ja elämä. 2015 saarnannut piispa kiteytti sanomansa yhteiskunnallisen päättäjän työn ja suuren kuvan ympärille. Retoriset tehokeinot, kuten seuraava esimerkkinä oleva

²⁹ Valtiopäivien 2012 avajaissaarna

³⁰ Valtiopäivien 2013 avajaissaarna

³¹ Valtiopäivien 2014 avajaissaarna

lainaus osoittaa, nousivat tekstistä selvästi esille. Yhteiskunnan päättäjän työ on vaativaa ja suuri kuva joko pysyy mielessä tai se haalistuu.

”On jotakin suurempaa, jota yhdessä rakennamme. Tätä tajua ja ymmärrystä päättäjän tulee vahvistaa myös niissä, jotka ovat hänet päättäjän tehtävään valtuuttaneet ja kutsuneet. Tässä ei ole kaikki!”³²

Piispan käyttämä, rivien välissä selkeästi näkyvä vertaus tai kytkös edustajan kannattajien ja itse kansanedustajan välille toimi hyvin ja oli minusta näppärä muistutus yli puolue- ja ideologiarajojen menevän yhteistyön ymmärtämisestä.

Valtiopäiväjumalanpalvelus helmikuun kolmantena 2016 oli jälleen kynttilänpäivän läheisyyden vuoksi, saamassa evankeliumivaihtoehtoiseen jonkun kolmesta seuraavasta: Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Lisämerkintä oli myös sama kuin vuonna 2013. Arkipäivinä 1-6.2 käytetään 2. sunnuntai ennen paastonaikaa sexagesima aineistoa Luuk. 8: 4-15. Saarnavuorossa ollut piispa oli ratkaissut asian toisin ja valinnut evankeliumitekstikseen itsenäisyyspäivän raamatunkohdan Matteuksen evankeliumista 20: 25-28. Saarnassaan piispa viljelee osuvia ja vähemmän osuvia kevennyksiä sekä tarttuu tasavallan presidentin uudenvuoden puheeseen pariinkin kertaan. Retoriikka on piispan hanskassa mutta kuinka monelle päättäjälle seuraava suora lainaus saarnasta vertauksen käytöstä ja arvottamisesta mahtoi aueta. Minulle se kyllä avautui ³³.

”Kun keravalainen jenginuori sanoo, että ”Rane on kingi”, hän arvioi Ranen suuruutta toisin kuin Nobel-komitea tai eduskunnan perustuslakivaliokunta”.³⁴

Vuoden 2017 valtiopäivät avattiin helmikuun toisena päivänä ja 4. loppiaisen jälkeisen sunnuntain evankeliumitekstinä oli sama jota 2014 tarjottiin arkipäivien tekstiksi, eli toisen vuosikerran mukaan Matteukselta. Jeesus kävelee veden päällä 14: 22-33

2017 saarnassa piispa keskittyi suositeltuun evankeliumitekstiin pohjautuvassa saarnassaan hyvin ajankohtaisesti turvapaikan hakijoihin ja ihmissalakuuljettajien monia ihmishenkiä vaatineisiin venekuljetuksiin sekä nykyisiin aaveiksi nimeämiinsä uhkakuviiin.

”Muuan tunnettu yhteiskunnallis-poliittinen manifesti alkoi sanoin: aave kummittelee Euroopassa. Manifestin mukaan sitä pelätään ja kaikki haluavat sen torjua, joskin kirjoittajat itse halusivat sitä edistää. Siitä on aikaa jo enemmän kuin puolentoistasataa vuotta--”³⁵

Kuten lainaus osoittaa, kummitteli aave joskus manifestissa, nyt aave on saanut piispan mukaan uuden ”olomuodon” ja se kummittelee rajojen sulkemisena, totuuksien ja valheiden

³² Valtiopäivien 2015 avajaissaarna

³³ Tv-sketsisarja Vintiöt yhdeksänkymmentäluvun alussa, jossa eräs toistuva sketsi Keravalaisista jenginuorista päättyi aina kyseiseen toteamukseen ennen Ranen käskyä ”fuduu seinään”

³⁴ Valtiopäivien 2016 avajaissaarna

³⁵ Valtiopäivien 2017 avajaissaarna

tarkoitushakuisena sekoituksena ja ehkä tutuimpana uhkana kuitenkin nimeltään ilmastonmuutos. Näin siis maalaili saarnassaan vuonna 2017 saarnannut piispa.³⁶

Valtiopäivien avajaisten ekumeeninen juhla jumalanpalvelus 2018 eli viime vuodelta oli kuudes päivä helmikuuta kello 12.00 ja piispan evankeliumiteksti oli kirkkovuoden suosittellemaa erityisehtoa noudattaen Matteuksen evankeliumin 13: 31-33 kohta.³⁷

1.5 Luterilainen saarnaperinne

Saarnan tehtävänä on Luterilaisen käsityksen mukaan puhtaan evankeliumin julistaminen ja opettaminen. Tämän yksinkertaisen ja selkeän ohjeen antaa Jumalanpalveluksen opas.

Yksinkertainen ohje on kuitenkin samassa oppaassa vielä jaettu viiteen alakohtaan, jotka ovat.

1. Saarnalla on evankelioiva ja missionaarinen tehtävä. On siis julistettava sanaa ja tehtävä lähetystyötä. 2. Saarnalla on opettava eli katekeettinen tehtävä. Opetus valaisee kirkon oppia, jumalanpalvelusta ja etiikkaa. 3. Saarnan tehtävä on lohduttaa. Se tuo levottomille rauhaa ja katuvalle armoa ja surevalle toivoa. 4. Saarnan tulee olla puhutteleva sekä vaikuttava.

Saarnaajan on kosketettava kuulijan sisintä. 5. Saarnan tulee kehottaa ja kannustaa hyviin tekoihin. Rakastakaa lähimmäisiä ja olkaa hyviä toisillenne.³⁸

Saarnan voi myös yksinkertaistaa toisen Korinttolaiskirjeen luvun viisi ja jakeen 20 kautta, Jumalan puheeksi saarnaajan välityksellä. Puhujana ei siis ole saarnaaja itse vaan hän toimii välittäjänä. Sana tarvitsee välittäjän, eli useimmiten papin. Miten saarnaaja sanaa sitten kuulijoille julistaa on monen vaiheen summa. Saarnaa voi märehtyä, pähkäillä ja rakennella tehokeinojen kanssa. Saarnata voi suoraan paperista lukien tai lasketellen muistista ulkoa.

Martin Lönnebo nostaa uudesta testamentista kaksi käsitettä, jotka hänen mielestään ovat erittäin keskeisiä. Nämä kaksi ovat valo ja elämä. Niiden kautta Lönnebo saa aikaiseksi seitsemän avaimen tulkintalistansa. Näiden avainten lisäksi löytyy alla olevasta listasta myös niiden vastaparina toimivat negatiiviset kokemukset tai itse sisältö. Tekstiin valitaan sitten sopivin avain listasta ja etsitään syviä teologisia ulottuvuuksia ja konkretisoidaan tekstin sanoma kuulijoille.³⁹

1. Elämän tarkoitus	Tyhjyyden, tarkoituksettomuuden, juurettomuuden tunnot vieraantuminen
2. Rauha ja sovitus	Syällisyys, levottomuus

³⁶ Tämä aaveisiin viittaaminen lienee viittaus kommunistiseen manifestiin (Marx & Engels 1848)

³⁷ Arkipäivinä (5.-10.2.2018) käytetään 2. sunnuntain ennen paastonaikaa (sexagesima) aineistoa.

³⁸ Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas, 2009 91-93.

³⁹ Lehtonen, 1985 43.

3.Yhteys ja osallisuus	Yksinäisyys ja vierauden tunto
4.Elämänilo ja turvallisuus	Kuolema ja tyhjiinraukeamisen pelko
5.Vapaus ja luovuus	Yksitoikkoisuus, stressi, pinnallisuus, työttömyys
6.Rakkaus ja uskollisuus	Särkyneet haaveet, pettämisen kokeminen
7.Oikeudenmukaisuus, rauha puutteesta pääseminen	Sorto, riisto, nälkä ja sota

Kaikilla saarnaajilla on oma tapansa saarnata, joten persoona on heillä omanlaisensa mutta taitoja voi kuitenkin hioa ja esiintymisvarmuutta harjoitella. Persoonasta käsin toimiminen edellyttää, että omat vahvuudet esiintyjänä tulee ottaa käyttöön. Tunteet, joita aidosti tuntee ja vain ne on hyvä ottaa käyttöön. On syytä tiedostaa omat tunteensa ja pystyttävä karsimaan ne tunteet, jotka eivät meneillään olevaan tilanteeseen kuulu. Myös liikkeet, habitus sekä ääni ovat myös osia persoonasta. Kuulijat haluavat, että puhuja on läsnä ja ymmärtää itse sen mistä puhuu.⁴⁰

Persoonallisella puheella on myös riskinsä. Vaatii rohkeutta ammentaa omista kokemusvarastoistaan ja kertoa oma näkemyksensä koska yleisön joukossa on aina sellainen tai sellaisia, jotka eivät puheesta pidä. On vain uskottava siihen mitä kertoo ja kannettava vastuu esityksestä.⁴¹

Saman asian yksinkertaistaa Martin Nicol. ”En voi vaatia ketään kanssani kuvaan, jos en itse ole valmis menemään mukaan.” Mutta muistettava on, että kun eläytyy Raamatun sanoihin koko persoonallaan, niin se ei suinkaan tarkoita sitä, että kaikki mitä sanoo tulisi perustua omaan kokemukseen, jatkaa Nicol.⁴²

Niin ja kuten Lampinen tiivisti, ”--kaikki mikä on saarnaajan ja seurakunnan välissä vaikeuttaa puhumanne tekstin perillemeno”. Hän viittasi tällä neuvollaan rakenteellisesti toimivan puheen kohtaan numero neljä Cicerolta, eli memoria. Koostetun puheen mieleen painaminen.⁴³

Onko sitten olemassa minkäänlaisia henkisiä tai jopa fyysisiä ominaisuuksia, jotka edesauttaisivat saarnaajaa saamaan sanomansa perille? Hyvän saarnaajan ominaisuuksista löytyy mielenkiintoinen luettelo 1200-luvun alkupuolelta. Tuon aikaiset ihanneominaisuudet ovat toki aikansa lapsia ja aiheuttavat nyt lähinnä hymähdysten.

”Hänen tulee olla oikean ikäinen, ei paljoakaan kolmestakymmenestä vuodesta kumpaankaan suuntaan. Saarnaaja ei saa olla lapsekas kasvoiltaan eikä olemukseltaan, sillä muuten voi tulla auktoriteettiongelmia. Hän ei saa olla epämuodostunut ruumiiltaan eikä muutenkaan huvittava, sillä

⁴⁰ Hyppönen 2005, 37, 44.

⁴¹ Rajamäki 2007, 162.

⁴² Nicol & Forsberg 2006, 104.

⁴³ Luentosarja kaukomatkaajan paluu 2017 muistiinpanot tekijän hallussa. Luentokirjana Poliittinen postilla 2014

epämuodostumia tuijottavan yleisön huomio ei pysy itse asiassa. Hän ei saa olla fyysisesti heikko, sillä saarnaajan ammatti vaatii matkustamista ja kestävyyttä. Hänen tulee olla kaunopuheinen ja hyvin perehtynyt niin Raamattuun kuin kielioppiinkin voidakseen vaivattomasti esittää asiansa. Saarnaajan omien elämäntapojen tulee olla moitteettomat, jotta hän opettaisi myös esimerkillään eikä yksin puheillaan. Lisäksi hänen tulee vielä olla luonteeltaan työteliäs sekä halukas ryhtymään saarnaajan ammattiin. Oma tahto on tärkeä, sillä muilta ominaisuuksiltaan loistavasta mutta haluttomasta veljestä ei tule hyvää saarnaajaa--”.⁴⁴

Nämä hyvän saarnaajan ominaisuudet olivat tarkoitettu fransiskaaniveljille mutta olihan tuossa luettelossa kuitenkin muutama ajan hammasta yllättävän hyvin kestänyt ominaisuus kuten puolivälin kohdalta löytyvä kaunopuheisuus ja perehtyneisyys raamattuun, sekä kappaleen viimeinen neuvo oman tahdon tärkeyden merkityksestä.

Pohjoismaisten saarnojen merkittävä kokoelma löytyy länsinaapuristamme. Uppsala Universitets Bibliotek pitää hallussaan kokoelmaa C ja tuossa kokoelmassa on noin 13 000 saarnaa. Sieltä löytyy useita Vadstenan birgittalaisluostarissa kirjoitettuja saarnoja. Erään munkkiveli Acho Johanniksen saarnakokoelmassa voi olla muutamia hänen tekstejään, jotka on mahdollisesti saarnattu Naantalissa tai Turussa. Eikä hän ole ainoa Vadstenalaismunkki jonka tekstejä olisi voitu kuulla vuosina 1416-1442 kyseisissä kaupungeissa.⁴⁵

Saarnaan ja varsinkin suomalaiseen sellaiseen on vaikuttanut kuitenkin kenties eniten Ericus Erici Sorolaisen ohjekirja. Hän kehitti ja lisäili omaan tyyliinsä vaikutteita saksalaisista opettavaa ainesta sisältäneistä saarnoista. Hänen saarnojensa dispositio kulki reittiä: esipuhe, teksti, johdanto, tekstin selitys ja sen sovellus. Ericus Erici ansioksi luetaan toimiminen Suomen papiston opettajana ja henkilönä, joka nosti papiston sivistystason selkeästi korkeammalle tasolle.⁴⁶

Kaikki saarnat eivät voi olla samanlaisia ja Martin Lönnebon mukaan on eriteltävissä kuusi erilaista saarnatyyppiä, jotka hän on nimennyt seuraavasti: Raamattusaarna, opettava, teeman mukainen, kirjoitelma, draama ja meditatiivinen saarna. Saarnoissa voi kuitenkin myös sekoittaa edellä mainittuja tyypejä keskenään ja rajat ovat muutenkin liukuvia selventää Lönnebo. Raamattusaarnaan voi hyvin sekoittaa dramaattisia elementtejä, sillä niin myös elämä itse, on liikettä ja muutosta.⁴⁷

Samaan lukumäärään saarnatyyppien ryhmittelyssä on päätynyt myös Samuel Lehtonen. Julistava eli temaattinen saarna selvän tavoitteensa kautta pyrkii esittämään kuulijoille oman aiheensa mukaisen sanoman. Lehtosen mukaan aiheen pitää olla selkeysasteeltaan sellainen, että kuulija pystyy jälkeenpäin sen referoimaan. Läheisesti edellistä muistuttava esseesaarna

⁴⁴ Hanska 2001, 352.

⁴⁵ Hanska 2001, 380.

⁴⁶ Parvio 1989, 28.

⁴⁷ Lönnebo 1997, 115-117, 121-122, 126-127, 131, 135, 139-142.

on kirjallisen tyylin omaava, selvätavoitteinen mutta pohdiskeleva, toteaa Lehtonen. Raamattusaarna on Lehtosen sanoin kuin ”Raamattutunti” sillä jakso kerrallaan selitetään ja sovelletaan sisältö kuulijoille sopivaksi. Opetus- eli katekeettinen paljastuu nimensä mukaiseksi ”kristillistä tietoa” välittäväksi. Myös dramaattinen ja mietiskelevä saarna aukeavat nimiensä kautta. Lehtosen mukaan dramaattisuus on vahvana esillä herätyssaarnoissa ja mietiskelevä menee yksiin Lönnebon meditoivan saarnan kanssa.⁴⁸

Lehtonen mainitsee vielä Simojoen tavoitteisiin perustuneet saarnatyypit, jotka hänellä mahtuivat viiteen. Opillinen saarna, raamatullinen saarna, sielunhoidollinen saarna, herätysaarna ja moderni saarna. Simojoen ”Modernin saarnan” Lehtonen tarkoittaa sitä, että saarnan pyrkimys on lähestyä sellaista ihmistä, jolle kristillisyyden on muuttunut jo hieman ”haaleammaksi”.⁴⁹

Mitä kuulijoiden sitten olisi hyvä tietää istahtaessaan kirkon penkkiin kuuntelemaan saarnaa? Lähdetään liikkeelle siitä, että jonkinlainen tietojärjestelmä rippikoulun käyneillä ihmisillä on saarnasta jo olemassa. Päivikki Suojasen mukaan kuulijan on tunnettava saarnan tiedollisia kulttuurisen kokemuksen kehyksiä, skeemoja. Näitä Suojanen listaa kaiken kaikkiaan kymmenen kappaletta ja kirjaan ne alaviitteeksi.⁵⁰

Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa kuulijakunta tiedetään melko tarkasti ja melko suurella todennäköisyydellä myös kuulijat tietävät tai tunnistavat itse saarnaajan. Saarnaaja voi keskittyä saarnansa sanomassa vain kirkon etuosassa istuviin. Lähimpänä alttaria istuva ”kuuma ryhmä” on piispan kohde, eivät ovensuussa ja parvella istuva rahvas.

Kuulijoiden tunnetila on se saarnaavan piispan kohde, sillä itse saarna ei varsinaisesti sisällä mitään uutta tietoa. Kuulijat tietävät kuinka maa makaa ja piispa voi retorisia tehokeinoja käyttäen vahvistaa yhteisöllisyyttä, kuulumista tiettyyn joukkoon ja pyrkiä luomaan yhteyden saadakseen sanomansa perille. Sanoma kuitenkin taitaa olla sama kuin tavallisen seurakunnan messussa, välittää kuulijoille kosketuspinta evankeliumin ytimeen, Jumalan armoon ja syntien anteeksiantamiseen.⁵¹

Retoriikan historian juuret ulottuvat antiikin kreikkaan ja nimiin Gorgias, Platon, Isokrates ja Aristoteles sekä Cicero. Ajan kuluessa kohti keskiaikaa, alkoi kristittyjen kiinnostus retoriikkaan nosta päätään. Kristillisyyden ydin, Jumalan sana ja siitä

⁴⁸ Lehtonen 1985, 103-124.

⁴⁹ Lehtonen 1985, 103.

⁵⁰ Suojasen saarnaan liittyvät, kuulijalle tärkeät skeemat: Saarnan terminaaliset piirteet, aloitus ja lopetusformulat. Saarnan transitionaaliset, temporaaliset, spatiaaliset ja assosiatiiviset piirteet. Saarnan verbaalisiin auktoriteetteihin vetoavat piirteet. Kontrastit. Lingvistiset rutiinimallit. Redundanssi ja saarnaajan persoona. Suojanen 1993

⁵¹ Huotari 1985, 96-97.

saarnaaminen tarvitsi jotakin ja se jokin oli retoriikka. Puheella on keskeinen paikka liturgiassa ja näin Hellspongin mukaan antiikin puheopin taidot omittiin mukaan saarnaoppiin, eli homiletiikkaan aseiksi papeille taisteluun kuulijoiden sieluista.⁵²

1800-1900 luvulla kehittyi näkemys, jonka tarkoituksena oli erottaa homiletiikka retoriikasta. Homiletiikkaa alettiin tunnistamaan ensisijaisesti hengellisenä taiteena, jolla selkeästi oli muita tarkoituksia, motiiveja ja menetelmiä kuin retoriikalla.⁵³

”Utöva den heliga vishet, som kan hjälpa den enskilde att först finna sig själv och sedan finna Gud. Detta är homiletikens gyllene regel.”⁵⁴

⁵² Hellspong 2004, 23; Wallgren Hemlin 1997, 26

⁵³ Karlberg & Mral 1998, 87.

⁵⁴ Lönnebo 1997, 21.

2. Tutkimuksen toteutus

2.1 Tutkimuksen kysymykset ja tutkimustehtävä

Tutkin vuosina 2010-2018 pidettyjen valtiopäivien avajaissaarnejien argumentointia ja retoriikan käyttöä. Kuinka saarnavuorossa ollut piispa argumentoi oman teesinsä ja millaisia retorisia keinoja hän oli valinnut tehostamaan asiaansa.

Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa saarnaavat piispat vuorotellen oman järjestyksensä mukaisesti ja pyrkivät siis vuorollaan vakuuttamaan kuulijoina olevat päättäjät.

Ensiksi tutustuin aineistooni lukien avajaissaarnat useaan kertaan, jolloin saarnan ydin nousi selvästi esiin. Saarnoja lukiessa käytin alkuun erilaisia värejä osoittamaan retorisia keinoja ja alleviivauksia selkeisiin argumentteihin. Pian monisteet olivat täynnä eri värejä ja lähes kokonaan alleviivattuja erilaisin huomautuksin, joten siirryin käsittelemään saarnoja sähköisesti. Pdf-dokumentteja oli huomattavasti näppärämpi käsitellä mutta aika usein palasin saarnojien printattuihin versioihin.

Seuraavaksi erottelin saarnoista Arja Jokisen luokittelun mukaisesti argumentin esittäjää vahvistavat ja itse argumenttia vahvistavat keinot. Kokosin ne yhteiseen pylväsdiagrammitaulukkoon ja annoin kullekin vuodelle oman värinsä. Jokisen luoman jaottelun mukaan argumentin esittäjää vahvistavat seuraavat neljä keinoa: Etäännyttäminen omista intresseistä, puhujakategoriolla oikeuttaminen, liittoutumisasteen säätely ja konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen. Kaikki muut keinot vahvistavat itse argumenttia. Seuraavaksi jaoin taulukon vielä kahdeksi pienemmäksi jolloin eri vuosien saarnoista selviäisi peremmin argumenttia vahvistavien sekä argumentin esittäjää vahvistavien keinojen määrät.⁵⁵

Sen jälkeen siirryin seulomaan saarnojien kielellisiä tehokeinoja Jolkkosen esimerkkien mukaan, jotka löytyivät saarnan käsikirjasta. Jolkkonen oli ottanut esimerkkitekstikseen vuorisaarnan ja eritteli sen avulla kielellisen tehokeinojen listansa. Samalla lisäsin esimerkkejä myös muiden vuosien saarnoista, jolloin jokaisen vuoden saarna tuli peratuksi niistä kielellisistä tehokeinoista, joita saarnasta löysin.

Seuraavaksi tutkin, millaisten argumentaatiotekniikoiden avulla saarnavuorossa ollut piispa vahvisti omaa teesiään. Argumentaatiotekniikat jakaantuivat ensiksi yhdisteleviin- ja erotteleviin sidostyyppeihin. Yhdistelevät sidostyypit jakaantuivat vielä kolmeen päätyyppiin; kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen nojaaviin ja todellisuuden rakennetta määritteleviin. Näiden alle jaottelin sitten varsinaiset argumentaatiotekniikat.

⁵⁵ Jokinen 2016, 344.

Tutkimuskysymykseni olivat: Mikä on saarnan teesi, kuinka piispa sitä argumentoi ja millaisia retorisia keinoja hän argumenttiensa tueksi esitti.

Tutkimukseni tehtävänä oli saarnoja retorista -ja argumentaatioanalyysiä käyttäen selvittää saarnan ydin. Se asia, johon piispa saarnassaan halusi kuulijoiden kiinnittävän huomionsa. Oliko hän löytänyt tartuntapinnan itselleen jostakin kotimaan tapahtumasta, Euroopasta vai oliko piispa mahdollisesti jopa tarttunut globaaliin ongelmaan. Tarkentavina lisäkysymyksinäni oli etsiä ne argumentit, joilla piispa teesiään perusteli ja vielä eritellä retoristen keinojen käyttöä, eli millaisella retoriikalla piispat suostuttelivat kuulijat puolelleen.

2.3 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistonani ovat valtiopäivien ekumeenisten juhla jumalanpalveluksien saarnat vuosilta 2010-2018. Saarnat ovat julkisia aika nopeasti avajaisten jälkeen ja löytyvät eduskunnan pöytäkirjoista sähköisesti pdf-formaatissa tai myöhemmin ne ovat eduskunnan kirjaston hyllyiltä painetussa muodossa valtiopäiväasiakirjoista skannattavissa. Itse keräsin aineiston eduskunnan nettisivuilta ja tulostin ne helpottamaan työskentelyä.

Aineistooni sattui Helsingin ja Kuopion hiippakunnalle kaksi saarnavuoroa. Vastaavasti taas aikaikkunaani eivät mahtuneet Oulun ja Mikkelin hiippakunnat. Aika kattava otos kuitenkin yhdeksästä hiippakunnasta sattui vuosien 2010-2018 sisään.

Tutkimuksessani keskityin piispojen saarnoihin ja niiden argumentteihin sekä retoriikkaan, joten esimerkiksi saarnaajien sukupuolella ei tutkimukseni kannalta ollut merkitystä. Saarnaajien nimet eivät myöskään olleet missään roolissa tutkimuksessani, vaikka ne lähdetiedoista selviävät.

Aineistoni avajaisjumalanpalveluksien ajankohdat osuivat helmikuun alkupäiviin 02-07.2 ja eduskuntavaalien vuoksi kahdesti huhtikuulle 28 ja 29.4 Kirkkokäsikirjan perikooppijärjestelmän mukaan edellä mainittujen ajankohtien saarnojen rakennuspalikoiksi tarkoitetut tekstivaihtoehdot löytyvät loppiaisaajalta tai pääsiäisjaksolta. Sunnuntai on viikon ensimmäinen päivä ja koska jumalanpalvelus säteilee tai loistaa eteenpäin, niin tämän vuoksi edellisen sunnuntain tekstit ovat käytössä sunnuntaita seuraavina arkipäivinä. Tradition mukaan kuitenkin niin, että päiväjumalanpalveluksissa käytetään evankeliumin tekstejä ja aamu- sekä iltapalveluksissa käytössä on epistola ja vanhan testamentin tekstit.⁵⁶

⁵⁶ <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kirkkovuosi> Luettu 01042018

2.2 Analyysimenetelmä

Viestintään ja varsinkin viestin vastaanottajaan kohdistettu Wiion laeista kolmas sanoo seuraavasti; ”On olemassa aina joku, joka tietää sinua itseäsi paremmin, mitä olet sanomallasi tarkoittanut.”⁵⁷

Viestinnässä pyritään saamaan haluttu sanoma perille. Miten siis edesauttaa viestiä niin, että sen perillemeno onnistuisi mahdollisimman hyvin? Tekstillisiä tehokeinoja on runsaasti ja viestin on erottauduttava, noustava massasta eikä se ei saa jättää kylmäksi.

John Fiske avaa Shannonin ja Weaverin viestintämallia ”yksinkertaiseksi, suoraviivaiseksi siirroksi” Informaatiolähteellä on lähetin joka lähettää signaalin. Tapauksessani siis piispa puhuu ja ennen kuin kuulija ottaa vastaan informaation on vastassa häly. Piispan puheen ottaa vastaan kuulija korvillaan ja näin on viesti tavoittanut määränpänsä.⁵⁸

Shannonin ja Weaverin termin ”häly” määrittelee Fiske kattamaan kaiken ”lähteen tahdosta riippumattoman, joka takertuu signaaliin sen kulkiessa lähettimestä vastaanottimeen”. Tarkentaen vielä siihen kuuluvaksi myös kuulijan samanaikaiset omat pohdinnat.⁵⁹

Saarnan täytyy puhutella, joten se on kohdistettava. Tekstin on syytä olla ajankohtainen ja kaikki uusi kiinnostaa, nyt tai ei koskaan ja mieluummin nyt. Verbien on toimittava ja adjektiivit kannattaa todellakin korvata verbeillä, niillä saa usein jätettyä pysähtyneisyyttä kuvaavan ”olla”-verbin pois. On surullista, eli surettaa ja niin edespäin. Kysymykset ovat hyviä ja vastaanottajan kieltä on kyettävä puhumaan. Erikoistermit ja murteellisuus toimivat, samoin lyhyys. Fraasit, sanonnat ja kliseet ovat tuttuja mutta harkitse kuitenkin, jos ne voi jättää pois. Lyhyiden lisäksi sopii vielä teksti pilkkoa väliotsikoilla niin mahdollisuudet paranevat huomattavasti.⁶⁰

Käytän kvalitatiivista menetelmää, jota täydennän pienimuotoisella kvantitatiivisella osiolla. Mukana tutkimuksessani on myös osallistuvaa havainnointia Helsingin tuomiokirkon penkiltä kolmen saarnan verran.

Retorisessa analyysissä on pääosassa teksti, sekä sen vaikutuskeinot ja retoriikan lähtökohtana on Kaakkuri-Knuutilan sanoin ” laaja tulkinta, jossa retoriikan perustana on argumentaatio ja muut retoriset tehokeinot rakentuvat sen varaan”.⁶¹

⁵⁷ Wiio 1994

⁵⁸ Fiske 1993, 19-23.

⁵⁹ Fiske 1993, 22.

⁶⁰ Laakso 1987, 41-43.

⁶¹ Kaakkuri-Knuutila 2004, 233-234.

Retorisen analyysin tekijällä oltava muutamia edellytyksiä. Kaakkuri-Knuutilan mukaan tekstin käsittelemästä asiasta on oltava empiiristä tietoa samoin kuin tekstin, tai tapauksessani saarnojen yleisöstä ja heidän vastaanottotavoistaan. Myös kieleen sisältyvien argumenttitapojen tunteminen katsotaan onnistuneen analyysin suorittamisen edellytykseksi.⁶²

Retorinen analyysi täydentää argumenttianalyysiä koska se keskittyy ilmiön tarkasteluun, jonka argumenttianalyysi siirsi kohteliaasti hieman syrjään pelkistämällä sen ja keskittymällä itse enemmän argumentin sisältöön. Siitä huolimatta, että retorisen analyysin ydin on kielellisen ilmiön tarkastelemisessa, ei se Kaakkuri-Knuutilan mukaan kuitenkaan täysin hylkää asiasisältöä. Retoriikalle käyvät molemmat, sillä kielen hienouksille ”herkistyminen” on hyve, jota suorastaan vaaditaan.⁶³

Metaforat ja muut kielikuvat sekä ilmaisujen värikkyys tai niiden mustavalkoisuus ovat retorisen analyysin kohteet, kiteyttää Kaakkuri-Knuutila. Sosiaalista näkökulman kannalta retorinen tilanne käsittää sekä puhujan, että yleisön ja myös paikan eli foorumin. Aristoteleen aikana keskiössä olivat poliittiset puheet, oikeudessa pidetyt puheet ja juhlapuheet. Hänen käyttämänsä puheen rakenteen erittely on yhä voimissaan ja käytössä. Emme siis kuitenkaan ole kaukana muinaisesta Kreikasta, jos vertaamme omaa länsimaista kommunikointiamme Aristoteleen aikaan, päättelee Kaakkuri-Knuutila.⁶⁴

Arja Jokisen mukaan argumentin tehoa tai vakuuttavuutta voi lisätä joko esittäjään kohdistuvilla tai argumenttiin kohdistuvilla retorisilla keinoilla. Luottamusta huokuvaan esittäjään on helpompi uskoa kuin epäilyttävään, luonnollisesti. Argumenttia taas pyritään saamaan totuudellisemmaksi tai vähintään kannatettavaksi. Nämä kaksi eivät pysy erillään vaan ”kietoutuvat toisiinsa”⁶⁵.

Retoriikka ei ole yksi kokonaisuus vaan sitä voidaan luokitella kielenkäytön tason mukaan kuten pelkkää retoriikkaa teoksen johdannossa Palonen & Summa asian esittävät. Nämä kolme ovat ”puheiden tai esitysten retoriikka, argumentoinnin retoriikka ja vielä trooppien tai kielikuvien retoriikka”. Ensimmäinen näistä keskittyy puheisiin, teksteihin ja nimensä mukaisesti myös esityksiin kokonaisuutta arvioiden. Kuinka taidokasta tai vaikuttavaa esitys yleisölle oli. Argumentoinnin retoriikka keskittyy yleisön käsitysten vahvistamiseen tai niiden muuttoyrityksiin. Troopit tai kielikuvat voidaan ottaa tarkasteluun

⁶² Kaakkuri-Knuutila 2004, 234.

⁶³ Kaakkuri-Knuutila 2004, 234.

⁶⁴ Kaakkuri-Knuutila 2004, 235.

⁶⁵ Jokinen 2016, 344.

argumentoinnin välineinä ja tahdonilmaisuna. Trooppiretoriikassa on mahdollista syventyä tutkimaan tekstiä, kirjoittajan aikakauden kieltä tai eri tyylejä⁶⁶.

Retoriikkaa on epäilty lähes aina. Sitä on pidetty vain keinona saada kuulijat omalle puolelle. Manipulointia, epäluotettavaa ja totuuskysymykset sivuuttavaa selittelyä. Kansallissosialistien retoriikka taas, no ei siitä sen enempää. Retoriikan kritiikissä on näkyvissä kolme pääväitettä, jotka Karl-Heinrich Bieritz esittää seuraavasti. Luonteva, vapaa puhe kahlitaan kaavaan ja näin siitä katoaa esteettisyys. Eettisyys katoaa, kun kuvaan astuu propaganda, kuulijoiden manipulointi sekä kiihottaminen omien tarkoitusperien saavuttamiseksi. Myös teologiselta kannalta on retoriikkaa kritisoitu. Miksi ei riitä pelkkä Pyhän Hengen voima? Tarvitseeko saarna muka puhetaitoa?⁶⁷

Klassisen retoriikan tunnetuimpana oppikirjana voidaan pitää Aristoteleen Retoriikkaa sekä Ciceron Puhujasta-kirjaa.⁶⁸

Kuitenkin jo aiemmin Korax Syrakusalainen, (noin 400-luku eaa.) toimi Ateenassa lainoppineena ja puolestapuhujana oli perehtynyt aiheeseen. Hänelle retoriikka oli taitoa saada mahdollisimman myönteinen vaikutus kuulijoiden keskuudessa. Hänen kehittämänsä esityksen rakennetta kuvaava systematisointi viisiportainen: avaussanat, kuvailu, todistelu, johtopäätökset ja johtosanat. Tätä vastaava rakenne löytyy myös Ciceron tuotannosta mutta hieman eri termeillä. Koraxin mukaan tunteisiin vetoaminen ei ollut järkevää, vain todennäköisyydet merkitsivät ja hyvän puhujan tuli hyödyntää niitä. ”A:n ollessa todennäköisempi kuin B:n, retoriikka hyödyntää A:n retoriikalle suomia mahdollisuuksia”, kuten Puro asian selventää.⁶⁹

Koraxin tunnetuimmat todennäköisyydesimerkit löytyivät todistajainlausunnoista, kuten että kiduttamalla saadaan selville juuri se mitä halutaan. Kuoleva kertoo todennäköisesti totuuden, koska hävittävää ei ole ja vastaavasti isännän huonosti kohteleva orja valehtelee isännästään.⁷⁰

Retoriikka oli antiikin Kreikan aikana puhetaidon opiskelua ja pyrkimystä vakuuttavien argumenttien kehittelemiseen. Aristoteleeseen asti oli Puron mukaan epäselvää se, kuuluiko retoriikka politiikan ja etiikan yhteydessä osaksi yhteiskunnallista vaikuttamista, vai ansaitisiko retoriikka itsenäisen tarkastelun. Ratkaisun esitti Aristoteles osoittaen, että

⁶⁶ Palonen & Summa, 1996 10.

⁶⁷ Nissilä, 2001 169-171.

⁶⁸ Puro Ulla, 2007 7.

⁶⁹ Puro Jukka-Pekka, 2006 22-26.

⁷⁰ Puro Jukka-Pekka 2006, 24.

samoin kuin valtio-opilla ja matematiikalla, on omat periaatteensa ja lakinsa myös retoriikalla.⁷¹

Puron mukaan Aristoteles piti retoriikkaa taitona ja jakoi argumentaation kolmeen luokkaan. Puhujan persoonan *ethos* on oltava uskottava. On osattava vedota kuulijoiden tunteisiin *pathos* ja vielä kolmanneksi muistettava järki (kuulijoiden) *logos*. Eetoksella Aristoteles tarkoitti puhujan kokonaisuutta, jota hän nimitti ”hyväksi neuvonantajaksi”. Hyvän neuvonantajan laajaan kokonaisuuteen laskettiin niin älykkyys kuin kokonaisvaikutelma.⁷²

Paatosta oli taas ajateltava taitona ymmärtää kuulijoiden tunnetilaa ja osata muuttaa sitä omien tarkoituksperiensä suuntaan. Millaista tunnetta puhuja kuulijoille välittää ja mikä sen merkitys on retorisesti? Logos vastasi perusteluista ja järjestä, eli kuinka hyvin puhuja lopulta onnistui asiassaan huomioiden myös tarkkuuden ja kielen käytön. Kaikki kolme toimivat yhdessä ja antoivat puhujalle mahdollisuuden rakentaa vaikuttavan puheen paketti, joka osui ja upposi kuulijoihin.⁷³

Kaakkuri-Knuutila esittelee Aristoteleen kolmijaon hieman viilatuilla tai päivitettyillä selvennöksillä. Ethoksen tämän päivän vastine retorisessa tutkimuksessa on ”puhujan tai kirjoittajan yleisökäsitys, jonka kääntöpuolena nähdään lähestymistapa kohteeseen”. Hänestä retorinen tavoite ja argumentaation tavoite ovat yhtä, sillä edellä mainittu kolmijako tähtää samaan määränpäähän, esitetyn väitteen ”uskottavuuden lisäämiseen”. Itse argumentti on logos, asiasisältö ja pathos on kuulijoiden tunteisiin vetoamisen lisäksi ymmärrettävä ”yleisön vastaanottokykyä”.⁷⁴

Virkansa puolesta valtiopäivien avajaisissa saarnaava piispa on auktoriteetti, joten pätevyys ja oikeutus esiintyä avajaisjumalanpalveluksessa on selvä. Kuulijat tunnistavat persoonan riittävän vakuuttavaksi esittämään asiansa. Piispa taas tunnistaa kuulijoiden tunnetilan, sillä uudet valtiopäivät ovat alkamassa, on juhlan paikka ja näin edellä Kaakkuri-Knuutilan esittelemä kolmijako toiminee piispan saarnatessa.

Retorinen argumentti enthymena muistutti Aristoteleella Blomstedtin mukaan läheisesti dialektiikan syllogismia, eli päättelyketjua, jossa edetään lenkki kerrallaan. Ketjun kaikki loogiset osat tulee olla näkyvissä ja vain tällöin selviää kuinka ne liittyvät toisiinsa. Päättelyn voi hoitaa myös lyhyemmällä kaavalla ja ehkä kuuntelijoiden pitkästyminen ajatellen, oli

⁷¹ Puro Jukka-Pekka 2006, 30.

⁷² Puro Jukka-Pekka 2006, 30-32.

⁷³ Puro Jukka-Pekka 2006, 33; Perelman, 1996 20; Blomstedt, 2003 113.

⁷⁴ Kaakkuri-Knuutila 2004, 233.

Aristoteleella esittää retoriseksi argumentiksi enthymena. Premissiksi riitti periaate, joka oli yleisessä tiedossa tai vakiintunut käsitys. Tämä oikaisu tai lyhennetty argumentointi, tarkoitti Aristoteleen mukaan turhan todistelun jättämistä pois. Enthymena sopi varsinkin poliittisiin ja muihin sen kaltaisiin puheisiin. Eli jos puheita oli kyseiseen aikaan olemassa kolmea eri sorttia, olivat ainoastaan oikeuspuheet niitä, joihin enthymena ei Aristoteleen päättelyn perusteella sopisi kiteyttää Blomstedt Aristoteleen enthymenan⁷⁵

Näin ollen piispan tulee saarnassaan keskittyä käyttämään sellaisia argumentteja jotka ovat jo yleisesti hyväksytyjä ja joihin kuulijoilla on olemassa esisopimuksia. Saarnaaja ja kuulijat ovat samalla puolella eikä piispan tarvitse esittää loogisesti päteviä argumentteja, riittää että asia perustellaan hyväksytyillä ja yleisillä argumenteilla.

Edellä mainitut kolme rakennuspalikkaa tai pilaria pätevät yhä edelleen. Blomstedtin mukaan retoriikka oli Aristoteleen mielestä hyödynnettävissä oleva taito. Retoriikka, kuten Blomstedt sen Aristoteleen sanoin esittää on ” kyky havaita kunkin asian yhteydessä vakuuttava”.⁷⁶

Herrick ja Perelman toteavat, että Aristoteles suosittaa retoriikkaa pääasiassa tutkimukseksi vakuuttavien argumenttien ja vetoomusten löytämiseksi, eikä tekniikaksi vakuuttavan ja vaikuttavan puheen valmistamiseen.⁷⁷

Päivikki Suojasen yksinkertaistuksen mukaan argumentaation, siis tuon demonstraation vastakohdan keinojen valikoimiin kuuluvat päättely ja vakuuttaminen ovat niiden todennäköisyyksien pelikenttä, jossa yritetään lisätä tai vastaavasti vähentää jonkin tietyn väitteen pätevyyttä.⁷⁸

Samanlaiseksi pelikentäksi on ajateltava myös valtiopäivien avajaisten saarnatilaisuus. Varsinaisia tiukkoja väitteitä ei avajaissaarnassa kuitenkaan esitetä vaan yleispätevät argumentit riittävät yhteisten esisopimusten vuoksi.

Kuten Puron esittämät Koraxin perustelut muutama kappale aikaisemmin osoittivat. Puhujan tarkoitus oli saada ”mahdollisimman myötämielinen vaikutus kuulijoiden keskuudessa”. Mieluiten vielä ilman kidutusta tai väkivaltaa, sillä todennäköisyydet merkitsivät Puron mukaan Koraxilla enemmän kuin tunteisiin vetoamiset.⁷⁹

⁷⁵ Blomstedt 2003, 74-75.

⁷⁶ Blomstedt 2003, 74-75.

⁷⁷ Herrick 2005, 75-78; Perelman 1996, 7-27.

⁷⁸ Suojanen 1993, 65.

⁷⁹ Puro Jukka-Pekka 2006, 24.

Aluksi on kyettävä löytämään argumentti laajemmasta tekstikokonaisuudesta ja arvioimaan sitä sen hyvyyden kannalta. Lähtökohtana argumentaatioanalyysissä on etsiä tekstistä väite ja tälle väitteelle perustelu(t).⁸⁰

Edessämme on saarna eli teksti ja löydämme sieltä väitteitä, joiden perustelut on seuraavaksi kaivettava esiin mutta miten? Saarnassa esiintyviin väitteiden perustelemiseen löytyy Veikko Huotarilta kahdeksan erilaista argumentaatiotapaa.⁸¹

Raamattuun vetoaminen on päivän selvä ykkösvaihtoehto, sillä Jumalan sanalla on keskeinen asema saarnassa. Kuitenkin on muistettava, että kaikki kuulijat eivät tunnusta Raamatun arvovaltaa. Samoin on laita kakkosvaihtoehdon, *kirkon oppiin ja käytäntöön vetoamisen* laita. *Historiallisiin tapahtumiin vetoaminen* on Huotarin mielestä kolmas mutta hyvä ja varteenotettava keino ja samoin myös neljäntenä oleva *kristillisten persoonallisuuksien opetuksiin vetoaminen kuten Lutheriin*. Viides eli *kuulijoiden kokemuksiin vetoaminen* on taas varma keino saarnaajalle päästä kuulijan kanssa yhteisymmärrykseen ja halutun asian perillemenolle on paremmat kuin hyvät mahdollisuudet. Kuudenneksi Huotari nostaa *nykyiset ilmiöt ja havainnot maailmasta* hyvin toimivina mutta kuitenkin ehkä heikommin kuin edelliset, omakohtaiset kokemukset.

Seitsemäntenä olevan *kristillisen sanoman* on vastattava joitakin kuulijoiden tarpeita, eli siitä on oltava hyötyä heille itselleen, yhteiskunnan kannalta tai maailmanlaajuisesti. Kristillistä sanomaa ei hyväksytä itsestään selvänä asiana vaan sisältö ja tarkoituksenmukaisuus ratkaisevat, samoin kuin sen yhteiskuntamyönteisyys. Viimeisenä keinona on *loogisiin johtopäätöksiin vetoaminen*, sillä niillä saavutettu johdonmukaisuus on Huotarin mielestä se, joka vetoaa ajatteleviin kuulijoihin. Normaali logiikka ja sen noudattaminen on itsestään selvä lähtökohta mutta siitä voidaan luopua, jos pelkkiin järkisyyhin vetoamalla ei tavoiteta olennaista asiaa painottaa Huotari.⁸²

Valtiopäivien avajaisaarnassa ei suoria Raamattuun vetoamisia liiemmästi viljelty vaan yleisimmin vedottiin kristillisten persoonien opetuksiin kuten Lutheriin. Myös nykyiset ilmiöt ja havainnot maailmasta olivat tietenkin hyvin edustettuna samoin kuin kristilliseen sanomaan vetoaminen. Kuten edellisessä kappaleessa jo tuli ilmi, niin loogisiin johtopäätöksiin vetoamisella ei päämäärä aina ole saarnaajalla saavutettavissa. Silloin on syytä turvautua muihin, tilanteeseen sopiviin perusteluihin.

⁸⁰ Kaakkuri-Knuutila 2004, 61-63.

⁸¹ Huotari 1985, 116.

⁸² Huotari 1985, 116-117.

3. Retorinen analyysi ja argumentointi avajaissaarnoissa

3.1 *Keinot argumentin esittäjän vakuuttavuuden lisäämiseksi*

Argumentti sisältää kolme osaa. Väite, perustelu(t) ja taustaoletukset. Vastaanottajan halutaan ottavan vastaan väite, eli puhujan esittämä asia. Homma toimii näin yksinkertaisesti oletukseni mukaan vain armeijassa mutta normaalisti tarvitaan hieman enemmän perusteluja väitteelle. Puhuja siis esittää asiansa tueksi sellaisia perusteluja jotka yhdessä kuulijan taustaoletuksien kera auttavat hyväksymään asian sellaisenaan puhujan hyväksi.

Aivan mahdottomia ei kuulija kuitenkaan hyväksy ja näin käytössä olevat taustaoletukset linkittävät perustelut ja väitteen toisiinsa. Edellä mainittuja perustelutapoja löytyy sitten retoriikan keinoista. Voidaan ottaa käyttöön auktoriteetit, vertaukset, esimerkit, yleistyksen eli todelliset perustelut. Voidaan myös vedota tunteisiin tai arvoihin ja asenteisiin. Lyhyemmin ja tiivistetysti sanoen otetaan ”logoksen” kaverit ”eetos ja paatos” mukaan⁸³.

Argumenttien löytäminen ei aina ole yksinkertaista ja niiden havaitsemiseen onkin olemassa indikaattoreita. Niiden käyttö Kakkuri-Knuutilan mukaan on kulttuurisidonnaista ja niiden käyttötiheys ja määrä riippuvat valitusta tyylistä ja tekstin lajista. Indikaattoreina argumentin väitteelle tai selitettävälle asialla ovat mm. seuraavat: joten, siksi, siten, niinpä, mistä/tästä seuraa että, mikä osoittaa että, mistä voi päätellä että. Vastaavasti perustelua tai selitystä ilmaisevia ovat esimerkiksi: koska, sillä, siksi että, sen nojalla että, siitä syystä että, sen vuoksi että, siitä johtuen että, ja sen perusteella että.⁸⁴

Argumentin on oltava uskottava kuulijalle mutta myös sen sanojalle, eli on reilua argumentointia, jos ja kun puhuja itse myös hyväksyy perustelunsa ja jollei näin ole, olemme manipuloinnin puolella. Kuitenkaan reiluus ei Kakkuri-Knuutilan mukaan takaa sitä, että argumentti olisi hyvä. Rehellinen puhuja voi myös erehtyä ja välittää kuulijoilleen muunneltua totuutta.⁸⁵

Argumenttien arvioinnissa huomio on kiinnitettävä seuraaviin seikkoihin.

1. Perusteluja koskevia ehtoja ovat, että ne sekä taustaoletukset ovat riittävän hyväksyttäviä, tunnettuja jo entuudestaan ja lähteensä nojalla luotettavia. 2. Perustelujen on aluksi oltava hyväksyttävämpiä kuin itse väite. Linkin ehdot ovat seuraavat. 1. Perustelut ja taustaoletukset ovat relevantteja väitteelle ja antavat riittävästi sille tukea, eli linkki on sitova. 2. Linkki ei heikkene liiaksi, jos perusteluihin lisätään muita hyväksyttäviä tai relevantteja oletuksia.

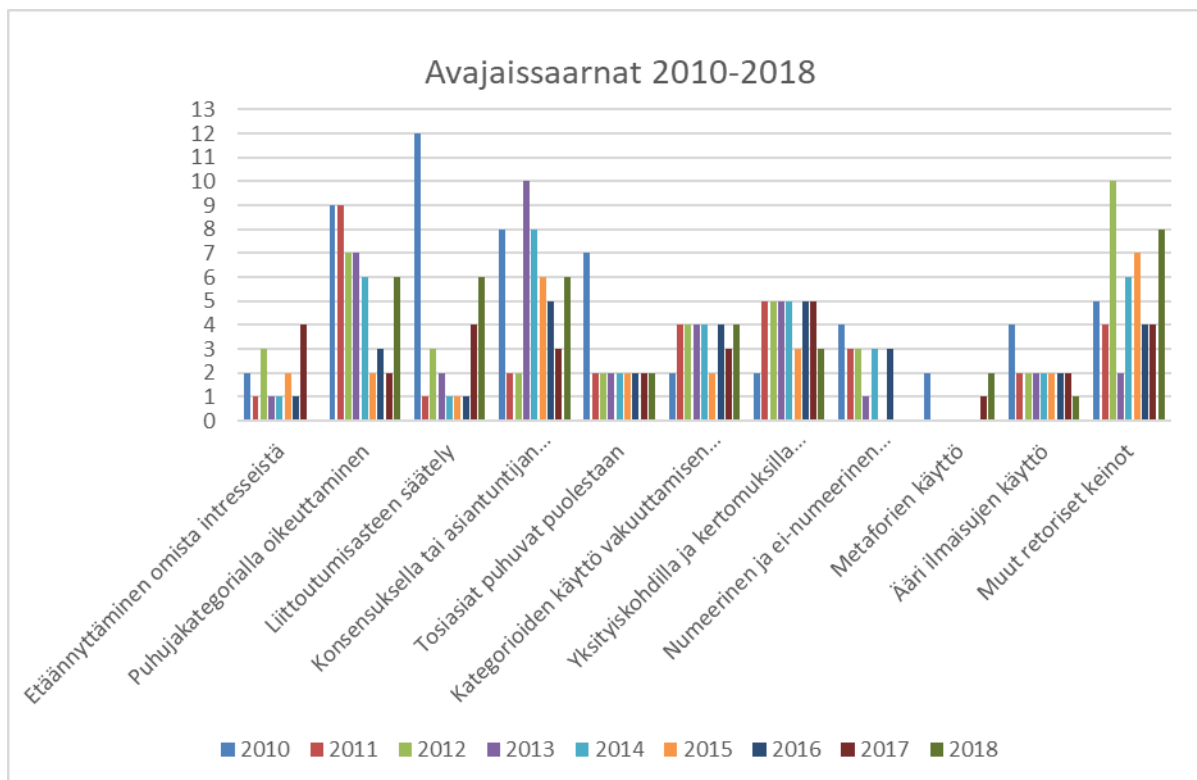
⁸³ Kaakkuri-Knuutila 2004, 63.

⁸⁴ Kaakkuri-Knuutila 2004, 66.

⁸⁵ Kaakkuri-Knuutila 2004, 84.

Nämä edellä mainitut Kaakkuri-Knuutilan selostamat huomiot ovat hyvän argumentin ehtoja.⁸⁶

Argumentti voi olla myös puutteellinen, johon Kaakkuri-Knuutila on löytänyt neljä seuraavaa syy mahdollisuutta. 1.Premissit eivät ole riittävän hyväksyttäviä. 2.Mitkään hyväksyttävät taustaoletukset eivät tee premisseistä relevantteja väitteelle. 3.Premissit ja taustaoletukset eivät muodosta riittävän vahvaa linkkiä väitteeseen. 4.Linkki heikkenee liiaksi, kun perusteluihin lisätään relevantteja hyväksyttäviä oletuksia.⁸⁷

Taulukko 2. Jokisen argumenttia tai argumentin esittäjää vahvistavat keinot.

Arja Jokisen mukaan on puhujalle tai väitteen esittäjälle olemassa kaksi mahdollisuutta; joko hän lisää omaa vakuuttavuuttaan tai vankistaa esittämänsä argumentin tehoa. Yllä olevan yhteistaulukon neljä ensimmäistä (vasemmalta lukien) ovat enemmän argumentin esittäjän ”vakuuttavuutta” lisääviä eli kyseessä ovat eetokseen perustuvat ja viidenneistä eteenpäin tehostetaan itse argumenttia.⁸⁸

Yllä olevaa taulukkoa tarkastelemalla saa näkemyksen valtiopäivien avajaisissa saarnanneiden piispojen argumentoinnista. Puhujaa vahvistavista argumenteista eniten olivat käytössä puhujakategorialla oikeuttaminen ja konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla

⁸⁶ Kaakkuri-Knuutila 2004, 82.

⁸⁷ Kaakkuri-Knuutila 2004, 82.

⁸⁸ Jokinen 2016, 344-345.

vahvistaminen. Vähiten neljästä puhujaa vahvistavista keinosta oli käytössä etäännyttäminen omista intresseistä. Kuitenkin vuoden 2012 saarnassa oli etäännyttäminen omista intresseistä otettu käyttöön 12 kertaa.

Taulukon tyhjin ja ”avohakkuulta” näyttävä kohta osuu metaforien käyttöön itse argumenttia vahvistavana keinona. Syytä metaforien käytön vähyyteen ei taulukosta kuitenkaan näe. Onko metaforien käyttö koettu vanhanaikaiseksi vai onko puhuja halunnut välttää abstraktin asian kuvaamista konkreettisella sanastolla? Onhan toki mahdollista, että silloin kun yksi tai kaksia metaforaa on otettu tehokeinoksi, niin puhuja on saavuttanut tavoitteensa eikä niitä enempää tarvittu. Aineistosta vain kolme saarnaa; 2010, 2017 ja 2018 sisälsivät kyseisen keinon käyttöä. Huomiota voi myös kiinnittää keinojen tasaisuuteen. Oli keinona sitten tosiasiat puhuvat puolestaan tai ääri-ilmaisujen käyttö, niin tolppien tasaisuus pistää silmään.

Alla olevassa pienemmässä taulukossa erotin edellisen sivun ison taulukon keinoista erilleen argumentin esittäjän vahvistavien keinojen määrät selvyiden vuoksi. Taulukossa näkyvät jokaisesta saarnasta löytämäni keinot ja seuraavaksi esittelen esimerkein vuotta 2017. Vuosi valikoitui arpomalla.

Argumentin esittäjän vakuuttavuutta lisäävät keinot	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Etäännyttäminen omista intresseistä	2	9	12	8	7	2	2	4	
Puhujakategoriolla oikeuttaminen	9	9	1	2	2	4	5	2	6
Liittoutumisasteen säätely	12	7	3	2	2	4	5	4	6
Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen	8	7	2	10	2	4	5	3	6

Taulukko 3. Argumentin esittäjän vakuuttavuutta lisäävät keinot Jokiselta.

Ensimmäisenä oleva etäännyttäminen omista intresseistä on hyvä keino silloin kun kuulijan suuntaan näyttää siltä, että puhuja ajaa omaa etuaan. Myyntimies ovella imureineen jne. Selkeimpänä esimerkkinä saattaisi toimia ”takinkäyntö”, sillä tuolloin kokemusta on aiemmin hyväksi todetusta mutta jo entisestä kannasta, eli entisen kannattajan ja nykyisen vastustajan argumenttia kokemuksen syvällä rintäänällä on vastustajan hankala kumota. Toisen kokemuksiin ei millään pääse kiinni. Myös rehellisesti kerrotut intressit ja kytkökset voivat herättää tai jopa lisätä kuulijoissa puhujan luotettavuutta, sekä objektisuutta.⁸⁹

”Tähän jumalanpalvelukseen kokoontunut seurakunta voisi vaivattomasti nimetä vaikeita haasteita. Kysymykset ovat monimutkaisia, ja kaikkiin odotuksiin ja tarpeisiin vastaaminen mahdotonta”.⁹⁰

(Tähän on otettava selvyiden vuoksi mukaan edellinen kappale, jossa saarnaaja viittaa evankeliumitekstiinsä.)

⁸⁹ Jokinen 2016, 345-346.

⁹⁰ Vuoden 2017 saarnasta

”Veden päällä kävely on mahdoton tehtävä. Mission impossible. Se ei näytä onnistuvan edes hurskaimmille. Heidänkään uskonsa ei riitä sellaiseen. Mutta aika monta askelta kyetään ottamaan, kun katse kiinnitetään eteenpäin ja seurataan kutsua”.⁹¹

Tämän jälkimmäisen kappaleen sijoitin tuosta kevennyksestä johtuen myös Jokisen luettelon kohtaan: muut retoriset keinot vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Toinen esimerkki omista intresseistä etäännyttämisestä on tässä.

”Muuan tunnettu yhteiskunnallis-poliittinen manifesti alkoi sanoin: aave kummittelee Euroopassa. Manifestin mukaan sitä pelätään ja kaikki haluavat sen torjua, joskin kirjoittajat itse halusivat sitä edistää”.⁹²

Samasta kappaleesta vielä kolmas esimerkki:

”Nykypäivä tuntee uusia uhkakuvia. Niitä pelätään ja niitä käydään torjumaan”.⁹³

Neljäs esimerkki taas löytyy saarnan loppupuolelta:

”Välillä on kaikki näyttänyt tuhoon tuomitulta. Koskaan ei ole tiedetty, mitä tulevaisuus tuo mutta Suomessa on opittu luottamaan”.⁹⁴

Toisena oleva *Puhujakategorialla oikeuttaminen* tulee ymmärretyksi, kun kategorioihin sisällytetään tietynlaisen tiedon oikeutus. Valkotakkisen lääkärin uskoo helposti tietävän yleisesti sairauksista ja hoitokeinoista. Samoin myös professuuri miltä tahansa tieteenalalta saa esittämilleen kannanotoille tai väitteilleen siihen arvostettuun asemaan rakentuneen tietyn painoarvon.⁹⁵

Suoraan saarnaan ja sen sisältöön muutettuna tämä tarkoittanee, että tässä piispa saarnatessaa puhuu raamatusta asemansa suomalla oikeutuksella tietyn painoarvon omaavaa asiaa. On olemassa tilanteita missä puhujakategoria ja vakuuttavuus eivät Jokisen mukaan kohtaa, ja vanha sanonta ”totuus löytyy lasten ja humalaisten suusta” menettää tässä kohtaa luotettavuutensa. Hänen mukaansa esimerkiksi juuri lapsen, alkoholistin sekä myös muistisairaana kategoriat ovat tällaisia. Kategorioiden arvostus ja itse kategoriat eivät ole pysyviä vaan muuttuvat kulttuurisesti ja tilanteiden mukaan. Ne voivat olla päällekkäisiä ja puhujan on myös mahdollista kategorisoida itsensä eri tavalla riippuen mahdollisista vaihtoehdoista: miehenä, isänä/äitinä, vaarina tai oman harrastuksen edustajana. On mielenkiintoista retoriikan kannalta, miten useamman vaihtoehdon ollessa mahdollista juuri tätä valittua kategoriata käytetään, pohtii Jokinen.⁹⁶

”Mieli keskittyy huoleen ja pelkoon, eikä Herraa tunnisteta kaaoksen keskeltä”.⁹⁷

Vielä toinen esimerkki saarnan loppuosasta:

”Vähäinenpä on uskosi, sanoo Jeesus ja nostaa Pietarin pintaan”. Oliko tuo nyt niin vähäinen, Pietarihan sentään uskalsi yrittää! Vaan ehkä aito usko pääsi esiin vasta kun, kun usko omaan rohkeuteen oli jo mennyt. Vasta sitten Pietari huudahti aidon uskontunnustuksensa: ”Herra, pelasta minut!” Se ei vaatinut

⁹¹ Vuoden 2017 saarnasta

⁹² Vuoden 2017 saarnasta

⁹³ Vuoden 2017 saarnasta

⁹⁴ Vuoden 2017 saarnasta

⁹⁵ Jokinen 2016, 346-347.

⁹⁶ Jokinen 2016, 347.

⁹⁷ Vuoden 2017 saarnasta

monta sanaa, vaan sen saattoi parkaista yhdellä henkäyksellä, ja se oli aivan riittävä: Herra, pelasta minut”.⁹⁸

Osa tästä kappaleesta päättyi myös osastoon muut keinot.

Kolmantena löytyvä *liittoutumisasteen säätely* tarkoittaa puhujan sitoutumista argumenttiin tai siitä itsensä etäännyttämistä. Eli haluten vain toimia argumentin esittäjänä, jolloin ”vastuu siirtyy kuulijalle”. Puhuja voi pyrkiä olemaan neutraali ja Jokisen sanoin näin hän ”välttää joutumasta selitysvetvölliseksi”. Seuraavissa kahdessa Jokisen esimerkkilauseessa selviää liittoutumisaste näppärästi: ”Karin ei voi tulla tänään juhliin, koska hän on sairas. Karin sanoi, että hän ei voi tulla tänään juhliin, koska hän on sairas.” Ensimmäisessä lauseessa liittouma puhujan ja Karinin välillä on selvä ja toisessa lauseessa puhuja vain raportoi sitoutumatta, eli etäännyttää itsensä.⁹⁹

Koko saarnan voisin sijoittaa tähän kategoriaan mutta kirjaan tähän nyt kuitenkin vain nuo mielestäni selkeimmät neljä esimerkkiä:

”Uusia aaveita ovat kansojen eristäytyminen, rajojen umpeen muuraaminen, totuuden ja valetiedon sekoittuminen, valtiosuhteiden kärjistymisen, talousjärjestelmän mureneminen, kansanvallan johdattelu joukkovoimaksi jne.

Lisäksi tulevat suuret globaalit ongelmat, kuten ilmastonmuutos, sodat ja konfliktit sekä elinolosuhteiden huononeminen niin, että miljoonat joutuvat pakolaisiksi.

Tulevaisuus on tuntematon ja yksille aavekuvat näyttävät mahdollisuuksina, toisille tuhon enteinä. Jotain on pääsemässä irti, ja sitä ovat yhden patoamassa, toiset edistämässä”.¹⁰⁰

Tämän seuraavan kanssa pähkäilin pitkään ja vaihtelin sen paikkaa mutta päätin sen kuitenkin kuuluvan kategoriaan muut.

”Mutta aaveet eivät auta, aaveet eivät neuvo, aaveet eivät rohkaise eivätkä kutsu luokseen”.¹⁰¹

Kolmen listan tunnusmerkit kuitenkin täytyivät ja siitä johtuen osasto muut sai lisää sisältöä. Toki myös tuo ensimmäinen esimerkkini kuuluisi ehkä vain osastoon muut mutta päätin lopulta sijoittaa sen molempiin osastoihin.

Neljäntenä Jokiselta löytyvä *konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen* on tehokas keino argumentin painon lisäykseen. Suora sitaatti tuo oman äänen rinnalle toisen äänen ja näin on saatu lisävahvistus lisää vakuuttavuutta. Mitä useampi taho on puhujan kanssa samoilla linjoilla niin argumentin arvostus sen kuin vain kasvaa. Silloin kun puhuja vetoaa joukkoon asiantuntijoita hän rakentaa samalla hengenvedolla konsensusta. Konsensukseen vetoamista on Jokisen mukaan myös me-retoriikka. Puhuja ei ole yksin, kun hän liittyy itsensä joukkoon ja instituutioiden edustajien keskuudessa tämä tapa on yleistä. ”Meillä valtioneuvostossa, me keskustalaiset jne. Takana on tuolloin vakuuttava selkänöja, johon argumenteillaan voi nojata. Tätäkin esimerkkiä ehkä asteen verran vahvempi tapa

⁹⁸ Vuoden 2017 saarnasta

⁹⁹ Jokinen 2016, 348-349.

¹⁰⁰ Vuoden 2017 saarnasta

¹⁰¹ Vuoden 2017 saarnasta

tuottaa konsensusta on vedota yleisessä tiedossa oleviin tapoihin tai kulttuuriin näkemyksiin, joita pidetään lähes itsestäänselvyytenä. ”Kaikkihan sen nyt tietää, että --”¹⁰²

”Täällä kirkossa näemme myös kolme valkoista veistosta”.¹⁰³

Myös saarnan ruotsinkielisestä osuudesta löytyy konsensuksen hakua me- retoriikkaa käyttäen.

”Men då vi ser tillbaka är vi tacksamma för att vi slutligen kommit till den här dagen. Att vi klarat oss genom tidigare svårigheter har gett tillit och mod. Kanske rentav vishet”.¹⁰⁴

3.2 Keinot argumentin vakuuttavuuden lisäämiseksi

Argumentin vakuuttavuutta lisäävät keinot	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tosiasiat puhuvat puolestaan	7	2	2	2	2	2	2	2	2
Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona	4	4	4	4	4	2	4	3	4
Yksityiskohdilla tai kertomuksilla vakuuttaminen	5	5	5	5	5	3	5	5	3
Numeerinen ja ei- numeerinen määrällistäminen	7	3	3	1	3		3		
Metaforien käyttö	2							1	2
Ääri-ilmaisut	4	2	2	2	2	2	2	2	1
Muut	5	4	10	2	6	7	4	4	8

Taulukko 4. Jokisen argumentin vakuuttavuutta lisäävät keinot.

Yllä olevassa toisessa pienessä taulukossa on ison taulukon loppuosa. Tästä taulukosta selviää argumentin vakuuttavuutta lisäävien keinojen käytön määrät Esimerkkejä saarnoista olen laittanut mukaan eri vuosilta ja oman tulkintani mukaan sijoittanut ne sopivimman keinon alle. Osasto muut retoriset keinot pitää sisällään myös muutamia sellaisia vakuuttavia keinoja, jotka olen sijoittanut myös johonkin toiseen lokeroon.

Tosiasiat puhuvat puolestaan, on Jokisen listalla ensimmäinen esitettyyn argumenttiin perustuva retorinen keino. Asia saadaan näyttämään puhujasta tai tulkinnoista riippumatta totena, silloin kun annetaan faktojen puhua. Tällainen ”faktuaalistava argumentointi on Jokisen mukaan hyvin yleistä tieteellisessä diskurssissa. Tutkimusprosessin kimpussa työskennelleen tutkijan rooli pyritään minimoimaan ja korostetaan aineiston itsensä tuottamia tuloksia, jolloin aineisto ottaa toimijan roolin. Helpommin ymmärrettävän esimerkin Jokinen tarjoaa poliittisen puheen alalta. Siellä tosiasiapuheen tyypistä retoriikkaa käytetään runsaasti. Markkinat voivat pelästyä ja pääoma karata, kuten Jokinen esimerkeillään valaisee.

¹⁰² Jokinen 2016, 350-351.

¹⁰³ Vuoden 2017 saarnasta

¹⁰⁴ Vuoden 2017 saarnasta

Talouden lainalaisuudet muuttuvat faktoiksi ja lopulta toimijoiksi, näin ihmisen osaksi jää sopeutuminen.¹⁰⁵

Faktojen puhuessa, siis vaihtoehtottomuuspuheesta, rakentuu yksi mahdollinen, muut alleen jyräävä vaihtoehto. Tällöin sen seurauksena on Jokisen mukaan moraalisten pohdintojen mahdottomuus, turhuus tai peräti naurettavuus. Moraalisille pohdinnoille on hänen mukaansa tilaa ainoastaan vaihtoehtojen kautta.¹⁰⁶

Jokinen esittelee vielä passiivimuodolla tapahtuvan toimijuuden häivyttämisen. Aktiivisen tekijän jättäminen pois kuvioista antaa kuvan asioiden ”vain” tapahtumisesta.¹⁰⁷

Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona. Edellä käsittelin jo kategorisointia puhujan puolelta mutta kategorisoinnin koskiessa ”kaikkea argumentaatiota” jatketaan seuraavaksi vakuuttamisen parissa. Kategorioiden luonti on jatkuvaa puhuessamme sitten ihmisistä tai vaikka tapahtumista. Kategorioiden tarkastelua voidaan suorittaa Jokisen mukaan esimerkiksi tutkimalla sitä, kuinka niitä on luotu. Millaisten keskustelujen kautta tietyt kategoriat ovat syntyneet tai mikä on ”kategorioiden tilanteinen käyttö” Kategorioilla voidaan Jokisen mukaan myös joko oikeuttaa tai kritisoida kuten hänen esimerkkinsä eläinaktivisteista osoittaa. Kritisoimalla heidän toimensa aktivistit ovat ekoterroristeja mutta toimintaa oikeuttavat lausumat käyttävät heistä nimitystä eläinsuojelijat.¹⁰⁸

Yksityiskohdilla ja kertomuksilla vakuuttaminen on keino tuoda todentuntuinen vaikutelma puheen kuulijoille. Salapoliisiromaaniin yksityiskohdallinen kerronta antaa kuulijalle mahdollisuuden asemoida itsensä keskelle tarinaa toteaa Jokinen ja jatkaa, että myös arkipäiväisissä tarinoissa tämä kerronta ilmenee. Puhujan rooli on erilainen yksityiskohtaisessa selostuksessa kuin suorissa argumentatiivisissa väitteissä.

”Näin pitkällä keväässä pääsiäinen ei ole ollut sitten vuoden 1943. Silloin se itse asiassa oli vielä päivää myöhemmin niin kuin se noin kerran vuosisadassa on, mikä samalla on pääsiäisen äärimmäinen aika”.¹⁰⁹

”Lucian päivä 13. joulukuuta on tunnettu valon juhla. Joitakin aikoja sitten olin juuri tuona päivänä vankilavierailulla. Valoa tulvillaan olleen, lämminhenkisen juhlan kohokohta oli silloin, kun esiintymään tuli kolme nuorehkoa naisvankia, jotka valloittavasti toivat kuulijoille hyvää mieltä puhumalla valosta ja pimeydestä, taitavalla laululla ja jo yhtyeen osuvalla nimellä: Lusijaneidot!”¹¹⁰

Esimerkin mukaan kuulijan itse täydentäessä, eli tulkiten kertomuksen ”tulkintakehikon” raameissa selontekovelvollisuus väitteestä poistuu kuulijan osalta. Vielä

¹⁰⁵ Jokinen 2016, 351-352.

¹⁰⁶ Jokinen 2016, 353.

¹⁰⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=edmqTODMZY4> katsottu 140917

¹⁰⁸ Jokinen 2016, 353-356

¹⁰⁹ Vuoden 2011 saarnasta.

¹¹⁰ Vuoden 2012 saarnasta.

Jokinen jatkaa, ettei oikeudessa syyttäjän ole edes viisasta ikävillä kategorioilla vastustajaansa luokitella, vaan jättää se homma kuulijoiden oman päättelyn varaan. Tämä onnistuu ainoastaan jopa liiallisen tarkkoihin yksityiskohtiin menevien kuvausten kautta. Näin itse asiassa pysyen, hän vain pönkittää omaa arvostustaan kuulijoiden keskuudessa.¹¹¹

Yksityiskohtaiset kuvaukset voivat johdatella argumentoijan myös vaikeuksiin., sillä argumentaatio on Jokisen sanoin ”aina elävä prosessi”. Tällöin Jokinen neuvoo pysyttelemään yleisellä tasolla, kaukana yksityiskohdista ja käyttämään vaikka idiomaattisia ilmauksia. ”Olin puun ja kuoren välissä” argumentin voima perustuu siihen, ettei sitä oikein voi kiistää. Näin huomio voidaan saada pois varsinaisen argumentin mahdollisista heikkouksista, kiteyttää Jokinen.¹¹²

Numeerinen ja ei-numeerinen määrällistäminen, eli kvantifiointi toimii numeerisena vahvistajana kuten, vaikka prosentteina tai taulukoina. Ei-numeerisesti samaan päästään ottamalla käyttöön joku seuraavista laatusanoista: valtava, pienempi tai minimaalinen. Esimerkiksi Jokinen on ottanut asunnottomien määrän laskun kolmanneksella viidessä vuodessa. Tästä kuitenkin on jätetty pois se, kuka asunnottomaksi määritellään ja onko samaa laskutapaa käytetty koko kyseisen ajanjakson ajan huomauttaa Jokinen.¹¹³

Metaforien käyttö. Silloin kun asian kuvaus tapahtuu ”käsitteillä, jotka eivät vastaa sen kirjaimellista määritelmää”, käytämme metaforaa, opastaa Jokinen. Metafora värittää ja auttaa ymmärtämään uutta asiaa vanhan avulla. Metafora on myös sidottu kulttuuriin ja tästä johtuen sen ymmärtäminen vaatii enemmän kuin vain peruskielitaidon. Esimerkkeinä ilmeisistä metaforista Kaakkuri-Knuutilalla ovat: ”Näkymät ovat ruusuiset ja velanhoitomenojen kasvussa tikitti aikapommi”. Uinuvat metaforat tarkoittavat sellaisia, jotka menevät tavallisesti huomiomme ohi: ”Suhdannebarometrit antavat merkkejä”. Oma suosikkini uinuvista metaforista on jääkiekkoselostajien usein käyttämä sanonta: ”Maali roikkuu ilmassa”.¹¹⁴

Ääri-ilmaisujen käyttö liittyy määrällistämiseen, eli kvantifiointiin mutta ääri-ilmaisut voivat muodoiltaan olla myös esimerkiksi; joka kerta, ei koskaan, ei todellakaan, täysin, ikuisesti. Ääri ilmaisuilla voidaan Jokisen mukaan joko maksimoida tai minimoida ja niillä voidaan saada oikeutus omalle toiminnalle esimerkiksi väkivaltatilanteessa. Ääri-ilmaisujen runsaassa käytössä piilee myös vaara. Jatkuvasti ääri-ilmaisuja käyttävä saattaa saada

¹¹¹ Jokinen 2016, 356-357.

¹¹² Jokinen 2016, 357.

¹¹³ Jokinen 2016, 358.

¹¹⁴ Jokinen 2016, 360; Kaakkuri-Knuutila 2004, 258-260.

liioittelevan maineen, jolloin hänen argumenttiansa uskottavuuskurssi laskee kuin lehmän häntä.¹¹⁵

”Suomessakin monella lapsella on ankaria kohtaloita ja vaikeata, mutta voimme myös kuvitella ja ymmärtää, miten paljon vaikeampi lapsen osa on sellaisessa maailmassa, jossa elämisen kaikki perusedellytykset ovat kokonaan romahtaneet”.¹¹⁶

Muita retorisia keinoja vaikuttavuuden lisäämiseksi löytyy vielä lisää ja ainakin seuraavat voidaan laskea mukaan yleisimpiin. Kolmen lista vahvistaa yleistä piirrettä tai tavanomaista toimintaa ja sen teho perustuu siihen, että listan käyttö on antavinaan asiasta enemmän tietoa kuin oikeasti antaakaan. Jokinen vielä tarkentaa, että jos kolmen listan eteen vielä lisätään ”esimerkiksi” tai loppuun ”ja niin edelleen”, syntyykin kuulijoille vaikutelma, että kolmen lista on itse asiassa lyhennetty versio pidemmästä. Listaa on vain lyhennetty tarkoituksella, ehkä mahdollisen ajanpuutteen vuoksi.¹¹⁷

Kontrastiparin käyttö toimii retorisenä vakuuttelevana ja suostuttelevana keinona hyvin. Poliitiikasta tai varsinkin Suomen liittymisestä EU:hun löytyy esimerkkejä, joita Jokinen nostaa esille. Vastustajat rakensivat oman kontrastinsa ja kannattajat omansa: ”EU:n ulkopuolelle jättäytyvä vapaa itsenäinen Suomi tai itsenäisyytensä menettävä Suomi. Tästä esimerkistä selviää jutun juoni. Oma kanta vahvistetaan ihanteellisilla asioilla ja vastakkainen kanta saa negatiivisen latauksen.¹¹⁸

”Suurella osalla suomalaisista menee paremmin kuin koskaan. Mutta pienellä osalla vastaavasti huomattavan huonosti. Vaikka turvallisuus lisääntyy, turvallisuuden tunne vähenee. Vaikka hyvinvointi lisääntyy, sen puute paikallisesti näyttää kylmät kasvonsa”.¹¹⁹

Esimerkit ja rinnastukset saavat argumentin aukeamaan helpommin vastaanotettavaan muotoon. Jokisen Aamulehdestä (08.07.1998) nappaama esimerkki rinnastaa kaksi haluttomuutta: ”haluttomuus myöntää geenien merkitys ja haluttomuus myöntää, ettei maa ole maailmankaikkeuden keskus”. Pyrkimyksenä on saada ensiksi mainittu haluttomuus näyttämään naurettavalta verrattuna jälkimmäiseen. Näin kuulijat mielikuvissaan näkevät kehityskaaren, jonka mukaan käy jälleen samalla tavalla kuin noin viisisataa vuotta sitten, eli tosiasioiden äärellä joudutaan taas myöntymään.¹²⁰

Toisto ja tautologia on yleisesti mainoksissa käytetty vaikuttamisen keino mutta niitä voi Jokisen esimerkkiä seuraten tutkia toki myös teksteistä. Tarkastelussa voi tuolloin olla

¹¹⁵ Jokinen 2016, 362-364.

¹¹⁶ Vuoden 2010 saarnasta.

¹¹⁷ Jokinen 2016, 364.

¹¹⁸ Jokinen 2016, 365.

¹¹⁹ Vuoden 2018 saarnasta.

¹²⁰ Jokinen 2016, 365-366.

vaikka toisen henkilön esittämien argumenttien sitominen omien argumenttien osiksi. Aivan puhdasta toistoa ei sellainen toisto Jokisen mukaan ole vaan kyseessä on ”uuden luomista uudelleen kontekstualisoimalla”.¹²¹

”Siihen, että Jumalan silmissä keskeneräinen on jo valmis. Siihen, että Jumalan silmissä matkalla oleva on jo perillä. Siihen, että Jumalan silmissä pieni on jo suuri”.¹²²

Vastaposition heikentämiseen tähtäävä retoriikka on edellä esiteltyjen puolustavaan retoriikkaan kuuluvien keinojen vastakohdalta näyttävä retoriikka. Se perustuu kuitenkin Jokisen mukaan pitkälti samoihin keinoihin. Puolustaessa puhujan pyyteettömyys on valttia mutta hyökkäävä retoriikka pyrkii osoittamaan, kuinka puhujalla kuitenkin on ”oma lehmän ojassa”. Toisen Jokisen esimerkin mukaan puolustavassa retoriikassa lukujen, ääri-ilmauksien tai metaforien ollessa käytössä puolustavassa retoriikassa. Isketään hyökkäävän retoriikan puolella tilastot kappaleiksi koska ne kertovat aivan päinvastaista. *Ironian* nostaa Jokinen vielä erikseen esiin sillä sarkasmi ja piikittely, jos mitkä, voivat hiljentää vastapuolen. *Ironian* kohteena voi olla joko argumentoija itse, tai itse argumentti.¹²³

Oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen on käytännössä oman väitteen suojaamista jo etukäteen tulossa olevalta vastaväitteeltä. Jokinen kutsuu tätä vastustajan aseista riisumiseksi.¹²⁴ ”Asiahan ei tietysti minulle kuulu, mutta...”¹²⁵

Nämä kaksi retoriikkaa, niin hyökkäävä kuin puolustava eivät ole tarkalleen toistensa vastakohtia muistuttaa Jokinen. Niitä voidaan käyttää myös yhdessä toisiaan täydentäen. Argumentaatio on esimerkiksi saatettu rakentaa suojaamaan omaa ja samalla hyökkäämään vastapuolen näkemystä vastaan. Mahdollinen retoristen keinojen yhteen kietoutuminen tekee niiden tunnistamisesta vaikeaa, sillä ne eivät aina esiinny yhtä helposti havaittavina kuin edelliset esimerkit. Silloin kun samaan lauseeseen pakataan ” sekä kategorisointia, ääri-ilmauksia, kvantifiointia että puhujan etäännyttämistä omista intresseistä”, on niiden tunnistaminen ja analysointi enemmän kuin haastavaa.¹²⁶

3.3 Tekstin kielelliset tehokeinot

Seuraavaksi pilkon osiin vuoden 2018 saarnan ja esittelen siitä löytyneet tehokeinot mutta otan väleihin mukaan myös esimerkkejä muista materiaalin saarnoista. Näin retoriset

¹²¹ Jokinen 2016, 366.

¹²² Vuoden 2018 saarnasta.

¹²³ Jokinen 2016, 367.

¹²⁴ Jokinen 2016, 366.

¹²⁵ Yksi herra Pätjän, alias Masa Niemen legendaarisista lauseista.

¹²⁶ Jokinen 2016, 368.

tehokeinot ja niiden käyttö aikaikkunani saarnoissa tulevat selkeästi esille ja täydentävät edellä läpikäytyä argumentin esittäjää tai itse argumenttia vahvistavia keinoja.

Retoriseen kysymykseen ei odoteta vastausta, ei siis oikeasti kysyä mitään vaan todetaan asia, jota halutaan painottaa. Saarnaajan tulee kuitenkin Jolkkosen mukaan pohtia, kysyykö asian retorisella kysymyksellä vai suoralla väitelauseella. Esimerkikseen hän mainitsee suoran väitelauseen -- ” te kaikki olette syntisiä ” ja ehdottaa miettimään tilalle retorista kysymystä tyyliin -- ” kuka meistä on synnitön, kuka meistä on täydellinen ja erehtymätön.”¹²⁷ Retoriseen kysymykseen ei siis haluta kuulla vastausta ja löytyyhän totisesti myös sen käytöstä pieni varoituksen sana. Jolkkonen ehdottaa välttämään kappaleen aloittamista sekä myöskin päättämistä retoriseen kysymykseen. Hänen mukaan tuolloin on vaarana selittely tai jopa vastaaminen kysymykseen, johon vastausta ei haluta.

Retorinen huudahdus edustaa itsestään selvää asiaa ja esimerkiksi tähän on Jolkkosen neuvoksi tarjolla viisautta tihkuva kiteytys. ” Miten ahdas onkaan se portti ja kapea se tie, joka vie elämään, ja vain harvat löytävät sen.”

2010 ”Miksi lapset ovat sellaisia, että heidän kaltaisilleen luvataan tulevaisuus, Jumalan valtakunta, siis kaikkein parhaimmat asiat? Onko lapsissa jotain sellaista, että he kelpaavat meille aikuisille esikuvaksi?”

2011 ei esimerkkejä retorisista kysymyksistä tai – huudahduksista.

2012 ”Mutta mistä sitten tulevat keskellemme vihapuheet ja sormella osoitteleminen? Mistä kähämät keskellemme? Mistä pahuus, jota on liian paljon tässä maailmassa?”

2013 ”Voimme siis kysyä, Jeesuksen vertaukseen viitaten: Minkälaisen sadon nuoret ikäluokat tulevat korjaamaan meidän tekemistämme päätöksistä?”

2014 ”Mutta voisiko opetuslasten venematka olla kuva myös tämän päivän yhteiskunnasta”.

2015 ”Tässä ei ole kaikki. -- Onko tässä kaikki vai eikö tässä ole vielä kaikki? Onko toivoa vai eikö ole toivoa?”

2016 ”Mitä sanottavaa Jeesuksen korostamalla nöyryydellä on tänään niille, joille on uskottu johtamisen ja vallankäytön tehtävä?”

2017 ”Voiko maailmassa säilyä luottamus tulevaisuuteen? Onko eteenpäin kulkeminen yhtä mahdotonta kuin veden päällä kävely?”

Tässä seuraavassa esimerkissä käyttää 2018 saarnaaja retoristen kysymysten lisäksi myös toistoa lisähöysteenä.

”Ehkä tulevana vuosina äidin tai isän mielensisäinen kysymys ”mitähän sinusta tulee” voi kääntyä myös sanoiksi, rohkaisuksi: Sinusta voi tulla mitä vaan.

Ajatelkaapa sitä katsetta, jolla tämä lause pienelle lapselle sanotaan. Sinusta voi tulla mitä vaan. **Ehkä** lohdutuksen hetkellä kun lapsi on epäonnistunut tai kokee epävarmuutta. **Ehkä** aivan lähietäisyydeltä syliin rutistaen ja korvaan kuiskaten kun takana on tappio koulussa tai nöyryytys kaveripiirissä. **Ehkä** vanhemman oman avuttomuuden keskellä kun hallinnan tunne rakoilee ja halu rohkaista lasta ei meinaa löytää sanoja. **Tai ehkä** se joskus sanotaan myös sellaisella vanhemman päättäväisyydellä, jossa vanhemman oma kunnianhimo ja lapsen tahto menevät keskenään sekaisin, mutta jossa kuitenkin samalla näkyy toivo siitä, että pienestä voi tulla suuri”.¹²⁸

¹²⁷ Jolkkonen 2001, 194.

¹²⁸ Vuoden 2018 saarna

Toistosta tehokeinona voi jollekin politiikkaa pidempään seuranneelle tulla ensimmäiseksi mieleen erään ex-poliitikon Venäjä, Venäjä ja Venäjä lausahdus. Tuo jonkin aikaa uutisissa ja medioissa pyörinyt retorinen toiston keino iskostui kerralla kansaan. Se ei ollut jankuttamista eikä änkyttämistä vaan kyseisen maan läheisyyden painottamista. Tunteita tuo kolmesti itäisen naapurimaamme nimen toisto herätti, joten asia tuli tuolloin selväksi. Mitä saarnan käsikirja sanoo toistosta ja otetaan tähän samaan myös muista materiaaliin saarnoista esimerkit tehokeinosta nimeltä toisto.

Toistolla voidaan Jolkkosen mukaan painottaa tunteita ja herätellä juhlan tai ilon tunnetta. Hyvin vahvan sanan toistuvaa käyttöä Jolkkonen hieman jarruttelee ja esittää esimerkiksi tällaiseksi sanaksi synnintunnustuksessa toistuvan sanan syntinen. Samalla aasinsillalla hänen mielestään myös sotilasvalassa seisovat sotilaat (aikuiset) toistavat papin johtamaa synnintunnustusta seuraavin sanoin: -- Sain kasteessa sinun lapseksesi - - en ole elänyt kuin lapsellesi sopii.”¹²⁹

2010 ”Sana lapsi eri muodoissa 41 kertaa suomeksi ja seitsemän kertaa ruotsiksi”.

2011 Aloituksena: ”Näin pitkällä keväässä pääsiäinen ei ole ollut sitten vuoden 1943. Silloin se itse asiassa oli vielä päivää myöhemmin niin kuin se noin kerran vuosisadassa on, mikä samalla on pääsiäisen äärimmäinen aika”. Lopetuksena: ”Seitsemän vaalikauden päästä vuonna 2038 pääsiäinen on jälleen yhtä myöhään kuin 1943”. ”Ehdoton realismi ja tyhjentyminen toivo”. Lopettaa kappaleen ja sama lause aloittaa seuraavan. Toistuu vielä kerran loppulauseessa.

2012 -- ”Meissä jokaisessa on pimeyttä, jos on kyllä valoakin. -- Jumala on valo, hänessä ei ole pimeyden häivää. -- Tätä samaa valovoimaista viisautta-- erehtymättömän valon -- hyvyyden ja oikeuden valo – olette työssänne tekemisessä valon ja pimeyden – valontuoja – yhteyttä siihen todelliseen valoon – valon juhla – valoa tulvillaan”.

2013 -- ”Tältä vuodelta toivon erityisesti”, (viisi lausetta, eli luettelo mitä lapset toivoivat kuluvalta vuodelta) --”Kun ajattelen tulevaisuutta”, (kaksi lausetta, eli luettelo tulevaisuutta koskien) --”Jos minulla olisi valta päättää maan asioista” -- (kaksi lausetta, eli luettelo mitä lapset päättäisivät)

2014 – ”Pysykää rauhallisina, minä tässä olen. Älkää pelätkö” -- saarnan viimeisessä kappaleessa kahdesti.

2015 – ”Yhteiskunnallisen päättäjän työ on vaikeaa” --. Kahdesti ”Tässä ei ole kaikki”. Neljästi.

2016 ”Kristillinen seurakunta, sisaret ja veljet. – Sisaret ja veljet, päättäjät ja valmistelijat. – Nöyryyden vastinpariksi tarvitaan suurisieluisuutta. -- Suurisieluinen johtaja -- Suurisieluinen johtaja – Nöyryys ja suurisieluisuus”.

2017--”Mutta aaveet eivät auta, aaveet eivät neuvo, aaveet eivät rohkaise eivätkä kutsu luokseen”.

Eikä tässä vielä kaikki kuten sanonta kuuluu, vaan myös tunteisiin vedotaan sisällissodan molempien puolien esimerkkien ja kertomuksen kautta, näin saadaan kuulijan tunnetila herkäksi. Seuraavassa esimerkissä vuodelta 2018 evankeliumitekstin ”hapate” tulee vertauksien kautta mukaan. Vertauksien käytöstä otan esimerkit seuraavaksi heti kertomus ja tapausesimerkkien jälkeen.

¹²⁹ Jolkkonen 2001, 192.

”Erilaisten sisällissotakertomusten äärellä olen useasti miettinyt, mikä siemen on istutettu suomalaiseen yhteiskuntaan vuonna 1918, silloin kun tuhannet suomalaiset ovat tarttuneet puolin ja toisin aseeseen ja olleet valmiit surmaamaan maanmiehiään? Mistä se on johtunut ja mikä on lähtenyt kasvamaan? Toisaalta olen kysynyt, mikä siemen myöhemmin istutettiin ihmisiin, jotka leirillä olivat vangittuna tai jotka olivat sinne osoitettuna heitä vartioimaan. Mikä siemen silloin on lähtenyt kasvamaan?”¹³⁰

Kertomusten ja esimerkkien käyttö ei sattumalta ole yksi yleisimmistä tehokeinoista. Niillä on helppo Jolkkosen sanoin tehdä ”abstraktista asiasta konkreettinen”. Kertomuksen ja esimerkin avulla asia pysyttelee kuulijan mielessä. Kuulijan mielenkiinnon ylläpysymisen lisäksi myös mielikuviutus on tärkeässä osassa. Omassa mielessä on rakennelma tai maisema valmiina heti kertomuksen ensilauseista lähtien ja muuttuu sekä tarkentuu tarinan edetessä.¹³¹

Neuvona on käyttää vain yhtä lyhyttä, saarnan aiheeseen liittyvää tapausesimerkkiä. Asian tulee olla sellainen, ettei sille tarvita selitystä. Tehokeinon tulee synnyttää myös selkeitä ja sanoman kanssa yhtenevät mielikuvat. Elämänläheisyys tulee tosielämästä lainattujen esimerkkien avulla ja tähän sopivaa materiaalia löytyy Jolkkosen mukaan lehdistä, kirjallisuudesta ja uutisista. Varovaisuus henkilökohtaisuuksissa on kuitenkin pidettävä mielessä eikä luottamuksellisia keskusteluja voi käyttää esimerkkeinä. Narsistinen vaikutelma puhujasta vaanii silloin jos liiallisuuksiin saakka esittelee esimerkkejä omasta elämästään, varoittaa Jolkkonen ja neuvoo pysymään oikeasti asiassa ja vain ja ainoastaan havainnollistamaan yhdellä esimerkkitapauksella.¹³²

2010 ”Rakkaat sanankuulijat! Äsken kuultu ja laulettu lasten evankeliumi on yksi kaikkein tunnetuimpia raamatunkohtia. Se luetaan joka kerta, kun pieni lapsi kastetaan, ja sen ydin on Jeesuksen sanoissa: Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta”.

2011 ”Sotavuonna 1943 kuka vietti pääsiäistä missäkin, mutta silloinkin kirkoissa ensimmäisenä pääsiäispäivänä tyrmistytettiin tyhjistä haudasta ja toisena kuljettiin Emmauksen tietä. Kun pääsiäisaamu koitti Kaljalanjärvellä, joka on Kannaksella tuskin kilometriäkään vanhan rajan eteläpuolella, sen valossa nähtiin venäläisiä sotavankeja marssitettavan tietyömaalle. Paikalle osui vankien äidinkieltä taitava suomalainen. Vankien jonon nähdessään hän huusi heille ortodoksisen pääsiäistervehdyksen: Khristos voskrese! Kristus nousi kuolleista! Vangit pysähtyivät. Yhdestä suusta kajahti väkevä vastaus: Voistinu voskrese! Totisesti nousi!”

2012 ”Lucian päivä 13. joulukuuta on tunnettu valon juhla. Joitakin aikoja sitten olin juuri tuona päivänä vankilavierailulla. Valoa tulvillaan olleen, lämmينhenkisen juhlan kohokohta oli silloin, kun esiintymään tuli kolme nuorehkoa naisvankia, jotka valloittavasti toivat kuulijoille hyvää mieltä puhumalla valosta ja pimeydestä, taitavalla laululla ja jo yhteen osuvalla nimellä: Lusijaneidot!”

2013 ”Viime lauantain Helsingin sanomissa 16-vuotias Veera sanoo: Jos on tahallaan sotkenut, niin kyllä pitää jäljet siivota. Artikkelissa käsiteltiin esitystä, joka antaisi opettajille oikeuden tarkistaa oppilaiden laukut ja ottaa talteen mahdolliset vaaralliset esineet. Samalla kysyttiin nuorilta pitääkö oppilaan itse siivota sotkunsaa. 14-vuotias Ani oli Veeran kanssa samaa mieltä: Ehdottomasti, sotkut eivät saisi jäädä siivoojien ongelmaksi. Nämä nuoret ovat ymmärtäneet, ja pitävät jopa itsestään selvänä, että jokaisen

¹³⁰ Vuoden 2018 saarnasta

¹³¹ Jolkkonen 2001, 189.

¹³² Jolkkonen 2001, 190.

täytyy kantaa vastuuta teoistaan. Paavali kiteyttää tämän elämänviisauden sanoihin: Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää. (Gal.6:7)”

2014 ”Kuva tämän päivän yhteiskunnasta? Ei hyvältä näytä tämä veneretki. Jeesus on vetäytynyt yksinäisyyteen, ja oppilaat soutavat venettä järven toiselle puolelle. On aamuyö. vastatuuli puhalttaa ja nostattaa vaahtopäitä. Sitä emme tiedä, vuotaako vene. Kirkkoa verrataan usein laivaan. Tästä evankeliumin kertomus voisi olla kuva nykykirkosta. Vastatuulta onkin ollut viime vuosina”.

2015 ”Äsken kuulemassamme Johanneksen evankeliumin kohdassa Jeesus puhuu opetuslapsilleen rauhoittavia sanoja. ”Älköön sydämenne olko levoton. uskokaa Jumalaa ja uskokaa minuun.” Jeesus oli juuri hetkeä aiemmin kertonut pian lähestyvistä kuolemastaan ja hän tietää, miten tämä tieto herättää hänen seuraajissaan levottomuutta”.

2016 1. ”Kristillinen seurakunta, sisaret ja veljet! Ymmärtääksemme päivän evankeliumia oikein haluan palauttaa mieliimme, mihin yhteyteen Jeesuksen sanat kuuluvat Matteuksen evankeliumissa. Mitä on tapahtunut juuri aiemmin? Evankeliumin mukaan Jeesuksen oppilaat ovat keskustelleet polttavasta kysymyksestä: Kuka heistä on suurin? Kysymys taitaa olla tyypillinen meille ihmisille. Vaikka kysymys on yleisinhimillinen, arviointiperusteet vaihtelevat. Emma- gaalassa palkitaan suurimmat näyttelijät, urheilugaalassa menestyneimmät urheilijat”.

2. ”Kun vaelsimme nuorina partiolaisina itärajalla Ilomantsin metsissä, suurin oli meistä se, joka uskalsi loikkia keikkuvia jäälauttoja pitkin leveän joen yli. Se oli tyhmänrohkeaa, mutta sellaisia nuoret ja kovapäiset koltit usein ovat. Kun keravalainen jenginuori sanoo, että Rane on kingi, hän arvioi Ranen suuruutta toisin kuin Nobel-komitea tai eduskunnan perustuslakivaliokunta.”

3.”Kuningas Salomo sai pyytää Jumalalta, mitä halusi. Hän ei pyytänyt rikkautta, omaisuutta tai kunniaa, vaan viisautta hoitaa hänelle määrätty tehtävä hallita kansaa --”.

2017 ”Viime aikoina lukemattomat ovat toiveikkaasti lähteneet ylittämään Välimerta ilman varmuutta siitä, että joku saapuisi vastaan ja sanoisi: tule. Myrskyissä toivo vaihtuukin aaveisiin, ja tuhannet vajoavat aaltoihin”.

Konsensusta tai tarkemmin sen hakemista piispa jatkaa edelleen me-retoriikalla vuoden

2018 saarnassa näin:

”Olen parin viimeisen vuoden aikana useamman kerran puhunut hyväntahtoisen puheen ja hyväntahtoisen kuuntelemisen puolesta. Sen puolesta, että **haluaisimme** puhua toisillemme suoraan ja avoimesti, mutta **tekisimme** sen toista kunnioittaen. Sen puolesta, että **haluaisimme** kuunnella ja antaa toiselle mahdollisuuden tulla ymmärretyksi sen sijaan, että **pohdimme** jo ensimmäisen sanan kohdalla, kuinka **voisimme** ymmärtää toisen mahdollisimman väärin”.¹³³

Palataan nyt vielä takaisin vertausten käyttöön. Edellä mainitsin jo hapatevertauksen käytöstä ja Kielikuvista, metaforista ja vertauksista tehokeinoina sanoo Jolkkonen seuraavaa. Kielikuvat määritellään lyhyiksi vertauksiksi ja niiden avulla voidaan kaksi toisiinsa kuulumatonta asiaa, yleensä ”kuin” sanaa apuna käyttäen liittää yhteen. Kielikuvalla saadaan sanottavaan asiaan myös lisää väriä ja merkitystä.¹³⁴

Sopii kuin sialle otsatukka tai sopii kuin satula sialle, tulevat itselleni nyt heti oitis esimerkkeinä mieleen, niin ja jotkut kaasut tai nesteet voivat kadota myös yhtä lailla Saharaan tai lumeen.

Metaforan rakenteesta Jolkkonen selventää, että kun abstraktia asiaa kuten pappeus kuvataan konkreettisella sanalla paimen. Saadaan metafora ja helpoiten metaforan voinee ymmärtää siten, että kuvailemisessa käytetyn käsitteen määritelmä ei kirjaimellisesti toimi.

¹³³ Vuoden 2018 saarnasta

¹³⁴ Jolkkonen 2001, 190.

”Avioliiton satama” on aika selkeä esimerkki. Oikeasti satama eroaa avioliitosta kuin yö päivästä mutta tässä se toimii ymmärrettävänä kiinnityspisteenä, aivan kuten avioliittoon astuva kiinnittyy symbolisen sormuksen kera kumppaniinsa. Laiva voi myös metaforana kyntää merta tai halkoa vettä. Kielikuvien ja metaforien yhdistelemisessä piilee vaaroja ja karille ajaminen vaanii, kuten tässä Jolkkosen valitsemassa esimerkissä. ”Kirkkolaiva purjehtii elämän merellä tukeutuen kaikessa Jumalan sanan pohjakallioon.”¹³⁵

Myös kulttuurisidonnaisuus kuuluu kielikuviin. Aika ajaa joidenkin kielikuvien ohi hyvin nopeasti ja puhe tai saarna voi kuulostaa vanhalta jos käytössä olevat kielikuvat ovat edelliseltä sukupolvelta. Näin myös moni kielikuva voi mennä kokonaan ohi tai ainoastaan hämmentää kuulijaa. Jolkkosen mukaan ehkä myös Raamatun Jumalan kuvagalleria voi olla nykyhetkeen liian miehistä tyyliä. Isä, Kuningas, Paimen, Sulhanen ja Tuomari.

2010 --”ja vaikka kirkkokin on ryppyinen ja monella tavalla vajavainen, se haluaa perimmältään olla Jumalan kohtaamisen paikka--”

2011 -- ”Kaikki tiet vievät Emmaukseen, samasta on kysymys. Kysymys on tunnistamisesta. Keitä nuo oikein ovat ja kuka tuo oikein on? Miten toinen nähdään oikein, oikeimmin, sellaisena kuin hän oikeastaan on?-- ”

2012 -- ”Itse asiassa teitä voisi kutsua tämän tehtävän takia nimellä Lusifer” --

”Jumala on maailman valo” ”Sana tuli lihaksi” ”Jeesus oli täynnä armoa ja totuutta”

2013 ”Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.”

2014 ”Vuoden 2008 käänteen jälkeen Suomi-laivan meno on ollut takkuista.”

2015 ”Jeesus piirtää, kuten sanonta kuuluu, suurta kuvaa”

2016 ”Joka teistä tahtoo olla suurin, se olkoon toisten palvelija”.

2017 --”aallot saavat ajatuksetkin merikipeiksi” --

”Tässä kirkkosalissa on tänään koolla yksi instituutio, jolla on erittäin upea ja kunniakas historia pienten alkujen kasvattamisessa. Suomen eduskunta. Ajatelkaapa millaisista pienistä siemenistä eduskunta aloitti. Olemme juuri loppuneen juhluvuoden ajan listanneet asioita, joissa pienestä on tullut suuri”¹³⁶.

Tämä jää hetkeksi ehkä tarkoituksella hautumaan kuulijoiden mieliin, sillä seuraava kappale tuleekin toisella kotimaisella ja instituution ja pienten siementen ajattelu unohtuu hetkeksi. Onneksi kappale on kuitenkin riittävän yksinkertaisilla lauseilla rakennettu. Saarnan tulee kulkea jouhevasti eteenpäin, eikä piispa tässä käytä suoraa käännöstä edellisestä tai tulevista kappaleista. Suora edellisen tai seuraavan kappaleen ruotsinnos nimittäin oli enemmän sääntö kuin poikkeus tutkimusmateriaalissani.

¹³⁵Jolkkonen 2001,191.

¹³⁶ Vuoden 2018 saarnasta

Saarna tuntuu kuitenkin hypähtävän ikään kuin vetämään henkeä hetkeksi, sillä niin irtonainen välipala ruotsinkielinen osuus tässä kohtaa saarnaa oli mutta pisteet irtoavat yksinkertaisten ja selkeiden lauseiden valinnasta.

”Vi har ett världens tryggaste, stabilaste och mest jämställa samhälle- ett samhälle där ordet är fritt, där rättvisan förverkligas och där de små barnen tryggt själva kan gå till skolan, där de undervisas av utmärkta lärare”.¹³⁷

Seuraavaksi 2018 saarnaaja kuitenkin palaa ”pienestä voi tulla suuri” instituutioargumenttiinsa ja pienten siementen perusteluihin, jotka jäivät ruotsinkielisen kappaleen vuoksi roikkumaan ilmaan.

”Voimme monessa mielessä ajatella päivän raamatunpaikan sanojen kohdalle Suomea:”...sen taimi nousee maasta ja kasvaa kaikista puutarhan kasveista suurimmaksi...” Jos jollakin instituutiolla on hyvät näytöt sinapinsiementen kasvattamisesta suuriksi, upeiksi puiksi, niin eikö se ole Suomen eduskunnalla”.¹³⁸

Tämä rinnastus tuntuu aluksi hieman kummalliselta. Eduskunta ja pikkuruiset sinapinsiemenet mutta koska tulevien perustelujan kanssa palataan alkupuolen kasvattajan ja lapsen esimerkkiin, se onnistuu olemaan, niin vakuuttavan isänmaallinen, että kuulijoiden on jo oltava sulaa vahaa.

”Voimme helposti ajatella, että vuosikymmenten varrella kansan edustajat ja valtion vallan vaalijat ovat katsooneet Suomea ja esittäneet mielessään kasvattajan kysymyksiä maaillemme- mikähän sinusta tulee, millaisessa maailmassa sinä kasvat, miten sinä pärjää. Monta oikeaa päätöstä on tehty, monta oikeaa lakia säädetty ja monta ihmistä on antanut elämänsä vuodet tähän kasvun rakennukseen”.¹³⁹

Tähän saarnaaja ottaa lisäksi vielä tunteisiin vetoamisen ja kun hän kerran lähtee tunteisiin vetoamaan, tekee sen tavoilleen uskollisena, toiston kera:

”Valtaosa hyvistä ideoista ei koskaan kannu toteutuakseen. Valtaosa unelmista hautautuu. Valtaosa hyvistä ja hienoista hankkeista jää kesken ja unohtuu”.¹⁴⁰

”Pienestä voi tulla suuri, on toivon lause” osuus on nyt taputeltu kasaan ja saarnaaja siirtyy mielestäni ”nestorilaisittain” keskimmäiseen osioon. Keskimäinen osio on kuin yleisön pitämistä lämpimänä, puhuja ikään kuin ”himmailee” pääargumenttejaan, eli säästelee vahvimpia tehokeinojaan viimeiseen osioon.

”Pienestä voi tulla suuri on pelon lause” osan alussa mennään hitaasti kohti syviä vesiä. Pahan kasvun esimerkkinä piispa esittelee kaksi auktoriteettia, asiantuntijan ja lääkärin. Kumpikin esimerkki on niin selkeä, ettei kuulijalle jää väärinymmärryksen mahdollisuutta. Koska yleisö on lämmitelty, johdattelee piispa kuulijat sadan vuoden takaisiin tapahtumiin. Vastakohtaiset esimerkit löytyvät rintamalinjojen kummaltakin puolelta. Kuitenkin syvistä vesistä tullaan hitaasti kohti rantaa esimerkkeinä piispalla tahallisen väärinymmärtämisen

¹³⁷ Vuoden 2018 saarnasta

¹³⁸ Vuoden 2018 saarnasta

¹³⁹ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁴⁰ Vuoden 2018 saarnasta

vähentäminen ja myös se, että syytökset kohdistuvat samoihin ryhmiin ja samoihin ihmisiin, vaikka meistä kaikista löytyy tuo yhdistävä piirre, tosin vain siemenenä.

Yleisesti pidetään vastakohtia terävimpinä keinoina tehostaa puhetta tai havainnollistaa sanomaansa. Kolmannen käskyn tulkintaa esimerkkinä käyttävä Jolkkonen avaa sapatin vertauksen lisäksi perhepoliittisen esimerkin. ”Aikuiset ovat lapsia varten, eivätkä lapset aikuisia varten.”

Vaikka jotkut sanovat vastakkainasettelun ajan olevan jo ohi, on silti kerrottava, että negatio on vastakkainasetteluista se ovelin. Sanottaessa ensin, miten asia ei ole korostetaan, sillä varsinainen oikea vaihtoehto.¹⁴¹ Kristus ei Jolkkosen esimerkissä sanonut ”jos te paastotte” vaan ”kun te paastotte”

Saarnaan saadaan hyvä-paha asetelmalla helposti ymmärrettävyyttä ja tätä suositellaan käyttämään lapsille saarnatessa. Toisaalta kuten Jolkkonen toteaa, muuttuu homma useita asteita haastavammaksi, jos valittavaksi esitellään kaksi hyvää tai kaksi vaihtoehtoa, joissa on mukana hyvää, sekä pahaa. Entinen sotilaspappi Jolkkonen¹⁴² ottaakin esille myös armeijaa sivuavat esimerkit. Pitääkö puolustautua, jotta vapaus turvattaisiin. Tulisiko taipua, jotta rauha säilyisi?

Saarnaajan on pyrittävä puhumaan aina totta kiteyttä Jolkkonen ja varoittaa liioittelevasti vastakohdista saarnaavasta papista. Liioittelemalla aggressiiviseen tyyliin voi tarkoitettu sanoma kääntyä puhujaa vastaan. Valistunut kuulija vaistoa, jos puhujalla on selvästi tarve vahvistaa omaa kantaansa vähättelemällä ja haukkumalla muita. Hengelliseen ylimielisyyteen tai väärän todistuksen antamiseen ei ole pitkä matka varoittaa Jolkkonen.¹⁴³

2010 ”He ovat, me teemme.” Läpi saarnan vastakohtina aikuinen-lapsi, lapsi-aikuinen tema.

2011 ”jos tarkoitus oli tehdä rajaa, raja katosi; jos haluttiin korottaa itseä, korkeuksiin kohosivatkin toiset; jos tarkoitus oli nöyryyttää, nöyrytymään joutui itse”.

2012 --”olette työssänne tekemisessä valon ja pimeyden, totuuden ja valheen, oikean ja väärän kanssa” --

2013 ”Olemmeko tehneet parhaamme” --”vai olemmeko päinvastoin myötävaikuttaneet” --.

2014 ”Jumalan kohdatessaan ihminen sekä pelkää, että rakastaa häntä”.

2015 Ei vastakohta- asetteluja tai antiteesejä

2016 -- ”joka teistä tahtoo olla suurin, se olkoon toisten palvelija”.

2017 --”yksille aavekuvat näyttäytyvät mahdollisuuksina, toisille tuhon enteinä. Jotain on pääsemässä irti, ja sitä ovat yhdet patoamassa, toiset edistämässä”.

Vuoden 2018 saarnan toisen osan loppupuolella vastakohtien käyttö lisääntyy.

”Osallisuuden, arvostuksen, reiluuden ja kunnioituksen kokemus on edellytys yhteydelle. Samalla meillä on oltava päättäväisyys kohdata se paha olo, jota tässä maassa yhä on. Suurella osalla suomalaisista menee paremmin kuin koskaan. Mutta pienellä osalla vastaavasti huomattavan huonosti. Vaikka

¹⁴¹ Jolkkonen 2001,195.

¹⁴² Piispa Jolkkonen mainitsee valtiopäivien 2016 avajaissaarnassaan olevansa entinen sotilaspappi

¹⁴³ Jolkkonen 2001, 196.

turvallisuus lisääntyy, turvallisuuden tunne vähenee. Vaikka hyvinvointi lisääntyy, sen puute paikallisesti näyttää kylmät kasvonsa”.¹⁴⁴

Sitten kuitenkin tulee oletuslause vailla perusteluja ja jättää tilanteen kuin ilmaan.

”Tässä maassa on liian monta lasta, joiden kohdalla vanhempien toivoa täynnä oleva kasvun katse on liian lyhyt tai puuttuu kokonaan”.¹⁴⁵

Tämä edellinen kappale on suoraa puhetta päätöksentekijöille ja viitanee edelliseen

sisällissodan kappaleeseen. Kaikilla eivät asiat ole kuitenkaan hyvin ja pahaa oloa esiintyy.

Vanhempien esille veto vastakohtien jälkeen on hyvä veto. Vanhempien lyhyt tai kokonaan

puuttuva toivon katse kohdistuu näin suoraan päättäjiin. Kritiikin jälkeen päättäjät saavat

kappaleen verran myös ymmärrystä piispalta superlatiivin kera.

”Rohkaisun ja toivon siementen kasvattaminen sekä toisaalta pelon ja vihan siementen vähentäminen ovat vaativia tehtäviä. Luulen aavistelevani oikein, että tässäkin salissa istuu suuri joukko valmistelijoita, esittelijöitä, päättäjiä ja toimeenpanijoita, jotka ovat tunteneet vastuun taakan joskus suorastaan murskaavan suurena”.¹⁴⁶

Kolmas ja saarnan viimeinen osa ”pienestä voi tulla suuri on armon lause” keskittyy napakkaan lopetukseen. Pienellä kertauksella piispa muistuttaa, että edelliset pienestä voi tulla suuri toivon ja pelon lauseet, saavat nyt seuraansa kolmannen määritelmän.

Kärjistävä väite on myös hyvä tehokeino ja sellaiseksi minun täytyy laskea jo käsittelemäni kirkon toimimisen malli piispan mukaan. ”—Näin jeesus toimi. Hän meni paikkoihin, jotka kunnon kansalaisina itseään pitävät kiersivät kaukaa. Hän ei koskaan häpäissyt syntisiä vaan syleili heitä armollaan ja rakkaudellaan. Ja näin myös kirkko yrittää toimia”. Tässä kohtaa hieman ihmettelen sanavalintaa mutta ehkä asia kuitenkin näin kärjistämällä saa vahvemman kaiun, sillä piispa jatkaa

--”kirkko toimii siellä missä alut ovat erityisen pieniä, missä sinapinsiemenet ovat aivan olemattomia, missä visiopaperien ja viestintäsuunnitelmien henki on kaukana, mutta ihminen on vieressä”.¹⁴⁷

Samoin kuin oli vastakohta-asettelu nostamassa esiin puheen tärkeintä pointtia, on samalla asialla myös kärjistys ja liioitteleva väite. Kärjistyksellä voi Jolkkosen mukaan houkutella kuulijaa omalle puolelleen. Näin on mahdollista saada hänet toimimaan halutulla tavalla. Esimerkkinä edelleen Jolkkosella on osa vuorisaaarnasta ja tällä kertaa Jeesus kärjistää viidennen käskyn. Käskyn ytimenä olevan konkreettisen tappamisen, tai klassisten kielten tunneilta tutun tappamalla tappamisen lisäksi käsky kattaa myös tunteilla tapahtuvan vihan, sekä myös loukkaavat sanat.¹⁴⁸

Kärjistyksiä ja liioitteluja voi Jolkkosen mukaan hieman suojata. Näin kärjistyksen terävyyttä hieman tylsytettyään voi puhuja hieman ennakoidusti loiventaa tehokeinosta

¹⁴⁴ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁴⁵ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁴⁶ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁴⁷ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁴⁸ Jolkkonen 2001, 197.

mahdollisesti aiheutuneita tunteenpurkauksia kuulijoiden mielissä tai jopa mahdollisessa suullisessa palautteessa. Suojausta voi käyttää etupainoisesti ennen kärjistystä tai heti sen jälkeen jatkaa Jolkkonen.

2010 -- ”Kuvittelemme, että Jumala on kuin valmentaja tai työnantaja tai professori, jolle on näytettävä”
”On niin vaikeaa vain olla kuin lapsi, joka vain on ja luottaa.”

2011 ”Ihmisyyys on jakamaton: On viime kädessä – ja jo ensi kädessäkin-yhdentekevää, onko joku vanki vai vapaa, onko hän tällä puolen vai vastapuolella, samaa kieltä puhuva vai erikielinen, minun tavallani uskova vai eri tavoin, kaltaiseni vai toisenlainen.”

2012 -- ”itse asiassa teitä voisi kutsua tämän tehtävän takia nimellä Lusifer. En tarkoita tällä epiteetillä Kointähteä” --

2013 -- ”Kukaan meistä ei ole yksin syypää luonnon saastuttamiseen tai taloudelliseen taantumaa. Mutta haluamme tai emme, niin me kuulumme siihen lajiin, ihmiskuntaan, joka omalla toiminnallaan uhkaa sekä omien jälkeläisten että muitten lajien tulevaisuutta maan päällä.” --

2014 -- ”Myrskyävän pinnan alla saattaa olla käynnissä myös yhteiskunnan syvempi henkinen murros. Puhutaan maan ilmapiiirin ankeudesta. Tuntuukin siltä, että isoissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä päätöksenteosta puuttuvat yhteinen sopiminen ja sitoutuminen.” --

2015 ”Mutta, hyvät päättäjät, tietäkää, että teitä tarvitaan. Teidän työllänne on suora vaikutus suureen osaan niistä levottomuuden, pelon ja murheen aiheista, joita me kansalaiset kohtaamme.” --

2016 -- ”kun tavoitellaan omaa etua ja kunniaa toisen kustannuksella, kun valjastetaan toinen ihminen oman nautinnon välineeksi, kun alistetaan luomakunta oman hyödyn välikappaleeksi. Sanalla sanoen, kun omasta navasta tulee maailman napa, kun teemme itsestämme oman jumalan”.

2017 ”Uusia aaveita ovat kansojen eristäytyminen, rajojen umpeen muuraaminen, totuuden ja valetiedon sekoittuminen, valtiosuhteiden kärjistyminen, talousjärjestelmän mureneminen, kansanvallan johdattelu joukkovoimaksi jne.”

Vuoden 2018 saarnan kolmannen ja viimeisen osan käynnistää piispa retorisista keinoista kolmen listan kanssa. Tutuksi tulleet poliitikko, kasvattaja ja päättäjät saavat ”arhoa”. Epäonnistumisilta ei voi välttyä ja väsyminen sekä lannistuminen vaanivat. Rohkaisuksi tähän piispa vetää jeesuksen vertauksen ja kristityn näkökulman. Jumalan rakkaus ylettyy myös pieniin, alamittaisiin, rumiin, syntisiin...Jeesus oli piispan mukaan siemen, joka kuoli ja ylösnousi meidän vuoksemme. Tämä tarkoittaa piispan mukaan meille oikeutta elämään luottavaisina kuin taivaan linnut. Pois siis pelko ja ahdistus tulevaisuudesta sekä unohtakaamme myös katkeruus ja kyynisyys.

Kävin jo edellä läpi ne kaksi siementä, joista toista piispa kehotti vaalimaan ja toista estämään kasvamasta mutta vuoden 2018 saarnan varsinainen lopetuskappale palaa pienestä suureksi johdantokappaleeseen ja sulkee saarnan jälleen toistoa tehokeinona käyttäen.

”Silloin kun omassa tehtävässäsi rohkeus ei kanna, silloin kun omassa tehtävässäsi vastuu on liian suuri, silloin kun omassa tehtävässäsi epäonnistuminen on kohdalla- juuri silloin voit luottaa Kristuksen armoon. Siihen että Jumalan silmissä keskeneräinen on jo valmis. Siihen että Jumalan silmissä matkalla oleva on jo perillä. Siihen että Jumalan silmissä pieni on jo suuri. Amen”.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Vuoden 2018 saarnasta

Edellisten jo läpikäytyjen tehokeinojen lisäksi joukossa on vielä yksi, eli seitsemäs hyvin usein käytetty tehokeino. Sitaatti tai tunnettu lause on hyvä varsinkin aloituksessa. Tunnettu lause tai sitaatti aloittaa homman napakasti ja johdattelee kuulijan suoraan asiaan. Jolkkosen esimerkissä olemme edelleen vuorisaarnassa ja sen vihollisrakkautta käsittelevässä osiossa. Tuttu periaate Hammurabilta ja Moosekselta on samalla mitalla takaisin antaminen. Isku iskusta jne. Myös tunnetun lauseen ja sitaattien käyttö saa Jolkkoselta hyvän maininnan mutta lähes samaan hengenvetoon hän muistuttaa myös, että ylenpalttinen siteeraaminen tai tunnettujen lauseiden runsas viljeleminen voi olla este päästä kuulijoiden kanssa samalle aaltopituudelle. Siteeratessa ja tunnettuja lauseita käytettäessä on siis syytä muistaa myös se, että siteerattu ja tunnetun lauseen alkuperäinen esittäjä sisältää viestin. Tämä sitaatista kuuluva viesti on saarnaajan myös hyvä muistaa.¹⁵⁰

2010 ”Sallikaa lasten tulla minun luokseni” --

2011 --”Me olimme kuitenkin eläneet siinä toivossa, että hän olisi se”.

2012 ”Hän on siis latinaa sananmukaisesti kääntäen (lux, valo+ferre, tuoda)

valontuoja”. ”Mistä kardinaalipaheet: ylpeys, ahneus, kateus, viha, säädttömyys, kohtuuttomuus ja laiskuus”.

2013 ”Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää”.

2014 ”Minä olen Herra, sinun Jumalasi, sinulla ei saa olla muita Jumalia”.

2015 ”Hyvä kokoontunut seurakunta. Kun Jeesus sanoo: Minun isäni kodissa on monta huonetta, hän haluaa vakuuttaa meillekin, että tässä ei ole kaikki”.

2016 ”Te tiedätte, että hallitsijat ovat kansojensa herroja ja maan mahtavat pitävät kansoja valtansa alla”--

2017 ”Pysykää rauhallisina, minä tässä olen, älkää pelätkö”.

Nyt olen eritellyt esimerkkien avulla materiaalistani löytynyttä argumentointia, kielellisiä tehokeinoja ja siivilöinyt vuoden 2018 valtiopäivien avajaissaarnan ohella osittain myös muut avajaissaarnat. Ensiksi Jokisen argumenttien jaottelun avulla ja sitten vielä Jolkkosen kielellisten tehokeinojen luetteloa apuna käyttäen. Jolkkosen listaamat seitsemän tehokeinoa löytyvät hänen mukaansa useimmista saarnaoppaista.

Piispat käyttivät saarnoissaan retoriikan keinoja vaihtelevasti. Huumoria löytyi kyllä mutta myös pientä piikittelyä. Voisi varmaan tiivistää asian niin, että jokainen piispa piti näköisensä saarnan. Perusasioiden äärellä oltiin useasti ja vallanpitäjien vastuun ulottumista niin lapsiin kuin heikossa taloudellisessa asemassa oleviin, alleviivattiin usein. Saarnojen retoriikka oli ajankohtaista eikä saarnoja ollut vaikea ymmärtää. Kuulijakunta oli otettu mielestäni hyvin huomioon, eikä kuulijoilla ollut ongelmia ymmärtää saarnan sisältöä.

¹⁵⁰ Jolkkonen 2001, 198-199.

Ruotsinkielinen osuus oli usein helposti ymmärrettävää ja ehkä juuri asian perille menon varmistamiseksi se pyrittiin pitämään ”virkamiesruotsin” tasolla.

Alla olevasta pienestä sanamäärien taulukosta saa hyvin selville toisen kotimaisen käytön osuuden koko saarnasta. Siinä on eroteltuna sanojen määrä suomeksi ja ruotsiksi, sekä laskettuna yhteen sanojen kokonaismäärä saarnasta. Runsassanaisin saarnaaja ei ollut puheliain toisella kotimaisella mutta etenkin vuosi 2015 sekä 2014 voisivat olla hyviä esimerkkejä kielivähemmistön asiallisesta huomioimisesta. Yleisin tapa piispoilla oli suorien käännösten käyttö. Ruotsinkielinen kappale käännettiin suoraan eli kerrattiin.

	Sanamäärät saarnoissa		
Vuosi	Suomi	Ruotsi	Yhteensä
2010	1135	182	1317
2011	753	327	1080
2012	900	113	1013
2013	832	243	1075
2014	668	267	935
2015	617	304	921
2016	1056	92	1148
2017	656	175	831
2018	1197	107	1304

Taulukko 5. Saarnojen sanamäärät.

Tutkimuksessaan retoriikasta saarnaan Jukka-Pekka Puro esittää, että suomalaisissa saarnoissa on kohtuullisen vähän retoriikkaa, jopa niukasti mutta toteaa kuitenkin, ettei se voi oikeasti olla hyvä eikä huono asia. Saarnan tärkein asia on Puron mielestä kuitenkin sen koskettavuus.¹⁵¹

Edellisiin sivuihin viitaten voin sanoa, että valtiopäivien avajaissaarnoista retoriikkaa löytyy kyllä kohtuullinen määrä mutta saarnan koskettavuus oli kyllä tutkimissani saarnoissa tallella.

Saarnan tehtävä Jumalanpalveluksessa on avattu seuraavasti opaskirjassa *Palvelkaa Herraa iloiten*. Puhtaan evankeliumin opettamisen lisäksi saarnalla on tehtäviä kuten evankeliointi, opettaminen, lohduttaminen ja puhutteleva sekä vaikuttaminen ja vielä sokerina pohjalla; saarnan tulee kannustaa hyviin tekoihin.¹⁵²

Yksinkertaistettuna siis on saarnattava kokonaiselle ihmiselle. Kuulijoilla on omat mielipiteensä ja asenteensa eivätkä he välttämättä kaikkea kuulemaansa purematta niele mutta lähtökohdaksi ja oletukseksi voi kuitenkin sanoa, että saarnaaja ja kuulija ovat samalla

¹⁵¹ Puro 1998, 3.

¹⁵² Jumalanpalveluksen opas *Palvelkaa Herraa iloiten* 2009, 91-93.

puolella. Miten näitä kaikkia oppaassa mainittuja asioita sitten saarnaaja voi kuulijoille välittää? Esitettävä asia on saatava sellaiseen muotoon, joka koskettaa kuulijoita. Puheessa on oltava sanomaa ja se on paketoitava kuulijoille ymmärrettävässä muodossa. On myös syytä seistä sanojensa takana, sillä kuulija aistii, jos saarnassa ei ole sanomaa.¹⁵³

Samantasoista kieltä puhuminen on jo paljon mutta erilaisilla tehokeinoilla sanottava asia pystytään muuttamaan vielä ymmärrettävämmäksi. Entä millaista suostuttelevaa viestintää uskonnollisessa puheessa eli saarnassa ilmenee? Päivikki Suojasen mukaan erilaiset vallanviestinnän keinot ovat yhtenäiset niin poliitikoilla kuin papeilla: Mallinvalta, asiantuntijavalta, viestintävalta, erityiskieli ja henkinen ylivalta.

Avajaisjumalanpalveluksessa saarnaava piispa on mallinvallan nojalla kuulijoillensa joko kielteinen tai myönteinen esikuva. Piispa käyttää asiantuntijavaltaa joko kuvitellun tai todellisen erityistiedon perusteella. Viestintävallan ymmärtää puheoikeudella, joka piispalla tilaisuuteen liittyy ja erityiskielen käyttö on virkaan liittyvä oikeus. Henkinen ylivalta korostaa sitä tietoa mikä kirkon virkaan sisältyy.¹⁵⁴

Lähtökohtana voidaan myös valtiopäivien avajaissaarnassa kuten normaalissa sunnuntaimessussa, pitää uskonnollisen vaikuttamisen päämäärää. Raamattu tai tilaisuuteen kohdennettu evankeliumiteksti on seinä mihin saarnaaja nojaa. Ydinkäsitteinä vilisevät tutut uskontoviritteiset sanat kuten; armo, synti laupeus ja totuus. Toiminnalla on tarkoitus ja puhuja on luotettava. Mallinvallan käyttö on pääosassa kertomusten ja selitysten osalta mutta sekaan mahtuu myös asiantuntijavaltaa sekä viestintävallan käyttöä.¹⁵⁵

Useat saarnoista poimimani esimerkit olivat hyvinkin helppoja ja selkeitä kategorioida ja jotkut taas monistuivat useamman tehokeinon alle. Tehokeinojen lisäksi ja itse nimeämäkseni tehokeinojen kylkiäiseksi, esittää Jolkkonen tunteisiin vetoamisen taitoa. Tarkemmin vielä myönteisiin tunteisiin vetoamista, jota hänen mukaansa jo antiikin ajalla nimitti Cicero ”hyväntahtoisuuden kaappaamiseksi”. Tämä oli hänestä puhujan ensimmäinen ja tärkein tehtävä.

Vetoamalla myönteisiin tunteisiin voi puhuja kaapata kuulijan hyväntahtoisuus ja näin edesauttaa oman tarkoituksensa perillemenoa, sortumatta mielistelyyn tai pahoittamatta kuulijoiden mieltä. Jolkkosen esiin nostamassa esimerkissä Paavalin alkulauseista Ateenassa, käy hyvin ilmi hänen ”hyväntahtoisuuden kaappauksensa” puheessa tuntemattoman jumalan patsaan palvomisesta.

¹⁵³ Huovinen 2015, 70.

¹⁵⁴ Suojanen 1993, 65.

¹⁵⁵ Suojanen 1993, 65; 2001, 217-218.

--” ei tarkoita mielistelyä, imelä kosiskelu on aina merkki kuulijoiden aliarvostamisesta ja herättää myönteisyyden sijasta ärtymyksen ja pahantahtoisuuden tunteita. Myönteisyys tarkoittaa yksinkertaisesti, että saarnaaja osoittaa olevansa kuulijan kanssa samalla puolella.” -- ¹⁵⁶

Tämän vuoksi otan esimerkiksi vuoden 2018 saarnan aloituksen, joka lähti liikkeelle seuraavalla hyväntahtoisuuden kaappaavalla lauseella;

”Kun pidämme vastasyntyntä lasta käsillämme, otteessamme on jotain erityistä”. ¹⁵⁷

Koska koko saarnan kantavana voimana on pienestä suureksi, en haluaisi kohdentaa aloituslausetta suoraan presidenttiparin pienokaiseen kohdistuvaksi mielistelyksi. Myönteisiin tunteisiin vetoamista löytyy toki myös muista avajaissaarnoista mutta suoria tiettyyn henkilöön ja tässä tapauksessa kuulijajoukon eturivissä istuvaan henkilöön kohdistuvia osoituksia ei löytynyt.

Myönteisiin tunteisiin vetoaminen, eli hyväntahtoisuuden kaappaus asettaa toki myös haasteen saarnaajalle. Saarnasta tulee löytyä evankeliumin lisäksi palanen, jos toinenkin lakia. Saarnaajan on osattava ottaa yleisönsä käyttäen edellä mainittuja tehokeinoja taiten ja varovaisuudella. Saarnaajan haastavaan tehtävään Jolkkosen opein riittää usein aloitustoivotus ”hyvä kun tulit kirkkoon”. Rukoilua ja retoriikkaa sitten sen verran kuin tarve sitä vaatii, päättää Jolkkonen ytimekkäästi. ¹⁵⁸

¹⁵⁶ Jolkkonen 2001, 199-200.

¹⁵⁷ Vuoden 2018 saarnasta

¹⁵⁸ Jolkkonen 2001, 201.

4. Piispojen saarnojen argumentaatiotekniikat

4.1 Assosiatiiviset ja dissosiatiiviset sidostyypit saarnoissa

Claim Perelmanin mukaan puhujan esityksen vaikuttavuus rakentuu sen yleisöön sovittamisen kautta. Siis tarkemmin, että jo puhujan ensimmäisten väitteiden pitää olla sellaisia, jotka kuulijat voivat hyväksyä. Perelman lisää, että ”argumentaatioissa ei pyritä todistamaan johtopäätöksiä vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä”. Puhujan on lähdettävä jo alkumetreillä liikkeelle yleisesti hyväksytyistä premisseistä.¹⁵⁹ Tässä siis tulee määriteltyä Ciceron termi ”hyväntahtoisuuden kaappaus”.

Perelmanin argumentaatiotekniikat pohjautuvat assosiatiivisiin eli yhdistäviin ja dissosiatiivisiin eli erotteleviin sidostyyppeihin mutta ne toimivat argumentoinnissa samanaikaisesti. Yhdistävät sidostyypit hän vielä jakaa kolmeen alaluokkaan: Kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen nojaaviin ja todellisuuden rakennetta määrittäviin alaluokkiin.

Käyn seuraavaksi läpi saarnojen teesit eli ydinkohdat ja esimerkkien avulla selvitän millaisia Perelmanin luokitteluun sopivia keinoja saarnaaja on käyttänyt. Ensiksi on yhdistelevän sidostyyppin esittely ja sen jälkeen on kolme avajaissaarnaa, joista saarnan teesi on ensimmäisinä. Sen jälkeen luettelona listattuna teesiä tukevat argumentit, jotka olen luokitellut Perelmanin sidostyyppien luokittelun avulla.

Argumentaatiotekniikat Perelman

Yhdistelevät sidostyypit (assosiatiiviset)

Kvasiloogiset	Todellisuuden rakenteeseen nojaavat	Todellisuuden rakennetta määrittävät
Ristiriita tai yhteen-sopimattomuus.	Peräkkäisyys, eli syy-seuraus.	Esimerkit
Samuus	Rinnakkaisuudet	Havainnollistaminen
Määritelmä	Symboliset siteet	Malli
Analyysi		Analogiat ja metaforat
Vastavuoroisuus ja		
Oikeudenmukaisuus.		
Matemaattisuus		

Erottelevat sidostyypit (dissosiatiiviset)

Käsitteiden erottelu, eli ilmiö-todellisuus

Taulukko 6. Perelmanin argumentaatiotekniikat.

¹⁵⁹ Perelman 1996, 28.

Kvasiloogiset argumentit ovat loogisia mutta vain maallikon silmin katsottuna, sillä Perelmanin mielestä vasta ”muodollista logiikkaa” tunteva huomaa niiden eroavan ”johdonmukaisesta päättelystä”. Loogista virhettä ei kuitenkaan, vaikka ”epäjohdonmukaisuus” antaisi aiheen niin päätellä ole, jatkaa Perelman. Pääsääntöisesti kvasiloogisiin argumentteihin tukeuduttiin entisaikaan enemmän ja tähän päätelmään Perelmanin mielestä päädytään siksi, että ”matemaattisesti suuntautunut tieteellinen ajattelu oli kehittymättömämpää”. Nyt taas korostamme ”niiden pettävyyttä muodollisiin rakenteisiin verrattuna”.¹⁶⁰

1. Ristiriitatilanne ja yhteensopimattomuus. Perelmanin esimerkki opettajasta, joka teroittaa oppilailleen vanhempien kunnioitusta ja rehellisyyttä. Kuinka oppilas toimii, jos Isä käsklee valehtelemaan ja vanhemmat antavat ristiriitaisia käskyjä lapselleen?

Yhteensopimattomuus pakottaa valinnan eteen ja on luovuttava jostakin säännöstä tai sovellettava. Perelmanin mukaan myös ”korttien uudelleen jako” on yksi vaihtoehto.¹⁶¹

2: Samuus, määritelmät ja analyysi. Samuuden argumentointi on samanlaisuutta eli identtisyyttä kahden tekijän tai kahden ilmaisun kautta. Määritelmä voidaan erottaa neljäksi tyypiksi. ”Normatiivinen määritelmä säättää termin käyttötavan, deskriptiivinen kuvaa sen käyttöä, tiivistetyssä määritelmässä osoitetaan deskriptiivisen määritelmän olennaiset tekijät ja edellisiä eri tavoin yhdistelevä sekamääritelmä. Analyysi on ohjaavaa ja puhuja johdattelee yleisöä omiin tarkoituspereihin vaihtamalla jonkin ilmauksen tulkinnan itselleen sopivaksi ikään kuin unohtaen muut tulkinnat. Yleisö voi tulkita analyysin tautologiaksi, jos mitään uutta ei ole. Sisältö on vain esitetty uusin termein, eli paketoitu uusilla papereilla.”¹⁶²

3. Vastavuoroisuus on kahden toisiinsa rinnastettavan asian tai tilanteen kuvaamista. Erot voi jättää huomioimatta mutta yhtäläisyydet ovat merkitseviä. Silloin kun vastavuoroisuusargumentin kääntää ympäri onnistuu Perelmanin mukaan kiinnittämään kuulijoiden huomion omiin tapoihinsa ja tottumuksiinsa. Kuitenkin on hyvä muistaa rinnastuksen pätevyys. Onko Perelmanin esittelemän Montaignen ajatus vakuuttava, jonka mukaan ”on yhtä typerää itkeä sitä, että sadan vuoden päästä emme enää elä, kuin sitä, ettemme ole eläneet sata vuotta sitten”. Näiden esimerkkien kertoo Perelman ilmentävän kvasiloogista päättelyä mutta vain jos ”oikeudenmukaisuussääntöä sovelletaan symmetriseksi

¹⁶⁰ Perelman 1996, 62.

¹⁶¹ Perelman 1996, 63.

¹⁶² Perelman 1996, 70-74.

oletettuihin tilanteisiin”. Oikeudenmukaisuuden argumentointitekniikkahan on kytketty sääntöön, jonka mukaan kahta samaan luokkaan kuuluvaa on kohdeltava samoin.¹⁶³

4. Matemaattiseen ajatteluun sisältyvät transitiiviset, jotka sitten joko sisältyvät tai jakautuvat kokonaisuudestaan. Matematiikasta tutut suhteet ”on yhtä kuin” ja ”on suurempi kuin”. Nämä transitiivisuusväitteet eivät Perelmanin mukaan aina päde. Argumenttina transitiivisuusväite ”ystävieni ystävät ovat minunkin ystäviäni” voidaan kokemuksen nojalla kyseenalaistaa mutta jos väitteen esittäjä tarkentaa asian koskevan vain todellisia ystäviä, muuttuu lausuma analyttiseksi, jota ei voi kumota kokemuksen nojalla.¹⁶⁴

Vuoden 2010 saarnassa piispan teesinä oli aikuisten vastuu (kaikista) lapsista.

- Aikuiset tekevät ja suorittavat, mutta lapsi on.
- Koska lapset osaavat vain olla, he ovat myös täysin riippuvaisia siitä, millä tavalla me vanhemmat kannamme heistä vastuuta, vanhemmat, isovanhemmat, kummit, naapurit, opettajat, ystävät. Kaikki lapset ovat aikuisten varassa.
- Vastuu lapsista kuuluu meille.
- Vastuu lapsista täällä maan päällä kuuluu kaikille.
- Onkohan se kohteliasta sanoa, että se kuuluu Snellmaninkadulle ja se kuuluu Arkadianmäelle, se kuuluu Esplanadillekin ja se kuuluu Kirkkokadulle, jokaiselle kadulle, jokaiseen kotiin ja jokaiseen kouluun. Lasten tulevaisuus on sen varassa, mitä me teemme heidän hyväkseen. He ovat, me teemme.
- Toki Suomi, Euroopan unioni ja globaali maailma tulevat paremmiksi, jos me hoidamme velvollisuutemme lapsia kohtaan.
- ”Jeesuksen luo tuotiin lapsia”. Oli siis olemassa sellaisia ihmisiä, joista voitiin sanoa, että he olivat ”tuojia”. Luulen, että yksikään lapsi ei elämässä selviä ilman, että hänellä on tuojia, siis sellaisia ihmisiä, jotka pitävät hänestä huolta, kantavat häntä.

Aikuisten vastuuta lapsista piispa perustelee ensiksi kvasiloogisilla argumenteilla. Todellisuudessa ja todennäköisesti on oikeasti niin, että kaikki lapset ovat aikuisten varassa, olivat nämä aikuiset sitten lasten vanhempia tai eivät. Yksinäisen lapsen esimerkiksi kauppakeskuksessa huomaava aikuinen on enemmän kuin velvoitettu ottamaan selvää tilanteesta ja kiinnittämään henkilökunnan huomion yksin liikkuvaan lapseen. Ensiksi saarnaaja määrittelee aikuinen-lapsi aselman ja sitten ohjaa kuulijoitansa analyysia käyttäen

¹⁶³ Perelman 1996, 75-80.

¹⁶⁴ Perelman 1996, 81.

ja tekee argumentin näin helposti nieltäväksi. Argumentti saa vielä lisätukea todellisuuden rakenteeseen nojautuvalla argumentilla eli peräkkäisyysiteellä. Aikuiset tekevät lapsia, siis vastuu lapsista on heillä myös globaalisti tai osoitteesta riippumatta, joten syyseuraus suhteella piispa jatkaa väitteensä oikeuttamista.

Vielä piispa pyrkii osoittamaan, että Suomi, Euroopan unioni ja koko maailma muuttuu paremmaksi, jos hoidamme velvollisuutemme lasten suhteen. Tämä on luokiteltava ”lähes” kiistattomaksi esimerkiksi, joka kuuluu todellisuuden rakenteeseen tukeutuviin argumentteihin.

”Jeesuksen luo tuotiin lapsia” eli oli olemassa tuojia. Tämän piispa havainnollistaa myös todellisuuden rakennetta määrittelemällä, eli havainnollistamalla väitettään. Samalla tähän sekoittuu myös syyseurausta todellisuuden rakenteeseen nojaavan argumentin kera. Lapset eivät yksin päässeet Jeesuksen luo (johtuen vaikka väenpaljoudesta) heidät tuotiin ”tuojiin” toimesta kantaen.

Vuoden 2011 teesi oli ihmisarvo ja sen kunnioittaminen.

Kysymys on tunnistamisesta. Keitä nuo oikein ovat ja kuka tuo oikein on?

- Miten toinen nähdään oikein, oikeimmin, sellaisena kuin hän oikeastaan on?
- Ihmisyys on jakamaton: on viime kädessä- ja jo ensi kädessäkin- yhdentekevää, onko joku vanki vai vapaa, onko hän tällä puolen vai vastapuolella, samaa kieltä puhuva vai erikielinen, minun tavallani uskova vai eri tavoin, kaltaiseni vai toisenlainen.
- Emmauksen tietä päädytään niin muodoin samaan kuin Kaljalanjärvenkin tietä: tunnistamaan ja tunnustamaan toinen toisemme arvo ja arvokkuus.
- Ja jos jotakin, sen hän oli osoittanut, että se, mikä vallan oikeuttaa, on valtaa vailla olevien puolustaminen.
- Ihmisen tunnistaminen ihmisessä on kuitenkin luovuttamaton arvo.

Kvasiloogisiin tekniikoihin kuuluvalla samuudella sekä määrittelyllä on vahva asema koko saarnan sanomassa. Piispa samaistaa kaikki ihmiset yhtä arvokkaiksi huolimatta eroavaisuuksista tai asemasta. Vaikuttaa siltä, ettei tässä kyllä nyt mitään uutta ole ja tulkitsenkin ”ihmisyys on jakamaton” argumentin olevan näennäistä tautologiaa.

Myös todellisuuden rakennetta määrittävän ja kiistattoman esimerkin avulla piispa havainnollistaa tilannetta Kaljalanjärven vankien ja paikallisen, samaa kieltä vankien kanssa osaavan ihmisen kohtaamisella.

2012 avajaissaarnassa teesinä oli, että vallanvaalijat ovat vastuussa nuorista ja vähäosaisista.

- Te arvoisat yhteiskuntavaikuttajat, lainsäätäjät, toteuttajat ja valvojat- presidenttejä myöten- olette työssänne tekemisissä valon ja pimeyden, totuuden ja valheen, oikean ja väärän kanssa siinä missä vankilaväki ja rikosseuraamuslaitoskin.
- Itse asiassa teitä voisi kutsua nimellä Lucifer! Jes.14:12 ja Luuk.10:18 -- Sen sijaan ajattelen antiikin taidetta, jossa Lucifer esitetään ratsastavana nuorukaisena, joka pitää kädessään tulisoihutia.
- Suomen kansan silmissä yhteiskunnallisen vallan vaalijoiden tulee olla valontuojia.
- Se merkitsee työtä oikeuden, tasavertaisuuden, vapauden, henkisen avaruuden ja ihmisyyden hyväksi tässä maassa ja maailmassa.
- Tuo yhteys elämän antajaan ja ylläpitäjään ruokkii näet eettisyyttä, antaa selkärankaa ja tukee sitä kättä, jolla valonsoihutiasi kannat.

Kvasiloogisista argumenteista piispa otti käyttöönsä samuuden, määrittelyn sekä vertailun. Näin päättäjien työ rinnastettiin vastakohtien kanssa painimiseksi, kuten vankilaväen ja rikosseuraamuslaitoksen. Todellisuuden rakennetta määrittävän argumentin ja tarkemmin vielä kuulijoiden mielikuvitukseen porautuvan esimerkin avulla piispa havainnollisti tulevia argumenttejaan valontuoja vs. päättäjä vertauksilleen.

Kvasiloogisiin kuluvaan oikeudenmukaisuuden argumentointia on myös näkyvissä, sillä vallan vaalijoiden tulee piispan mukaan olla suuren kansan silmissä ”valontuojia” ja näin tehdä työtä mm. oikeuden ja tasavertaisuuden eteen. Samasta kvasiloogisesta ”laarista” ammensi piispa myös vastavuoroisuus esimerkin. Piispa argumentoi, että yhteys ”elämän antajan” ruokkimaan eettisyyteen ja päättäjän selkärankaan, sekä soihtua kantavaan käteen on hänen mukaansa olemassa.

Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit ovat tarpeen täydennykseksi, sillä pelkästään kvasiloogiset argumentit eivät välttämättä ole riittäviä vakuuttamaan kuulijoita muistuttaa Perelman ja listaa seuraavat todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit.¹⁶⁵

1.Peräkkäisyys, eli syyseuraus, joka nimensä mukaisesti voi jakautua syiden tutkimiseen, seurausten toteamiseen tai tosiseikan arvottamiseen seurausten valossa. Silloin kun ”toiminta on tahallista, syyn toteamiseen liittyy myös tekoon johtaneen motiivin

¹⁶⁵ Perelman 1996, 93.

toteaminen.” Perelmanin yhtenä esimerkkinä kirjassa on ruumiin löytymisestä liikkeelle lähtevät kysymykset: liittyykö rikos, jos niin miten, kenen intresseissä on surma ollut ja niin edelleen. Samaan hengenvetoon kuitenkin Perelman kyseenalaistaa otaksumat ja pohtii niiden johdonmukaisuutta. Useita voittoja peräkkäin onneen perustuvassa pelissä voittavaa voidaan Perelmanin mukaan epäillä huijariksi koska näin tehden voittaminen käy epäilijöille ymmärrettävämmäksi.¹⁶⁶

2.Rinnakkaisuudet ovat yhdistämässä eri tasojen asioita ja Perelmanin mukaan yhdistää voidaan esimerkiksi ideologioita, historiallisia tapahtumia tai yksittäisen henkilön suhde omiin tekoihinsa. ”Henkilö ja tekonsa ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa, missä on vaikea sanoa, kumpi edeltää toista”. Silloin kun todistamiskelpoinen totuus jostakin syystä puuttuu, voidaan argumentti perustaa auktoriteettiin. Tällöin argumentti tukee muita ja sen käyttäjä pistää likoon kyseiseen argumenttiin sisältyvän tiedon, tietysti toivoen, että vastapuolelta ei löydy vielä tehokkaampaa asetta. Voisiko tätä verrata lasten hiekkalaatikkokeskusteluun, jossa käyttöön otetaan lopulta ”meidän isä/äiti...”¹⁶⁷

3.Symboliset siteet voidaan Perelmanin mukaan niputtaa myös rinnakkaisuussiteiden joukkoon. Symboliseen siteeseen liitetään tietty symboli ja tietty kohde. Esimerkkinä toimii valtion lippu ja sen käyttäminen. USA:n lippua polttava mielenosoittaja kohdistaa vihansa lipun kautta. Tällainen ”välikapale”, konkreettinen esine tarvitaan silloin kun asia on abstrakti. Tunteiden näyttäminen ei onnistu, ellei symbolista sidettä ole.¹⁶⁸

2013 saarnan teesiksi nosti piispa yhteisen vastuun tulevaisuudesta.

”Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.”

- Kuitenkin varsinkin teidän päätöksillänne on vaikutusta monen suomalaisen arkielämään, työllisyyteen, talouteen ja sosiaaliseen turvallisuuteen.
- Näissä tehtävissä me vaikutamme suomalaiseen yhteiskuntaan, ja myös sen tulevaisuuteen.
- Voimme siis kysyä, Jeesuksen vertaukseen viitaten: minkälaisen sadon nuoret ikäluokat tulevat korjaamaan meidän tekemistämme päätöksistä?
- Olemmeko tehneet parhaamme, jotta se siemen, jonka olemme kylväneet päätöksillämme ja arkipäiväisillä elämänvalinnoillamme, antaisi hyvän, runsaan sadon?

¹⁶⁶ Perelman 1996, 93-102.

¹⁶⁷ Perelman 1996, 104-108.

¹⁶⁸ Perelman 1996, 114-115.

- Vai olemmeko päinvastoin myötävaikuttaneet siihen, että aavikot kasvavat ja ihmisten elinolot vaikeutuvat?
- Raamatussa sanotaan, että saamme kuulla totuuden lasten suusta.
- Aloitamme heidän toiveistaan: Tältä vuodelta toivon erityisesti: että menestyisin hyvin koulussa, saisin lisää kavereita, olisimme terveitä, että sotia ei syttyisi, että kaikki maailman lapset saisivat ruokaa ja juomaa sekä oikeuden opiskeluun.
- Kun ajattelen tulevaisuutta: pelkään joskus, että ruoka ja vesi loppuvat, että ajaudun joskus sellaiseen tilanteeseen, että sorrun rikollisuuteen tai väkivaltaan.
- Jos minulla olisi valta päättää maan asioista, päättäisin heti, että viikonloppu alkaisi jo torstaina, että aseita eivät saa pitää hallussaan kuin metsästäjät ja poliisit, että väkivaltaan ja koulukiusaamiseen puututtaisiin enemmän ja sitä myös vähennettäisiin enemmän.

Todellisuuden rakennetta määrittävistä argumenteista piispa oli valinnut esimerkkejä sanomalehdestä ja nuorille suuntaamansa kyselyn vastauksista. Todellisuuden rakenteeseen nojautuvalla, eli peräkkäisyyttä osoittavalla ”mitä ihminen kylvää, sitä hän niittää” vertauksella piispa osoitti, että syillä on aina seurauksensa. Tätä hän alleviivasi saarnassaan useasti ja siksi myös lasten ääni oli otettu kuuluviin ja näin piispa kvasiloogista ohjaavaa analyysiä käyttäen vei kuulijoiden ajatuksia haluamaansa suuntaan. Samoja todellisuuden rakenteeseen nojaavia syyseuraus argumentteja olivat myös päätösten vaikutus yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen, Jeesuksen vertauksen muunnos ja virhepäätösten aiheuttama mahdollinen aavikoitumisen lisääntyminen.

Myös todellisuuden rakennetta määrittävällä mallin argumentilla piispa tukeutuu raamatun auktoriteettiin. Tämä on samankaltainen keino kuin auktoriteettiin vetoaminen tehokeinona ”Raamatussa sanotaan, että saamme kuulla totuuden lasten suusta”. Tätä hyväksi käyttäen piispa esittelee todellisuuden rakennetta kuvaaviksi esimerkeiksi lapsilta keräämänsä vastaukset heidän tulevaisuuden toiveistaan ja peloistaan.

Yhteisen tahtotilan käyttöönoton tarve ja sen muuttaminen voimavaraksi 2014.

Menetetty työpaikat ja toimeentulon uhat, vanhuksista huolehtimisen murheet, syrjäytyvien lasten ja nuorten selviytyminen, taustalla kummitteleva Euroopan talous ja velat, siinä on aivan riittävästi huolenaiheita.

- Olemme oppineet uudissanoja, kuten kestävä kehitys ja sote. Kansalaisille niistä on tullut nimiä epävarmuudelle.
- Tuntuu siltä, että isoissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä päätöksenteosta puuttuvat yhteinen sopiminen ja sitoutuminen?

- Ne ovat kuitenkin usein olleet voimamme, erityisesti kriisien aikana.
- Yhteinen tahtotila luo turvallisuutta: se viestii, että kaikki halutaan pitää mukana eikä vahvojen anneta unohtaa heikkoja.
- Sillä varmistetaan, että niukempikin hyvinvointi jakautuu oikeudenmukaisesti.
- Yhä useammin kirkon julkiset puheenvuorot keskittyvät maailman kunnostamiseen ikään kuin yhteiskunnan päättäjät eivät sitä osaisi.

Kvasiloogisista argumenteista piispa aloittaa analyysillä ja johdattelee kuulijansa yleisten huolenaiheiden kautta epävarmuutta kansalaisille aiheuttaviin uudissanoihin ja lopulta argumentoi ristiriidalla. Hänelle on muodostunut tunne, että isoissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä päätöksenteosta puuttuvat yhteinen sopiminen ja sitoutuminen. Tavallaan hän vain mainitsee tuntevansa asian olevan näin mutta kuuliija nappaa kuitenkin kiinni ristiriitaan. Tästä hän jatkaa todellisuuden rakenteeseen nojautuvalla syyseuraus argumentilla, eli silloin kun yhteinen sopiminen ja sitoutuminen ovat vahvaa, niin siitä seuraa turvallisuutta ja se viestii, ettei heikompia jätetä ja hyvinvointi jakautuu oikeudenmukaisesti.

Mahdolliseksi dissosiatiiviseksi argumentiksi on laskettava piispan huoli kirkon julkisten puheenvuorojen keskittyneen pelkästään päättäjien ”tontille”. Hänen mukaansa maailman kunnostaminen kuuluu yhteiskunnan päättäjille, ei kirkolle.

2015 ”Suuri kuva rakennetaan yhdessä”

- Jo kauan sitten ihminen oppi etsimään tukea muista ihmisistä. Syntyi järjestynyt yhteiskunta, jossa yhteistyön ja työnjaon kautta voidaan tehokkaasti lievittää ja jopa poistaa monia pelon ja levottomuuden aiheita.
- Yhteiskunnallisen päättäjän työ on vaativaa. Siinä on tietoisesti pyrittävä näkemään mahdollisimman laajalle ja kauas.
- Jos suuri kuva pääsee haalistumaan, päättäjää ei enää nähdäkään koko yhteiskunnan rakentajana vaan ainoastaan oman asiansa ajajana ja oman viiteryhmän kannatuksen varmistajana.
- Siihen suureen kuvaan, jota päättäjä pitää mielessään ja jota hän rakentaa, siihen pitää mahtua koko yhteiskunnan, nykyisin yhä enemmän jopa koko maailman.
- Teidän työllänne on suora vaikutus suureen osaan niistä levottomuuden, pelon ja murheen aiheista, joita me kansalaiset kohtaamme.

Todellisuuden rakenteeseen nojautuvilla peräkkäisyysiteillä argumentoi piispa yhteistyön merkitystä. Yhteistyöllä ja sen jakamisella saatiin tehokkaasti poistettua monia pelon ja levottomuuksien aiheita jo järjestäytyneen yhteiskunnan alkutaipaleella. Myös todellisuuteen nojaavalla esimerkillä päätösten tekijöiden on ajateltava nenäänsä pidemmälle.

Silloin kun piispan saarnan ydin ”suuri kuva” pääsee haalistumaan päättäjiltä, niin tuolloin yhteisten asioiden hoitaminen muuttuu omien ja oman viiteryhmän etujen tavoitteluksi.

Rinnakkaisuussiteen, eli todellisuuden rakenteeseen nojautuvan argumentin avulla päättäjä on siis vuorovaikutussuhteessa tekoihinsa, joko suuren kuvan ja yhteisten asioiden hoitajana tai vain omien intressiensä.

Todellisuuden rakennetta määrittävät argumentit ovat jo nimensä puolesta argumentteja, jotka perustellaan todellisuuden rakenteen eri osien välisiin suhteisiin. Ennakkotapaukset, mallit tai jopa yleinen sääntö ovat niitä, joihin päättely voidaan perustaa. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että analogiaan perustuvat argumentit kuuluvat myös joukkoon. Analogioilla pyritään Perelmanin sanoin ”joko jäsentämään tuntematonta todellisuutta tai ottamaan siihen kantaa”.¹⁶⁹

1. Esimerkkien avulla argumentoitaessa tuodaan esiin teko ja näin konkretisoidaan asia ymmärrettäväksi. Mahdollista on myös yhdistää kaksi esimerkkiä toisiinsa mutta oli esimerkki sitten mikä tahansa on sen oltava kiistaton.¹⁷⁰

2. Yleistys tai yleisesti tunnettu asia taas havainnollistaa ja vetoaa kuulijoiden mielikuvitukseen. Havainnollistamisessa voi käyttää myös ”muunneltua totuutta” eli fiktio on sallittua. Perelman tähdentää, että säännön ollessa perusteltu ”siirtyminen esimerkistä havainnollistamiseen voi tapahtua melkein huomaamatta”. Ensimmäisten esimerkkien tehtävä on saada säännöstä riittävän uskottava, jotta sillä on mahdollisuus saavuttaa yleinen hyväksyntä. Tämän jälkeen se voikin tukea seuraavia mahdollisia esimerkkejä, jatkaa Perelman.¹⁷¹

3. Erityistapaus voi olla myös jäljitelty malli havainnollistamisen tilalla. Silloin jäljittelyn kohteeksi otetaan malli, joka usein on ihailemamme auktoriteetti. Näin ollaankin lähellä auktoriteettiin perustuvaa argumentointia. Vaarana vaanii, että malliksi valittu idealisoidaan sellaiseksi, jota hän ei todellisuudessa ole. Perelmanin esimerkki palvelustytön pukeutumisesta maailmannaisen tavoin ja tämän aiheuttama muodin muutos on jo ajan hampaan syövä mutta toimii.¹⁷²

Vastamalli toimii tietysti päinvastoin ja vastakohtana edustaa kohdetta millainen ei missään nimessä haluttaisi olla. Mallin osoittaessa selkeän suunnan jäljittelylle on

¹⁶⁹ Perelman 1996, 60-61, 93; Mäntynen & Sääskilähti 2012, 195-198.

¹⁷⁰ Perelman 1996, 120-121; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, 350,352.

¹⁷¹ Perelman 1996, 122-123.

¹⁷² Perelman 1996, 126.

vastamallissa määräävänä asiayhteys. Eli henkilö, jota pidetään tietyn kaltaisena alkaakin käyttäytyä vastakohdan mukaan. Perelman toteaa, että parasta antia malliin perustuvassa argumentoinnissa on kuitenkin mahdollisuus ”korostaa ainutkertaisen mallin haluttuja puolia ja näin sovittaa tehdyt johtopäätökset kulloiseenkin tilanteeseen”.¹⁷³

4. Analogia eroaa Perelmanin päättelämästä matemaattisesta ilmauksesta, koska siinä keskitytään yhtäläisyyden sijaan samankaltaisuuteen. Kaavana homma näyttää Perelmanin esimerkin mukaan tältä: $ad - cd = 0$ jolloin analogiassa todetaan, että a:n suhde b:hen vain muistuttaa c:n suhdetta d:hen. Ei laskemista vaan kahden suhteen toisiinsa yhdistämisestä. Näin valaistaan teemaa ja yhdistetään se perustaan kytkennällä, jolloin voidaan ”selventää, jäsentää ja arvioida teemaa sen nojalla, mitä perustasta tiedetään”. Tällöin tutumpi perusta asettuu eri alueelle teemaan nähden.¹⁷⁴

Metaforan, sanoo Perelman Aristoteleen mielestä ”syntyvän kun asialle annetaan nimi, joka varsinaisesti kuuluu jollekin muulle; merkityksen siirtyminen voi tapahtua joko yleisestä erityiseen, erityisestä yleiseen tai analogian kautta”. Tämä näkökulma aiheuttaa Perelmanin mukaan sen, että metafora on tiivistynyt analogiaksi teeman ja perustan sulautuessa yhteen.

Otetaan vielä sama kaavan muodossa esiin. Analogiassa A:n suhde B:hen on kuten C:n suhde D:hen jolloin metafora olisi mahdollisesti jotain muodoista A:n D, C:n B tai A on C. Tästä syystä Perelman päättelee, että analogia ”vanhuus on elämälle samaa kuin ilta päivälle” sisältää johdettavaksi metaforat ”päivän vanhuus”, ”elämän ilta” ja ”vanhuus on ilta”. Näistä A on C, ansaitsee pettevimmän metaforan palkinnon, sillä sen voi helposti tulkita identifikaatioksi eikä se aukea, ellei siihen palauteta puuttuvia termejä.¹⁷⁵

Dissosiativiset argumentit, eli käsite-erottelu on todellisuus/ilmiö parin käyttämistä, toisiaan vastaan. Pyrkimyksenä on erottaa todellisuutta vastaavat ilmiöt vastaamattomista, eli pettevistä. Perelmanin neuvo käsite-erottelun soveltamiseksi on tiettyjen ilmeinen-todellinen sanaparista johdettujen adjektiivien käyttö. Käyttämällä esimerkiksi ”adjektiiveja näennäinen ja illusorinen sekä reaalin ja todellinen”, selviää ilmaisujen ”näennäinen rauha” ja todellinen demokratia” toiset merkitykset, eli todellisesta rauhasta ei ole tietoa ja näennäisdemokratia vallitsee. ”Yksi adjektiivi perustuu aina toiseen” selventää Perelman.¹⁷⁶

¹⁷³ Perlman 1996, 127-128.

¹⁷⁴ Perelman 1996, 129-130.

¹⁷⁵ Perelman 1996, 135-136; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, 398-400.

¹⁷⁶ Perelman 1996, 149-150.

Vuonna 2016 vallan vaalijat ovat yhteisen hyvän edistäjiä ja instituutioiden palveluksessa hyveellisyys on valttia.

- Nykyajan edistyksellisessä demokratiassa päättäjiä on helpompi pitää kansan palvelijoina.
- Vaikeina aikoina korostuu vakiintuneiden instituutioiden merkitys.
- Vakiintuneet ja toimivat instituutiot luovat vakautta ja turvallisuutta.
- Ne luovat edellytyksiä myös yrityselämälle ja järjestötoiminnalle.
- Maailman tapahtumat osoittavat, että vakiintuneet instituutiot palvelevat rauhaa ja oikeutta.
- Instituutiot voivat olla vahvoja ja toimivia vain, kun niiden palveluksessa toimii hyveellisiä johtajia, niin päättäjiä kuin virkamiehiä.
- Meillä voi olla muita enemmän valtaa, mutta se ei tee meistä muita Jumalan luomia ihmisiä parempia.

Todellisuuden rakennetta määrittävillä esimerkki argumenteilla piispa tekee eroa Jeesuksen aikaisiin hallitsijoihin ja nykyisiin vallanpitäjiin, jotka koetaan yhteiskunnan ja kansan palvelijoiksi. Instituutioiden toiminta ja niiden merkitys sekä niiden luomat toimintaedellytykset kuuluvat todellisuuden rakenteeseen nojaaviin rinnakkaisuusargumentteihin. Samaan joukkoon mutta syyseuraus suhteeseen voi myös argumentoida vakiintuneiden instituutioiden toimimisen rauhan ja oikeuden ylläpitäjinä. Vielä rinnakkaisuusargumentiksi voidaan laskea instituutioiden palveluksessa olevat hyveelliset työntekijät.

Kvasilooginen samuudella argumentointi ihmisen arvosta yhteiskunnallisesta asemasta huolimatta on myös samalla hyvin määritelty.

Vuosi 2017 ja tulevaisuuteen tulee luottaa.

Saarnaaja käytti hyvin vähän argumentaatiota mutta sitäkin enemmän retorisia kysymyksiä, kolmen listaa, vastapareja, auktoriteettiin vetoamista ja saarna oli kokonaisuudessaan hyvin neutraali ja toteamuksia vilisevä tiivis kokonaisuus. Alla kuitenkin muutama argumenttipaimintoja.

- Tärkeiksi ominaisuuksiksi ovat tulleet ahkeruus, tunnollisuus, yhteisvastuullisuus, rehellisyys ja luotettavuus.
- Myös esivallan kunnioitus sekä luottamus valtaa käyttävien viisauteen ja hyvään tahtoon luonnehtivat maamme kulttuuria.

Todellisuuden rakenteeseen nojaaviin argumentteihin kuuluvalla peräkkäisyysideargumentin avulla piispa vahvisti saarnansa teesiä ja luetteli ominaisuudet, joiden avulla on selvitty

kriisien yli. Samaan kategoriaan kuuluvalla mutta rinnakkaisuussideargumenttia käyttäen piispa muistuttaa siitä luottamuksesta ja kunnioituksesta, jota kansalla on esivaltaan sekä valtaa käyttävien hyvään tahtoon ja viisauteen.

2018 saarnan teesi kietoutui sanontaan ”pienestä voi tulla suuri” ja sen ymmärtämiseen kolmella eri tavalla. Toivo, pelko tai armo.

Pienestä voi tulla suuri on toivon lause:

- Monta oikeaa päätöstä on tehty, monta oikeaa lakia säädetty ja monta ihmistä on antanut elämänsä vuodet tähän kasvun rakennukseen.
- On vaikeaa erottaa ne pienenpienet siemenet, joissa on hyvä kasvun potentiaali.
- Mutta mahdollista se on. Siitä kertoo Suomen tarina.

Pienestä voi tulla suuri on pelon lause:

- Vääränlaisesta puheesta ja vääränlaisesta ymmärtämisestä helposti syytetään toistuvasti samoja ihmisiä tai samoja ryhmiä. Itse olen kuitenkin taipuvainen uskomaan, että tämä on kyllä valitettavasti meitä kaikkia yhdistävä piirre, johon meissä kaikissa on siemen odottamassa.
- Rohkaisun ja toivon siementen kasvattaminen sekä toisaalta pelon ja vihan siementen vähentäminen on vaativa tehtävä.

Pienestä voi tulla suuri on armon lause:

- Kirkko toimii siellä, missä alut ovat erityisen pieniä, missä sinapinsiemenet ovat aivan olemattomia, missä visiopapereiden ja viestintäsuunnitelmien henki on kaukana, mutta ihminen on vieressä.
- Silloin kun omassa tehtävässäsi rohkeus ei kanna, silloin kun omassa tehtävässäsi vastuu on liian suuri, silloin kun omassa tehtävässäsi epäonnistuminen on kohdalla- juuri silloin voit luottaa Kristuksen armoon.
- Siihen, että Jumalan silmissä keskeneräinen on jo valmis.
- Siihen, että jumalan silmissä matkalla oleva on jo perillä.
- Siihen, että Jumalan silmissä pieni on jo suuri. Aamen

Pienestä voi tulla suuri on toivon lause: Luokittelen tämän ”monta oikeaa päätöstä on tehty, monta oikeaa lakia säädetty ja monta ihmistä on antanut elämänsä vuodet tähän kasvun rakennukseen” hienosti toistoa käyttävän lauseen todellisuuden rakenteeseen nojautuvaksi peräkkäisyysideargumentiksi. Syyseuraussuhteen toteaminen on myös selkeä, sillä kyseessä on eduskunnan työskentelyä Suomen kasvun kautta kuvaava argumentti.

Heti seuraavana mietitään siementen erottelua sekä niiden kasvupotentiaalia ja

kokonaisteemaan se sopii hyvin. Symboleilla tässä pelataan ja luen tämän argumentin rinnakkaisuussiteisiin kuuluvaksi symboliseksi siteeksi. Tämän jälkeen argumenttina on todellisuuden rakenteeseen nojaava syyseuraus, sillä jos mahdollisuudet onnistumiseen ovat olemassa on todennäköistä myös onnistuminen.

Pienestä voi tulla suuri on pelon lause:

Peräkkäisyysiteillä, todellisuuden rakenteeseen nojaavalla argumentilla avautuu saarnan keskimäinen osa. Helposti oletetaan, luullaan ja uskotaan että tiettyyn ryhmään kuuluminen on yhtäläisyysmerkki vääränlaiseen puheeseen ja vääränlaiseen ymmärtämiseen. Rohkaisun ja toivon siementen kasvattaminen sekä toisaalta pelon ja vihan siementen vähentäminen on vaativa tehtävä. Tämä argumentti menee todellisuuden rakennetta määrittävän argumentin havainnollistamisosastoon.

Pienestä voi tulla suuri on armon lause:

Kirkon toimintaa perustelevalle kvasiloogisella argumentilla piispa määrittelee ja samalla muistuttaa esimerkkien avulla kirkon paikan yhteiskunnassa. Kirkko on läsnä ihmisen vierellä. Seuraavat argumentit sopivat saarnan tyyliin oivallisesti mutta vyöryttääkö tässä piispa todistustaakkaa kuulijoiden suuntaan. Luottaminen kristuksen armoon, Jumalan silmissä keskeneräinenkin on valmis, matkalla oleva on jo perillä tai pieni on jo suuri argumentit ovat mielestäni myös todella lähellä sanahelinää. Argumentit kuitenkin pätevät tässä saarnassa kokonaisuuteen nähden paremmin kuin hyvin ja koska ne on sijoitettu saarnan loppuosaan, niin lopetus on mielestäni kohdallaan.

4.2 Argumenttien määrä

Aineistossani esiintyi saarnaajasta riippuen vaihtelevia määriä argumentteja. Argumenttien runsaudesta toteaa Perelman, että argumentit yksittäisenä eivät ole pakottavia, vaan niiden tehtävänä on tukea kokonaisuutta. Tällöin tulee erheellisesti ajatelleeksi, että eikö määrä korvaa laadun ja lisäämällä argumenttien määrää saadaan siis myös lisää tehoa ja painoa asiaan. Osaksi totta mutta Perelmanin mukaan argumenteilla on syytä olla yleisön hyväksyntä ja ilman tätä hyväksyntää on mahdollisuus kielteisen reaktion syntyyn. Reaktion seurauksena kuulijoiden mieliin jäävät vastaväitteet voivat argumentin heikkouden tai huonouden vuoksi heijastua koko esitykseen. Puhujan imago eli eetos muuttuu ja puhujan uskottavuus murenee tai vähenee kuulijoiden mielestä.¹⁷⁷

Argumenttien määrää pidetään loputtomana mutta esityksen tai puheen pituus vaatii pohdintaa. On valittava omasta mielestään painavimmat argumentit, joissa yhdistyvät sekä

¹⁷⁷ Perelman 1996, 155-156.

tehokkuus, että pätevyys. Millainen painava argumentti sitten on? Perelman vastaa kysymykseen kaksiosaisella kysymyksellä. Toimiiko tehokas vaikuttavuus painona, vai perustuuko argumentin paino oletukseen, että jokainen järjellinen olento on vakuuttunut? Argumenttien teho on yhtä kuin sen suhde yleisöön, joten kuulijakunta on otettava huomioon ja samaan hengenvetoon jatkava Perelman muistuttaa, että argumentin pätevyys on taas suhteessa yleisöön ja tarkemmin eriteltynä arvostelu- ja harkintakykyiseen yleisöön, universaaliyleisöön.¹⁷⁸

Argumenttien painoa voidaan toki lisätä tai vastaavasti vähentää sijoittamalla se Perelmanin ohjeistamana ”puhujan henkilön tarjoamaan viitekehykseen”. Kiittämällä vastustajan taitoja ja kehumalla hänen puhujanlahjojaan vähennetään hänen argumenttinsa tehoa, eli vinkataan hänen puheensa näennäisen vaikutuksen olevan huomattavasti heikompi, jos yleisö olisi kriittisempää, eikä niin vaikutusaltista. Kuvaillun mukaisen ”kiitoksen vaikutusta voidaan heikentää tai vahvistaa viittaamalla sen esittäneen henkilön luontaiseen ankaruuteen tai lempeyteen”.¹⁷⁹

On myös mahdollista, että runsain määrin argumentteja viljelevä on tietämätön siitä, mikä ns. uppoaa yleisöön ja tällöin toisiaan täydentäviksi tarkoitetut argumentit osoittautuvatkin suutareiksi. Perelman esittelee myös kaksoispuolustuksen, jossa ”vedotaan yhtä aikaa tosiasioihin ja oikeuteen”. Kiistämällä teot ja heti perään osoittamalla ne yleisesti hyväksytyiksi sekä vallitsevaan moraaliin sopiviksi. Tämä kikkailu on turhaa, jos toinen esitetyistä argumenteista olisi kiistaton vakuuttaa Perelman.¹⁸⁰

Argumenttien runsaus siis aiheutti epäilyksen, ettei puhuja tiedä yleisönsä hyväksymiä argumentteja mutta yhtä lailla runsaus voi olla yhden argumentin toistoa ja sen laajentamista niiden moninaisuuden sijaan. Selvähän se, että näin argumentin läsnäolo vahvistuu, kuten Perelman toteaa ja lisää, että sinänsä kelpo menetelmä voi lipsahtaa kuulijoille pitkästyttäväksi. Lopuksi Perelman päättyy vielä toteamaan, että ”argumenttien runsauden ongelmia tulee aina tutkia suhteessa kulloiseenkin argumentaatiotilaisuuteen”.¹⁸¹

4.3 Argumenttien esiintymisjärjestys

Argumenttien esiintymisjärjestys on antiikin aikana nimetty dispositioksi ja myöhemmin metodiksi. Tämä jäsentäminen on tapahtunut määrittelemällä esitys seuraaviin osiin: Johdanto/exordium, asian selostus/narraatio, todistamiseen, vastaväitteiden torjumiseen,

¹⁷⁸ Perelman 1996, 156-157.

¹⁷⁹ Perelman 1996, 158.

¹⁸⁰ Perelman 1996, 160-161.

¹⁸¹ Perelman 1996, 161-162.

kertaukseen/rekpitulaatioon ja vielä loppulauseeseen/peroratioon. Oletuksena oli, että puhuja etenee samalla kaavalla, oli puheen tarkoitus mikä tahansa eikä suurta väliä ollut myöskään yleisöllä, saaticka puheen pituudella.¹⁸²

Järjestyksestä Perelman toteaa kuitenkin vielä, että edellä määritellyillä puheen osilla ole merkitystä silloin, kun kyseessä on ”puhtaasti muodollinen todistus” mutta argumentaation ollessa kyseessä niin ”perustelujen esittämisjärjestys sen sijaan määrää niiden hyväksymisen edellytyksiä”.¹⁸³

Johdannon sisällöllä on paikkansa esityksessä, vaikka se saattaa itse esityksen sisällön kannalta olla merkityksetön. Johdantoa voi nimittää preludiksi mutta onhan sillä myös tehtävä, nimittäin johdannossa on ”hyväntahtoisuuden kaappaamisen” paikka. Puhuja suostuttelee yleisön puolelleen ja herättää sen kiinnostuksen mutta puhujan ja yleisön tuntiessa toisensa, tai puheelle varatun ajan ollessa lyhyt, niin johdannon poisjättämiselle ei ole esteitä neuvoo Perelman.¹⁸⁴

Argumenttien esitysjärjestykseen on Perelmanilla voimaan perustuvien argumenttien kolmen lista. ”Kasvavan voiman järjestys, vähenevän voiman järjestys sekä ns. Nestorilainen järjestys missä vahvimmat argumentit sijoitetaan esityksen alkuun ja loppuun”. Kasvavan voiman haittana, eli puhujan edetessä heikoista argumenteista vahvempiin on Perelmanin mielestä yleisöä karkottava vaikutus, puhujan kuvan tahraantuminen ja vielä se, että puhujan arvostus sekä hänen huomionsa vähenee. Samoin saa kritiikkiä myös toisin päin toimiva, eli vähenevän voiman käyttö. Mahdollinen yleisö poistuu tuolloin tilaisuudesta huono maku suussaan. Perelmanin kolmen listan suosituin malli on antiikin reetoreidenkin suosittama ”nestorilainen järjestys”. Kuten kahdessa edellisessä, on myös nestorilaisessa järjestyksessä ongelmia, sillä siinä ”argumenttien voimaa pidetään siinä muuttumattomana”, selventää Perelman.¹⁸⁵

Yleisö, joka esitystä seuraa muuttuu sen edetessä. Tosiseikkojen tunnettavuus tai tulkinnat vaikuttavat argumenttien painoon ja puhujan on parasta käyttää argumentti silloin kun se tehokkaimmillaan on mutta eiväthän erilaiset yleisötkään samoista asioista vakuutu, tällöin sopeuttamisen prosessin on oltava jatkuvaa.¹⁸⁶

Yleisöstä riippumatonta järjestelmää on etsitty luonnollista tai rationaalista järjestystä hehkuttavien toimesta ja samoin puheen ja argumentin pelkästään taiteen lajiksi ymmärtävien

¹⁸² Perelman 1996, 164.

¹⁸³ Perelman 1996, 164.

¹⁸⁴ Perelman 1996, 165.

¹⁸⁵ Perelman 1996, 166.

¹⁸⁶ Perelman 1996, 167.

voimin. Yleisön merkitystä voi vähentää pitämällä fokus vain tietyssä yleisössä, siis sellaisessa ”jonka hyväksyntä takaisi totuuden”.¹⁸⁷

Yleisö, eli joko vapaaehtoisesti paikalle saapunut tai sisäänpääsystä maksamaan joutunut on Perelmanin nimeämä joukko, jolle puhuja nämä vaikuttamaan pyrkivät argumenttinsa suuntaa. Joukon määritelmä on aika laava, riittää että puhujaa ymmärretään. Puhujan on siis aivan ensimmäiseksi puhuttava yleisön ymmärtämää kieltä. Perelmanin kriteerien täyttäjiksi riittää minimissään yksi henkilö tai jopa ainoastaan puhuja itse. Määrittelemätön yleisö eli joukko jakaantui kahteen yleisöön. Universaaliyleisö kattoi kenet tahansa mutta erityisyleisö on koostumukseltaan tuttu tai tiedossa oleva. Näin heidän erityisiin intresseihin ja odotuksiinsa on mahdollista vedota.¹⁸⁸

Edellä mainittua jaottelua ehdotti Summan mukaan Perelman ratkaisuksi retoriikan historian pitkäaikaiseen kiistaan siitä, kuinka ”hyväksyttävä, järkeen vetoava argumentointi ja epäilyttävä, tunteisiin vetoava retoriikka” voitaisiin erottaa toisistaan. Summa tarkentaa, että kyseessä on rajanveto vakuuttamisen ja suostuttelun välillä. Perelmanin rajanveto oli erottaa rajatulle kuulijajoukolle ja universaalille, eli kenelle tahansa suunnatut argumentaatiot toisistaan. Perelmanin näkökannan mukaan suostuttelun ja vakuuttamisen erossa ei pidä miettiä subjektisuutta sen enempää kuin objektisuutta, eikä myöskään tunteisiin tai järkeen vetoamista. Se mihin huomio pitää kiinnittää on puhujan yleisökäsityksessä.¹⁸⁹

Puhujan halutessa vaikuttaa universaaliin yleisöön, on Perelmanin mielestä otettava käyttöön vakuuttava järkeen vetoava argumentointi. Silloin kun kyseessä on erityisyleisö ovat keinot suostuttelun puolella. On iskettävä kiinni yleisön ”erityisiin intresseihin ja taipumuksiin” Vakuuttavan argumentoinnin kertoo Perelman olevan perusteiltaan yleistettävissä, eli kenen tahansa hyväksyttävissä olevaa.¹⁹⁰

Logiikkaan perustuva argumentaatio kulki tutkimuksessa kaavalla ”premissit, johtopäätökset ja näiden väliset päättelysuhteet”. Perelman taas, joka Summan mukaan keskittyi ”luonnollisen kielen ehdoilla” tapahtuvan argumentoinnin tutkimiseen ajatteli asian toisin. Hänen mukaansa väitteiden uskottavuus voidaan koota ”erilaisilla asioiden kytkennöillä, vertauksilla, analogioilla, esimerkeillä ja vastakkainasettelulla, joista premissien ja päättelysuhteiden yksiselitteinen erottaminen on usein mahdotonta”. Looginen rakenne argumentilla ei takaa sen vakuuttavuutta vaan sen takaa yleisön mielipide puhujan valitsimista

¹⁸⁷ Perelman 1996, 167.

¹⁸⁸ Summa 1996, 67.

¹⁸⁹ Summa 1996, 67-68.

¹⁹⁰ Summa 1996, 68.

”syyseuraus- suhteet, tavoite-keino-kytkennät, esimerkit, rinnastukset, metaforat tai vastakkainasettelut. Argumentointi on Perelmanin nasevan tiivistämisen mukaan pakottamisen vastakohta.”¹⁹¹

Asettaessamme aikaisemmin esittelemäni Jokinen keinot argumenttia tai argumentin esittäjää tehostavat, sekä Perelmanin argumentaatiotekniikat samalle viivalle, niin huomio kiinnittyy niissä ilmeneviin yhtäläisyyksiin tai samankaltaisuuksiin. Perelman esimerkiksi liikkuu teoriassaan yleisemmällä tasolla, ja hänen ”yleisökäsityksensä” näyttää vastaavan karkeasti Jokisen ”omista intresseistä etäännyttämistä”. Perelmanin ”tosiseikkana pidetty toteamus” saa Jokiselta vastaansa termin ”tosiasiapuhe” ja Perelmanin ”kvasiloogiset tekniikat”, jotka sisälsivät ristiriitoja tai yhteensopimattomuutta, samuutta, määritelmää, analyysiä, vastavuoroisuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä matemaattisuutta. Saavat Jokisen käsittelyssä nimikseen määrällistäminen, metafora sekä ääri-ilmaisu. Perelmanin ”malli” taas näyttää ja jopa tuntuu menevän samoin kuin Jokisen sen tilalle paaluttama asiantuntijuus. Lopuksi vielä ”esimerkki” joka Perelmanin logiikan mukaan on hyväksi käytävä argumentaatio. Jokisella se vastaavasti on vain pelkkä retorisen keinon ”esimerkki”.¹⁹²

¹⁹¹ Summa 1996, 66-71.

¹⁹² Pohjolainen 2012, 23.

5. Yhteenveto

Mikä oli saarnaavan piispan teesi, eli ydin saarnassaan. Miten hän sen argumentoi ja millaisin retorisin keinoin sitä vahvisti. Tutkimuksessani nousi esiin seuraavanlaisia vastauksia.

Saarnan ytimen löytymisen jälkeen luokittelin saarnoista laskettaviksi yksiköksi sellaiset argumentit, joilla Jokisen mallin mukaisesti joko lisättiin argumentin esittäjän vakuuttavuutta, tai itse argumentin vakuuttavuutta.

Suurta eroa piispoilla ei itseään vahvistavien argumenttien käytössä ollut. Eniten oman vakuuttavuuden lisäämistä löytyi vuoden 2011 saarnasta 32 yksikköä mutta heti toisena oli vuoden 2010 saarna 31 yksiköllä. Vähiten yksiköitä, 13 kpl. löytyi vuodelta 2017.

Argumentin esittäjän vakuuttavuutta lisäävät keinot	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Etäännyttäminen omista intresseistä	2	9	12	8	7	2	2	4	
Puhujakategorialla oikeuttaminen	9	9	1	2	2	4	5	2	6
Liittoutumisasteen säätely	12	7	3	2	2	4	5	4	6
Konseksuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen	8	7	2	10	2	4	5	3	6
	31	32	18	22	13	14	17	13	18
Saarnan sanamäärät	1317	1080	1013	1075	935	921	1148	831	1304

Taulukko 7. Argumentin esittäjän vakuuttavuutta lisäävät keinot ja saarnojen sanamäärät.

Argumenttia vahvisteltiin hieman suuremmalla hajonnalla ja eniten esitetylle argumentille haluttiin lisää tehoa vuoden 2010 saarnassa. Kuten taulukosta huomaa niin keinojen valikoima jakaantui saarnoissa melko tasaisesti. Ainoastaan vuodelta 2012 osioon muut, sijoittui selvästi enemmän keinoja. Tämä selittynee sillä, että esimerkiksi huumoriin perustuvat keinot sijoituivat lokeroon muut. Samoin sinne upposivat myös kolmen lista, kontrastiparin käyttö, esimerkit ja rinnastukset, toisto, vastaposition heikentämiseen tähtäävä retoriikka ja myös oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen. Vuoden 2018 saarnasta siirtyi osioon muut ainoastaan toistoon perustuneet keinot. Se kertoo jotakin saarnaajan mieltymyksestä toiston käyttöön.

Merkille pantavaa on myös metaforien käytön vähyys. Onko metafora menettänyt käyttökelpoisuutensa vai koetaanko se jo liian vanhanaikaiseksi. Toisaalta voi myös olla niin, että piispat eivät olleet halukkaita lähtemään sanallisen kikkailun tielle ja halusivat pitää saarnansa selkokielisenä ja ehkä sopivan viralliselta kuulostavalta tekstiltä. Lisäsin taulukoiden viimeisiin sarakkeisiin vielä toisen kotimaisen käytön runsaudesta osoittavasta taulukosta (kappaleesta 3.3 sivu 48) saarnojen sanamäärät. Ne osoittavat, että retoriikkaa

mahtuu myös hieman lyhyempäänkin saarnaan tai vastaavasti sen, että puhua voi pitkästikin hieman vähemmällä argumenttien tai oman vakuuttavuuden lisäämisen määrällä.

Argumentin vakuuttavuutta lisäävät keinot	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tosiasiat puhuvat puolestaan	7	2	2	2	2	2	2	2	2
Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona	4	4	4	4	4	2	4	3	4
Yksityiskohdilla tai kertomuksilla vakuuttaminen	5	5	5	5	5	3	5	5	3
Numeerinen ja ei- numeerinen määrittäminen	7	3	3	1	3		3		
Metaforien käyttö	2							1	2
Ääri-ilmaisut	4	2	2	2	2	2	2	2	1
Muut	5	4	10	2	6	7	4	4	8
	34	20	26	16	22	16	20	17	20
Saarnan sanamäärät	1317	1080	1013	1075	935	921	1148	831	1304

Taulukko 8. Argumentin vakuuttavuutta lisäävät keinot ja saarnojen sanamäärät.

Saarnojen teesi tai se ydin jota piispa halusi saarnassaan painottaa, löytyi muutamien lukukertojen jälkeen. Yllätyin siitä, kuinka hyvin jokainen saarna oli kiinni siinä hetkessä, jolloin se Helsingin tuomiokirkossa kuulijoille saarnattiin. Moni saarnaaja oli ottanut huomioon lähiaikojen poliittiset tapahtumat ja tämä korostui etenkin niissä kahdessa saarnassa, jotka pidettiin vaalien jälkeen. Kannanotot olivat kuitenkin tyyliältään neutraaleja ja painottivat kansanedustajia keskittymään enemmän yhteistyöhön kuin omien eturyhmiensä asioiden ajamiseen.

Suosituinta Claïm Perelmanin argumentaatiotekniikoista, oli odotuksieni mukaisesti yhdistelevistä sidostyypeistä todellisuuden rakenteisiin nojaavien tekniikoiden käyttö. Tämän alle kuuluvista suosituin keino oli määrällisesti syy-seuraus suhde ja esimerkkinä vaikka vuodelta 2013 ”mitä ihminen kylvää, sitä hän niittää.” tai vuodelta 2010 ”kaikki lapset ovat aikuisten varassa.” Myös muutamia rinnakkaisuuteen perustuvia keinoja löytyi kuten tämä esimerkki vuodelta 2015. ”Teidän työllänne on suora vaikutus suureen osaan niistä levottomuuden, pelon ja murheen aiheista, joita me kansalaiset kohtaamme.” Päättäjä on suhteessa tekoihinsa, joko suuren kuvan ja yhteisten asioiden hoitajana tai sitten vain omien intressiensä.

Tutkimukseni materiaalissa yhdistelevistä sidostyypeistä kvasiloogiset argumentit (analyysi, samuus, määritelmä ja ristiriita) sekä todellisuuden rakennetta määrittävät (esimerkit ja havainnollistaminen) esiintyivät melko samoilla määrillä.

Esimerkiksi vuonna 2014 piispa analysoi huolenaiheita ja johdatteli niiden kautta kuulijat epävarmuutta aiheuttaviin uudissanoihin kuten kestävä kehitys ja sote.

Esimerkki keinon käytöstä todellisuuden rakennetta määrittelevästä sidostyypistä otan vuodelta 2016. Piispa tekee eroa esimerkin avulla nykypäätäjiin ja Jeesuksen aikaisiin hallitsijoihin, sillä silloin oli kaikille selvää että ”hallitsijat olivat kansojensa herroja ja pitivät kansoja valtansa alla” ja jatkaa, että ”nykyajan edistyksellisessä demokratiassa päättäjiä on helpompi pitää kansan palvelijoina”. Aineistossa oli vain kaksi sellaista saarnaa, joissa kummassakaan ei näitä edellä mainittuja käytetty.

Erottelevaksi sidostyypiksi, eli käsite erotteluksi joudun laskemaan vuoden 2014 saarnasta löytyneen lauseen ”yhä useammin kirkon julkiset puheenvuorot keskittyvät maailman kunnostamiseen ikään kuin yhteiskunnan päättäjät eivät sitä osaisi.” Se ei kuitenkaan aivan Perelmanin jaotteluun argumentaatiotekniikoista mahdu mutta tulkintani mukaan lasken sen erottelevan sidostyyppin alle kuuluvaksi.

Piispat käyttivät saarnoissaan retoriikan keinoja vaihtelevasti. Huumoria löytyi jonkin verran tai ainakin sellaisiksi pystyin muutamia tehokeinoja luokittelemaan. Kielikuvista osuvin minusta löytyy vuoden 2017 saarnasta. Evankeliumitekstinä oli Matt. 14: 22-33 Jeesus kävelee veden päällä ja tähän saarnaaja oli löytänyt kielikuvaksi; ”aallot saavat ajatuksetkin merikipeiksi” lauseen. Myös pientä piikittelyä onnistuin havaitsemaan mutta voisin varmaan tiivistää asian niin, että jokainen piispa piti asiallisen ja hyvän saarnan.

Saarnaoppaan Jolkkosen kielellisten tehokeinojen listaa apuna käyttäen löysin piispojen saarnoista kuta kuinkin lähes jokaisen hänen esimerkkinsä mukaisen kielellisen tehokeinon. Retoristen kysymysten ja huudahdusten osalta oli vain yksi saarna josta kyseisiä tehokeinoja en löytänyt. Saarnaopas mainitsee yhdeksi yleisimmäksi tehokeinoksi kertomusten käytön ja jokainen saarnaaja tätä tehokeinoa myös oli käyttänyt. Aineistosta löytyi kertomuksia niin venäläisvangin ja suomalaisen kohtaamisesta, sisällissodasta, omakohtaisia lapsuusmuistoja ja tietysti Välimeren ylityksessä epäonnistuneista pakolaisista.

Ero tavalliseen messusaarnaan oli mielestäni jokaisessa avajaissaarnassa selvä. Saarnat kohdistettiin sitä kuulemaan tulleeille selvästi tai erittäin selvästi. Muutama saarnaaja puhutteli kuulijoita yhteiskunnan päättäjiksi, vallan vaalijoiksi, valon tuojiksi tai tavallisella sunnuntaimessun tervehdyssanoilla ”sisaret ja veljet” johon oli lisättynä sanapari ”päättäjät ja valmistelijat”.

Saarna kuitenkin on kiteytettynä tapahtuma, jossa Jeesus tulee ihmisen elämään. Tätä eivät piispat olleet unohtaneet. Toisilla esimerkit raamatusta tai Jeesuksen toiminnasta olivat hieman enemmän esillä kuin toisilla. Odotin jostakin syystä hiukan enemmän suoria lainauksia raamatusta mutta niitä löytyi niukalti. Kaikissa dokumentoiduissa saarnoissa ei

ollut näkyvillä sitä evankeliumikohtaa johon saarna oli kohdistettu mutta sen kuitenkin pystyi jokaisesta saarnasta selvittämään.

Perusasioden äärellä oltiin useasti ja vallanpitäjien vastuun ulottumista niin lapsiin kuin heikossa taloudellisessa asemassa oleviin, alleviivattiin hyvin usein. Ainoastaan kahdessa saarnassa käytettiin Latinaa ja yhdessä muutama sana vanhaa Kreikkaa mutta sanat ja esimerkit selitettiin auki heti. Kuulijakunta oli otettu mielestäni hyvin huomioon, eikä kuulijoilla liennyt ongelmia ymmärtää saarnan sisältöä, ei edes toisen kotimaisen osuutta.

Valtiopäivien juhlallisissa avajaisissa on ollut, on ja tulee aina olemaan Jumalanpalvelus. Tämä valtiopäivien avajaisjumalanpalvelus, kuten nyt tiedän ”ajelehtii” Jumalanpalvelus kasuaalitoimituksen ja Jumalanpalveluksen välimaastossa. Sitä voi verrata yliopistojen lukuvuosien avajaisjumalanpalveluksiin. Valtiopäivien avajaisiin kuuluu kiinteänä osana saarnavuorossa olevan piispan valmisteleva saarna ja ekumeenisuutensa vuoksi avustamassa ovat muiden kirkkokuntien edustajat.

Tutkimuksessani analysoin saarnoja retorisen analyysin avulla ja täydensin sitä argumentaatioanalyysillä. Tulokset valtiopäivien avajaisaarnoista ovat omaa tulkintaani ja saarnoihin jäi varmasti paljon sellaista, jota en huomannut tai osannut tulkita retoriikaksi. Ne avajaisaarnat jotka istuin kuuntelemaan totesin arvokkaan juhlallisiksi. Uudet valtiopäivät olivat alkamassa ja itse piispa saarnasi. Puheissa haettiin konsensusta, valettiin uskoa, muistutettiin ja kertomusten esimerkeillä ohjeistettiin kansanedustajia ja muita päättäjiä muistamaan, että he ovat kansan palvelijoita.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lähteet ja apuneuvot

Valtiopäivien avajaissaarnat aikavälillä 2010-2018

Saarnaajat: 2010 Huovinen, Helsinki. 2011 Kalliala, Turku. 2012 Riekkinen, Kuopio. 2013 Vikström, Porvoo. 2014 Peura, Lapua. 2015 Luoma, Espoo. 2016 Jolkkonen, Kuopio. 2017 Repo, Tampere. 2018 Laajasalo, Helsinki.

Eduskunnan kirjaston valtiopäiväasiakirjat tai sähköisesti

<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/valtiopaivaasiat/Sivut/default.aspx>

Laki piispan nimitysoikeuden muuttamisesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055> (viitattu 07.04.2019)

<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kirkkovuosi>

<https://raamattu.fi/>

Koski, Sari

2017 Re: Valtiopäivien jumalanpalvelukset ekumeenisiksi—Yksityinen sähköpostiviesti Sari Koskelle. 26.9.2017

Luterilaiset tunnustuskirjat

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Augsburgin tunnustus Confessio Augustana

<http://tunnustuskirjat.fi/augstunn.html> (viitattu 07.04.2019)

Suomen evankelis- luterilaisen kirkon Kirkkokäsikirja I-III

2008 1. painos. Mikkeli: St. Michel Print Oy. Kotimaa- Yhtiöt Oy/Kirjapaja

Palvelkaa Herraa iloiten. Jumalanpalveluksen opas

2009 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kirjallisuus

Blomstedt, Jan

2003 Retoriikkaa epäilijöille. Helsinki: Loki-Kirjat.

Fiske, John

1993 Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimukseen.

2. painos Vastavoima. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hanska, Jussi

2001 Saarna-keskiajan massamedia. Keskiajan kevät. Kirjoituksia eurooppalaisen kulttuurin juurista. Toim. Tuomas M. S. Lehtonen 2. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Heikura, Eeva-Kaisa ”Ajattelepa tuota tilannetta” - Digipostillan saarnojen ominaispiirteet

2016 Helsingfors universitet; University of Helsinki; Helsingin yliopisto,
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201605031559>

Hellspång, Lennart

2004 Konsten Att Tala: Handbok I Praktisk Retorik. 2., utök. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Herrick, James. A.

2005 The History and theory of rhetoric an introduction. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon

Huotari, Veikko

1985 Sana kohtaa kuulijan. Saarijärvi: Kirjapaja. Saarijärven offset Ky.

Huovinen, Eero

2015 Saarna? Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

Huovinen, Eero

2017 Oikeutta ja Jumalan armoa- piispa valtiollisen jumalanpalveluksen saarnaajana. FS piispa Simo Peura 60 vuotta. Usko, elämä ja yhteys. Luterilaisuuden mahdollisuudet tänään ja huomenna. Toim. Antila, Jaakko Olavi. Helsinki: Kirjapaja

Hyppönen, Henkka

2005 Kuinka SE Tehdään Esiintyjänä. Helsinki: Talentum.

Jokinen, Arja

2016 Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Diskurssianalyysi Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen

Jolkkonen, Jari

2001 Saarnan kielellisiä tehokeinoja. Saarnan käsikirja. Toim. J. Jolkkonen et al. Pieksämäki: Raamattutalo Oy.

Kaakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen Ilpo

2004 Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot,- Argumentti ja kritiikki, Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Toim. Kaakkuri-Knuuttila Marja-Liisa. 6. painos. Helsinki: Gaudeamus

Karlberg, Maria, and Brigitte Mral

1998 Heder Och Påverkan: Att Analysera Modern Retorik. Stockholm: Natur och kultur.

Kuusiranta, Helena

2012 Piispa puhuu-diskurssianalyysi saarnoista. Pro gradu-tutkielma Itä-Suomen yliopisto.
Filosofinen tiedekunta. Läntinen teologia.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120676/urn_nbn_fi_uef-20120676.pdf

Laakso, Teppo

1987 Kirkko kutsuu. Viestinnän opas seurakunnan työntekijöille. Tampere: Tampereen hiippakunta.

Lampinen, Tapio

2014 Poliittinen postilla. Miten saarnaamista opettanut yliopistotutkija ja yhteiskunnallinen osallistuja itse saarnaa? Rovaniemi: Väyläkirjat.

Lehtonen, Samuel

1985 Saarna – sanoja vai sanomaa. Virikkeitä saarnan valmistamista varten. Joensuu: Pohjois-Karjalan kirjapaino Oy. SLEY-kirjat.

Lönnebo, Martin

1997 Homiletik. En introduction I kyrkans förkunnelse. Stockholm: Verbum.

Mäntynen, Anne & Säaskilahti, Minna

2012 Uusi retoriikka genreen tutkimuksessa. Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen Käsikirja. Toim. Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä, Mikko Lounela. Helsinki: Gaudeamus

Nicol, Martin & Forsberg, Juhani

2006 Saarnan taito. Dramaturginen homiletiikka. Helsinki: Kirjapaja.

Nissilä, Keijo

2001 Saarna ja retoriikka. Saarnan käsikirja. Toim. J. Jolkkonen et al. Pieksämäki: Raamattutalo Oy.

Palonen, Kari & Summa, Hilikka

1996 Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino.

Parvio, Martti

1989 Suomalaisen saarnan kehitysvaiheet. Saarnaa sanaa sananjulistajan käsikirja. Toim. Vartiainen, Raija. Helsinki: Kirjaneliö.

Pelkonen, Linda

2013 ”Emme anna tuotteistamme virheellisiä lupauksia” Ympäristöystävällisyydestä ja eettisyydestä vakuuttaminen kosmetiikkabisneksessä. Viestintätieteiden pro gradu-tutkielma Vaasa 2013 <https://www.tritonia.fi/fi/e-opinnaytteet/tiivistelma/5665/%22Emme+anna+tuotteistamme+valheellisia+ja+liioittelevia+lupauksia%22.+Ympäristöystävällisyydestä+ja+eettisyydestä+vakuuttaminen+kosmetiikkabisneksessä>

Perelman, Chaïm, and L. Olbrechts-Tyteca. The New Rhetoric: A Treatise On

1971 Argumentation. 2nd pr. Notre Dame (IN): University of Notre Dame Press.

Perelman Chaïm & Lehto, Leevi

1996 Retoriikan valtakunta. Tampere: Vastapaino.

Pirttimaa, Kati Ekumeenisuus jumalanpalveluksien ja hartauksien ordoissa Helsingfors

2016 universitet; University of Helsinki; Helsingin yliopisto,
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201605031563>

Pitkänen, Teija

2010 ”Teille on syntynyt Vapahtaja” Joulun kirkollinen sanoma, jouluperinteet ja perheyhteisö Yleisradion TV-jumalanpalvelusten joulusaarnoissa 1985-2009. Yleisen käytännöllisen teologian pro gradu-tutkielma.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23910/teilleon.pdf?sequence=1>

Pohjolainen, Teresa

2011 ”Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä” Vihreyden retoriikka Kansallisen Kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa 2011. Jyväskylä yliopisto Kielten laitos Suomen kielen oppiaine Tammikuu 2012
<https://docplayer.fi/2004112-Vihrealla-on-viisi-miljoonaa-savya-vihreyden-retoriikka-kansallisen-kokoomuksen-ymparistopoliittisessa-ohjelmassa-2011-pro-gradu-teresa-pohjolainen.html>

Puro, Jukka-Pekka

1996 Johdatus puheviestinnän teorioihin. Helsinki: Gaudeamus.

Puro, Jukka-Pekka

2006 Retoriikan historia. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

Puro, Jukka-Pekka

1998 Retoriikasta saarnaan. tutkimus seurakuntasaarnojen retorisesta vaikuttavuudesta. Kirkon tutkimuskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Puro, Ulla

2007 Reilua retoriikkaa. Työväen sivistysliitto TSL 2007: Kehitys Oy.

Rajamäki, Tuula

2007 Miten välitän puheessani ajatuksien ytimen. Kuunteleeko kukaan puhettasi? kuinka saada viesti perille. Toim. Liisa Enckell. Helsinki: Kirjapaja.

Rokka, Pauliina

2014 ”Perustelemisen keinoja on monia” Argumentointitaitojen opetus yläkoulun ja lukion äidinkielen kirjallisuuden oppikirjoissa. Suomen kieli ja Suomalais-ugrilainen kielentutkimus Kieli- ja käännöstieteiden laitos Turun yliopisto
Helmikuu 2014 <https://docplayer.fi/9992250-Perustelemisen-keinoja-on-monia-argumentointitaitojen-opetus-ylakoulun-ja-lukion-aidinkielen-ja-kirjallisuuden-oppikirjoissa.html>

Suojanen, Päivikki

1993 Uskonnon ja politiikan kielenvallan strategioita lama-suomessa. Kulttuurin kaleidoskoopista. Kirjoituksia kielestä ja kulttuurista. Päivikki Suojanen & Matti K. Suojanen. Tampere: Mainos Makasiini Oy.

Suojanen, Päivikki

2001 Saarna suostuttelevana viestintänä. Saarnan kielellisiä tehokeinoja. Saarnan käsikirja. Toim. J. Jolkkonen et al. Pieksämäki: Raamattutalo Oy.

Summa, Hilka

1996 Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Pelkkää retoriikkaa. Toim. Kari Palonen & Hilka Summa. Tampere: Vastapaino.

Wallgren Hemlin, Barbro
1997 Att övertyga från predikstolen. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.

Wiio, Osmo A.
1994 Johdatus viestintään. 6. uud. laitos. Espoo: Weilin & Göös.

Liitteet

Liite 1

Esitys tunnustuksettoman avajaistilaisuuden järjestämisestä

Liite 2

Evankeliumikirjan mukaiset tekstit ja piispan mahdollinen oma valinta.

Liite 3

Kutsukortti 2016

Liite 4

Kutsukortti 2017

Liite 5

Kutsukortti 2018

14.10.2016

Eduskunnan pääsihteerille

Tunnustukseton juhlatilaisuus ennen valtiopäivien avajaisia

Suomen Humanistiliitto ry ja Vapaa-ajattelijain Liitto ry järjestävät kansanedustajille ja muulle eduskunnan välle tunnustuksettoman juhlatilaisuuden, joka pidetään ennen valtiopäivien avajaisia, torstaina 2.2.2017 klo 10.00 – 11.00, Musiikkitalon 4. kerroksen lämpiössä.

Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuotena kutsumme Tasavallan presidenttiä, eduskunnan puhemiestä, pääministeriä ja valtioneuvoston jäseniä sekä kansanedustajia puhemiesneuvoston edustajien johdolla, eduskunnan henkilöstöä pääsihteerin tai hänen edustajansa johdolla sekä kansanedustajien avustajia tähän tunnustuksettomaan juhlatilaisuuteen. Kutsu osoitetaan niille, jotka eivät osallistu ennen valtiopäivien avajaisia samaan aikaan järjestettävään ekumeeniseen jumalanpalvelukseen Tuomiokirkossa.

Tilaisuuden ohjelma on luonteeltaan arvokas sisältäen puheita sekä musiikkiesityksiä. Juhlapuhujiksi ovat lupautuneet kirjailija *Sirpa Kähkönen* ja professori (emeritus) *Ilkka Niiniluoto*.

Tilaisuuden luonne on verrannollinen Helsingin yliopiston avajaisiin liittyvään tunnustuksettomaan tilaisuuteen, joka on samaan aikaan avajaisjumalanpalveluksen kanssa. Myös kouluissa on tätä nykyä vaihtoehtoista ohjelmaa koulupäivään mahdollisesti liitettyjen jumalanpalvelusten rinnalla.

Ajatuksemme on, että Suomen itsenäistymisen 100-vuotisjuhlavuotena ja kun uskonnonvapauslain säätämisestä tulee 85 vuotta, tällainen uskontojen ja vakaumusten yhdenvertaisuutta edistävä ja kulttuuria uudistava tilaisuus olisi paikallaan.

Ruotsissa vastaavan vaihtoehtoisen valtiopäivätalaisuuden jumalanpalvelukselle järjesti kolmena vuotena peräkkäin sikäläinen Humanistiliitto, ja tänä vuonna tämä humanistinen juhlatilaisuus sai virallisemmän roolin Ruotsin valtiopäivien avajaisiin liittyen.

Toivomme, että eduskunnan johto suhtautuu alusta asti myönteisesti tähän uuteen juhlatilaisuuteen, joka on tarjolla kansanedustajille ja muulle eduskunnan välle ennen valtiopäivien avajaisia. Kutsut lähetämme vielä erikseen.

Suomen Humanistiliitto ry ja Vapaa-ajattelijain Liitto ry

Irma Peiponen, puheenjohtaja ja Esa Ylikoski, pääsihteeri

Yhteyshenkilönä Esa Ylikoski,
p. 0504685332, esa.ylikoski@vapaa-ajattelijat.fi
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Evankeliumitekstit kirkkovuoden mukaan ja **piispan mahdollinen oma valinta:**

2010

Matt. 20: 1-16

Vertaus viinitarhan työmiehistä

1 "Taivasten valtakuntaa voi verrata isäntään, joka aamuvarhaisella lähti palkkaamaan työmiehiä viinitarhaansa. 2 Hän sopi miesten kanssa yhden denaarin päiväpalkasta ja lähetti heidät viinitarhaan. 3 Päivän kolmannella tunnilla hän lähti taas ulos ja näki, että torilla seisoi vielä miehiä jouten. 4 'Menkää tekin viinitarhaan', hän sanoi heille, 'minä maksan teille sen, mitä kuuluu maksaa.' 5 Miehet lähtivät. Kuudennen ja yhdeksännen tunnin aikaan isäntä lähti taas ulos ja teki samoin. 6 Kun hän sitten meni ulos yhdennellätoista tunnilla, hän näki vieläkin muutamia joutilaita ja kysyi heiltä: 'Miksi te seisotte täällä kaiken päivää toimeettomina?' 7 'Kukaan ei ole palkannut meitä', he vastasivat. Hän sanoi miehille: 'Menkää tekin minun viinitarhaani.' 8 "Kun sitten tuli ilta, viinitarhan omistaja sanoi tilanhoitajalleen: 'Kutsu työmiehet ja maksa heille palkka, viimeksi tullee ensin ja ensimmäisille vasta sitten.' 9 Ne, jotka oli palkattu yhdennellätoista tunnilla, tulivat ja saivat kukin denaarinsa. 10 Kun ensiksi palkatut tulivat, he luulivat saavansa enemmän, mutta hekin saivat vain denaarin. 11 Silloin he nostivat metelin ja sanoivat isännälle: 12 'Nämä viimeksi tulleet tekivät työtä yhden ainoan tunnin, ja silti sinä annat heille saman kuin meille, jotka olemme kantaneet päivän kuorman ja helteen.' 13 Mutta isäntä sanoi yhdelle miehistä: 'Ystäväni, enhän minä tee sinulle vääryyttä. Emmekö me sopineet denaarista?' 14 Ota omasi ja mene. Minä tahdon maksaa tälle viimeksi tulleelle saman kuin sinulle, 15 ja kai minä saan omallani tehdä mitä haluan? Katsotko sinä karsaasti sitä, että minä olen hyvä?' 16 "Näin viimeiset tulevat ensimmäisiksi ja ensimmäiset viimeisiksi

2010 Huovisen saarnan evankeliumiteksti:

Mark. 10:13-16 Jeesus siunaa lapsia

13 Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Opetuslapset moittivat tuojia, 14 mutta sen huomattessaan Jeesus närkästyi ja sanoi heille: "Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. 15 Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse." 16 Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä.

2011

Joh. 20:1-10

Magdalan Maria ja opetuslapset haudalla

1 Sapatin mentyä, viikon ensimmäisenä päivänä Magdalan Maria tuli jo aamuhämärissä haudalle ja näki, että haudan suulta oli kivi siirretty pois.

2 Hän lähti juoksujalkaa kertomaan siitä Simon Pietarille ja sille opetuslapselle, joka oli Jeesukselle rakkain, ja sanoi heidät tavattuaan: "Ovat vieneet Herran pois haudasta, emmekä me tiedä, minne hänet on pantu." 3 Pietari ja se toinen opetuslapsi lähtivät heti juoksemaan haudalle. 4 Miehet menivät yhtä matkaa, mutta se toinen opetuslapsi juoksi Pietaria nopeammin ja ehti haudalle ensimmäisenä.

5 Hän kurkisti sisään ja näki käärinliinojen olevan siellä, mutta hän ei mennyt sisälle. 6 Simon Pietari tuli hänen perässään, meni hautaan ja katseli siellä olevia käärinliinoja. 7 Hän huomasi, että Jeesuksen kasvoja peittänyt hikiliina ei ollut käärinliinojen vieressä vaan erillään, omana kääronään.

8 Nyt tuli sisään myös se toinen opetuslapsi, joka oli ensimmäisenä saapunut haudalle, ja hän näki ja uskoi. 9 Vielä he näet eivät olleet ymmärtäneet, että kirjoitusten mukaan Jeesus oli nouseva kuolleista. 10 Opetuslapset lähtivät haudalta majapaikkaansa.

Mark. 16: 9-16 (pääsiäisen jälkeinen torstai)

Jeesus ilmestyy lähimmilleen

9 Kun Jeesus oli varhain sapatin jälkeisenä päivänä noussut kuolleista, hän ilmestyi ensiksi Magdalan Marialle, josta hän oli ajanut ulos seitsemän pahaa henkeä. 10 Maria lähti sieltä ja vei sanan Jeesuksen seuralaisille, jotka itkivät murheissaan. 11 He eivät kuitenkaan uskoneet, kun kuulivat, että Jeesus eli ja että Maria oli nähnyt hänet. 12 Tämän jälkeen Jeesus ilmestyi hahmoltaan vieraana kahdelle heistä, kun he olivat kulkemassa pois kaupungista. 13 Myös nämä menivät viemään toisille sanaa, mutta heitäkään ei uskottu. 14 Viimein Jeesus ilmestyi myös yhdelletoista opetuslapselleen heidän ollessaan aterialla. Hän moitti heidän epäuskoaan ja heidän sydämensä kovuutta, kun he eivät olleet uskoneet niitä, jotka olivat nähneet hänet kuolleista nousseena. 15 Hän sanoi heille: "Menkää kaikkialle maailmaan ja julistakaa evankeliumi kaikille luoduille. 16 Joka sen uskoo ja saa kasteen, on pelastuva. Joka ei usko, se tuomitaan kadotukseen.

2011 Kallialan saarnan evankeliumiteksti:

Luuk. 24: 13-31 Jeesus ilmestyy Emmauksen tiellä

13 Samana päivänä oli kaksi opetuslasta menossa Emmaus-nimiseen kylään, jonne on Jerusalemistä noin kahden tunnin kävelymatka*. [Alkutekstissä "kuusikymmentä stadionia". Stadion on 192 metriä.]14 He keskustelivat kaikesta siitä, mitä oli tapahtunut.15 Heidän siinä puhellessaan ja pohdiskellessaan Jeesus itse liittyi heidän seuraansa ja kulki heidän kanssaan.16 He eivät kuitenkaan tunteneet häntä, sillä heidän silmänsä olivat kuin sokaistut.17 Jeesus kysyi heiltä: "Mistä te oikein keskustellette, matkamiehet?" He pysähtyivät murheellisina,18 ja toinen heistä, Kleopas nimeltään, vastasi: "Taidat olla Jerusalemissa ainoa muukalainen, joka ei tiedä, mitä siellä on näinä päivinä tapahtunut."19 "Mitä te tarkoittatte?" Jeesus kysyi. He vastasivat: "Sitä, mitä tapahtui Jeesus Nasaretilaiselle. Se mies oli tosi profeetta, voimallinen sanoissa ja teoissa, sekä Jumalan että kaiken kansan edessä. 20 Meidän ylipappimme ja hallitusmiehemme luovuttivat hänet tuomittavaksi kuolemaan ja ristiinnaulitsivat hänet. 21 Me kuitenkin olimme eläneet siinä toivossa, että hän olisi se, joka lunastaa Israelin. Eikä siinä kaikki. Tänään on jo kolmas päivä siitä kun se tapahtui, 22 ja nyt ovat muutamat naiset meidän joukostamme saattaneet meidät kerta kaikkiaan hämmennyksiin. He kävivät varhain aamulla haudalla23 mutta eivät löytäneet hänen ruumistaan. Sieltä tultuaan he lisäksi kertoivat nähneensä näyn: enkeleitä, jotka sanoivat, että Jeesus elää. 24 Muutamat meistä menivät silloin haudalle ja totesivat, että asia oli niin kuin naiset olivat sanoneet. Jeesusta he eivät nähneet." 25 Silloin Jeesus sanoi heille: "Voi teitä ymmärtämättömiä! Noinko hitaita te olette uskomaan kaikkea sitä, mitä profeetat ovat puhuneet?26 Juuri niinhän Messiaan piti kärsiä ja sitten mennä kirkkauteensa." 27 Ja hän selitti heille Mooseksesta ja kaikista profeetoista alkaen, mitä hänestä oli kaikissa kirjoituksissa sanottu. 28 He olivat jo saapumassa kylään, jonne olivat menossa. Jeesus oli jatkavinaan matkaansa,29 mutta he estivät häntä lähtemästä ja sanoivat: "Jää meidän luoksemme. Päivä on jo kääntymässä iltaan." Niin hän meni sisään ja jäi heidän luokseen.30 Kun hän sitten aterioi heidän kanssaan, hän otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja antoi sen heille. 31 Silloin heidän silmänsä aukenivat ja he tunsivat hänet. Mutta samassa hän jo oli poissa heidän näkyvistään.

2012

Luuk.2: 22-33 Jeesus tuodaan temppeliin

22 Ja kun tuli päivä, jolloin heidän Mooseksen lain mukaan piti puhdistautua, he menivät Jerusalemiin viedäkseen lapsen Herran eteen, 23 sillä Herran laissa sanotaan näin: "Jokainen poikalapsi, joka esikoisena tulee äitinsä kohdusta, on pyhitettävä Herralle." 24 Samalla heidän piti tuoda Herran laissa säädetty uhri, "kaksi metsäkyyhkyä tai kyyhkysenpoikaa". Simeon ja Hanna saavat nähdä Jeesuksen 25 Jerusalemissa eli hurskas ja jumalaapelkäävä mies, jonka nimi oli Simeon. Hän odotti Israelille luvattua lohdutusta, ja Pyhä Henki oli hänen yllään. 26 Pyhä Henki oli hänelle ilmoittanut, ettei kuolema kohtaa häntä ennen kuin hän on nähnyt Herran Voidellun. 27 Hengen johduksesta hän tuli temppeliin, ja kun Jeesuksen vanhemmat toivat lasta sinne tehdäkseen sen, mikä lain mukaan oli tehtävä, 28 hän otti lapsen käsivarsilleen, ylisti Jumalaa ja sanoi: 29 -- Herra, nyt sinä annat palvelijasi rauhassa lähteä, niin kuin olet luvannut. 30 Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, 31 jonka olet kaikille kansoille valmistanut: 32 valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille. 33 Jeesuksen isä ja äiti olivat ihmeissään siitä, mitä hänestä sanottiin.

Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18

14 Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme. Me saimme katsella hänen kirkkauttaan, kirkkautta, jonka Isä ainoalle Pojalle antaa. Hän oli täynnä armoa ja totuutta. 15 Johannes todisti hänestä ja huusi: "Hän on se, josta sanoin: Minun jälkeeni tuleva kulkee edelläni, sillä hän on ollut ennen minua." 16 Hänen täyteydestään me kaikki olemme saaneet, armoa armon lisäksi. 17 Lain välitti Mooses, armon ja totuuden toi Jeesus Kristus. 18 Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt. Ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet.

Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36.

35 Jeesus sanoi heille: "Vielä hetken aikaa valo on teidän keskellänne. Kulkekaa niin kauan kuin teillä on valo, ettei pimeys saisi teitä valtaansa. Joka kulkee pimeässä, ei tiedä, minne on menossa. 36 Niin kauan kuin teillä on valo, uskokaa valoon, jotta teistä tulisi valon lapsia." Tämän sanottuaan Jeesus lähti ja poistui heidän näkyvistään.

Kirkkovuoden 2012 lisäohjeena ”Arkipäivinä 6-11.2 käytetään 3. sunnuntai ennen paastonaikaa septusegima aineistoa. Luuk.17: 7-10”

Mitä palvelijalta vaaditaan

7 "Jos teillä on palvelija kyntötoissa tai paimenessa, niin ettehan te hänen kotiin palatessaan sano: 'Käy pöytään, saat heti ruokaa.' 8 Ei, te sanotte: 'Laita minulle syötävää, vyötä vaatteesi ja palvele minua sen aikaa kun syön ja juon. Sitten saat sinä syödä ja juoda.' 9 Ei palvelija siitä saa kiitosta, että hän tekee, mitä hänen tulee tehdä. 10 Niinpä tekin, kun olette tehneet kaiken, mitä teidän tulee tehdä, sanokaa: 'Me olemme arvottomia palvelijoita. Olemme tehneet vain sen, minkä olimme velvolliset tekemään.'"

Piispa Riekkinen rakentaa saarnansa suurimmaksi osaksi Johanneksen teksteille keskittyen valoon.

2013

Evankeliumitekstit olivat samat kuin edellisenä vuonna Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36.

Kirkkovuoden lisäohjeena ”Arkipäivinä 4-9.2 käytetään 2. sunnuntai ennen paastonaikaa sexagesima aineistoa.” Evankeliumitekstiksi tarjottiin myös Luukkaan tekstiä, jonka piispa Vikström oli ottanut käsittelyyn.

Kylväjä Luuk. 8:4-15

4 Kun paikalle tuli paljon väkeä ja kaikista kaupungeista virtasi ihmisiä Jeesuksen luo, hän esitti heille vertauksen: 5 "Mies lähti kylvämään siementä. Kun hän kylvi, osa siemenestä putosi tien laitaan. Siinä jyvät tallautuivat, ja taivaan linnut söivät ne. 6 Osa putosi kalliolle ja lähti kasvuun, mutta oraat kuivettuivat, koska eivät saaneet maasta kosteutta. 7 Osa putosi keskelle ohdakkeita, ja kun oras kasvoi, kasvoivat ohdakkeetkin ja tukahduttivat sen. 8 Mutta osa putosi hyvään maahan, kasvoi ja tuotti satakertaisen sadon. ”Tämän sanottuaan Jeesus huusi: "Jolla on korvat, se kuulkoon!"

Kylväjävertauksen selitys

9 Opetuslapset kysyivät Jeesukselta, mitä vertaus tarkoitti. 10 Hän sanoi: "Te olette saaneet oppia tuntemaan Jumalan valtakunnan salaisuudet, mutta muille ne esitetään vertauksina, jotta he nähdessäänkään eivät näkisi eivätkä kuullessaankaan ymmärtäisi. 11 Vertaus tarkoittaa tätä: Siemen on Jumalan sana. 12 Tien laitaan pudonnut siemen tarkoittaa ihmisiä, jotka kuulevat sanan mutta joiden sydäimestä Paholainen heti tulee ottamaan sen pois, jotta he eivät uskoisi ja

pelastuisi.¹³ Kalliolle pudonnut siemen tarkoittaa niitä, jotka sanan kuullessaan ottavat sen iloiten vastaan mutta uskovat vain hetken aikaa. Heillä ei ole juurta, ja niin he koetukseen joutuessaan luopuvat. ¹⁴ Ohdakkeisiin pudonnut osa tarkoittaa niitä, jotka kuulevat sanan mutta sitten tukahtuvat elämän huoliin, rikkauteen ja nautintoihin. He eivät tuota kypsää satoa. ¹⁵ Mutta hyvään maahan pudonnut siemen tarkoittaa niitä, jotka sanan kuultuaan pysyvät siinä puhtain ja ehein sydämin ja kestävinä tuottavat satoa.

2014

Valtiopäivien avajaissaarnan rakennuspalikoiksi oli jälleen (kolmas vuosi peräkkäin) tarjolla kynttilänpäivän tekstit. Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Kuluvan kirkkovuoden lisäohjeena oli, että ”arkipäivinä 3-8.2 käytetään 4. sunnuntain loppiaisesta aineistoa.” Tarjolla oli siis myös Matt. 14:22-33 Jeesus kävelee veden päällä, jota piispa Peura käytti saarnansa pohjana.

22 Heti sen jälkeen Jeesus käski opetuslasten nousta veneeseen ja mennä vastarannalle edeltäkäs in, sillä aikaa kun hän lähettäisi väen pois. 23 Kun ihmiset olivat lähteneet, hän nousi vuorelle rukoillakseen yksinäisyydessä. Illan tultua hän oli siellä yksin. 24 Vene oli jo hyvän matkan päässä rannasta ja ponnisteli aallokossa vastatuuleen. 25 Neljännen yövartion aikaan Jeesus tuli opetuslapsia kohti kävellen vettä pitkin. 26 Kun he näkivät hänen kävelevän järven aalloilla, he säikähtivät ja huusivat pelosta, sillä he luulivat näkevänsä aaveen. 27 Mutta samassa Jeesus jo puhui heille: "Pysykää rauhallisina, minä tässä olen. Älkää pelätkö." 28 Silloin Pietari sanoi hänelle: "Herra, jos se olet sinä, niin käske minun tulla luoksesi vettä pitkin." 29 "Tule!" sanoi Jeesus. Pietari astui veneestä ja käveli vettä pitkin Jeesuksen luo. 30 Mutta huomatessaan, miten rajusti tuuli, hän pelästyi ja alkoi vajota. "Herra, pelasta minut!" hän huusi. 31 Jeesus ojensi heti kätensä, tarttui häneen ja sanoi: "Vähäinenpä on uskosi! Miksi aloit epäillä?" 32 Kun he olivat nousseet veneeseen, tuuli tyyntyi. 33 Ja kaikki, jotka veneessä olivat, polvistuivat hänen eteensä ja sanoivat: "Sinä olet todella Jumalan Poika."

2015

3. sunnuntai pääsiäisestä Joh. 14: 1-7 Tie, totuus ja elämä. Kirkkovuoden ohjeen mukaan saarnaajana Espoon piispa Luoma.

1 "Älköön sydämenne olko levoton. Uskokaa Jumalaan ja uskokaa minuun. 2 Minun Isäni kodissa on monta huonetta -- enhän minä muuten sanoisi, että menen valmistamaan teille asuinsijan. 3 Minä menen valmistamaan teille sijaa mutta tulen sitten takaisin ja noudan teidät luokseni, jotta saisitte olla siellä missä minä olen. 4 Te tiedätte kyllä tien sinne minne minä menen." 5 Tuomas sanoi hänelle: "Herra, emme me tiedä, minne sinä menet. Kuinka voisimme tuntea tien?" 6 Jeesus vastasi: "Minä olen tie, totuus ja elämä. Ei kukaan pääse Isän luo muuten kuin minun kauttani. 7 Jos te tunnette minut, opitte tuntemaan myös minun Isäni. Te tunnette hänet jo nyt, olettehan nähneet hänet."

2016

Kynttiläpäivän läheisyydestä johtuen olivat evankeliumivaihtoehdot jälleen samat kuin vuosina 2012-2014: Jeesus tuodaan temppeliin Luuk.2: 22-33, Sana tuli ihmiseksi Joh.1.14-18 tai Jeesus puhuu kuolemastaan Joh.12: 35-36. Lisämerkintä oli myös sama kuin vuonna 2013. Arkipäivinä 1-6.2 käytetään 2. sunnuntai ennen paastonaikaa sexagesima aineistoa, eli mahdolliseksi vaihtoehdoksi tarjottiin Luuk. 8: 4-15 tekstiä.

Jolkkosen saarnan evankeliumiteksti: Matt. 20:25-28 joka on itsenäisyyspäivän teksti.

25 Mutta Jeesus kutsui heidät luokseen ja sanoi: "Te tiedätte, että hallitsijat ovat kansojensa herroja ja maan mahtavat pitävät kansoja valtansa alla. 26 Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Joka tahtoo teidän joukossanne tulla suureksi, se olkoon toisten palvelija, 27 ja joka tahtoo tulla teidän joukossanne ensimmäiseksi, se olkoon toisten orja. 28 Ei Ihmisen Poikakaan tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaiksi kaikkien puolesta."

2017

Evankeliumitekstinä oli sama, jota vuonna 2014 tarjottiin arkipäivien tekstiksi, eli toisen vuosikerran mukaan Matteukselta. Jeesus kävelee veden päällä 14: 22-33

22 Heti sen jälkeen Jeesus käski opetuslasten nousta veneeseen ja mennä vastarannalle edeltäkäsien, sillä aikaa kun hän lähettäisi väen pois. 23 Kun ihmiset olivat lähteneet, hän nousi vuorelle rukoillakseen yksinäisyydessä. Illan tultua hän oli siellä yksin. 24 Vene oli jo hyvän matkan päässä rannasta ja ponnisteli aallokossa vastatuuleen. 25 Neljännen yövartion

aikaan Jeesus tuli opetuslapsia kohti kävellen vettä pitkin. 26 Kun he näkivät hänen kävelevän järven aalloilla, he säikähtivät ja huusivat pelosta, sillä he luulivat näkevänsä aaveen. 27 Mutta samassa Jeesus jo puhui heille: "Pysykää rauhallisina, minä tässä olen. Älkää pelätkö." 28 Silloin Pietari sanoi hänelle: "Herra, jos se olet sinä, niin käske minun tulla luoksesi vettä pitkin." 29 "Tule!" sanoi Jeesus. Pietari astui veneestä ja käveli vettä pitkin Jeesuksen luo. 30 Mutta huomattessaan, miten rajusti tuuli, hän pelästyi ja alkoi vajota. "Herra, pelasta minut!" hän huusi. 31 Jeesus ojensi heti kätensä, tarttui häneen ja sanoi: "Vähäinenpä on uskosi! Miksi aloit epäillä?" 32 Kun he olivat nousseet veneeseen, tuuli tyyntyi. 33 Ja kaikki, jotka veneessä olivat, polvistuivat hänen eteensä ja sanoivat: "Sinä olet todella Jumalan Poika."

2018

Saarnavuorossa Helsingin piispa Laajasalo ja hän noudatti kirkkovuoden ohjetta.

”Arkipäivinä (5.-10.2.2018) käytetään 2. sunnuntain ennen paastonaikaa (sexagesima) aineistoa.”

Sinapinsiemen ja hapate. 31 Jeesus esitti heille myös tällaisen vertauksen: "Taivasten valtakunta on kuin sinapinsiemen, jonka mies kylvi maahansa. 32 Se on pienin kaikista siemenistä, mutta kun sen taimi kasvaa täyteen mittaansa, se on puutarhan kasveista suurin. Lopulta se on kuin puu, niin että taivaan linnut tulevat ja pesivät sen oksille." 33 Vielä hän esitti heille vertauksen: "Taivasten valtakunta on kuin hapate. Kun nainen sekoitti sen kolmeen vakalliseen jauhoja, koko taikina happani."

Inbjudan

till ekumenisk riksdagsgudsfröjd i Helsingfors domkyrka
vid öppnandet av 2016 års riksmöte
onsdagen den 3 februari kl. 12.

Kutsu

Helsingin tuomiokirkossa keskiviikkona helmikuun
3. päivänä klo 12 pidettävään vuoden 2016
valtiopäivien ekumeeniseen avajaisjumalanpalvelukseen.

Möjd kostym

Ingång från Unionsgatan

Tumma puku

Käynti Unioninkadulta

Gästerna bör ha intagit sina platser senast kl. 11.30
Vänligen upprisa inbjudan vid ankomst

Vieraiden tulee olla paikoillaan viimeistään klo 11.30
Kutsukortti pyydetään esittämään saavuttaessa

Inbjudan

till ekumenisk riksdagsgudstjänst i Helsingfors domkyrka

vid öppnandet av 2017 års riksmöte

torsdagen den 2 februari kl. 12.

Kutsu

Helsingin tuomiokirkossa torstaina helmikuun

2. päivänä klo 12 pidettävään vuoden 2017

valtiopäivien ekumeneiseen avajaisjumalanpalvelukseen.

Möik kostym

Ingång från Unionsgatan

Tumma puku

Käynti Unioninkadulta

Gästerna bör ha intagit sina platser senast kl. 11.30.
Vänligen uppvisa inbjudan vid ankomst.

Vieräiden tulee olla paikallaan viimeistään klo 11.30.
Kutsukortti pyydetään esittämään saavuttaessa.

Liite 5
Kutsukortti 2018

Inbjudan	Kutsu
<p>till ekumenisk riksdagsgudstjänst i Helsingfors domkyrka</p> <p>vid öppnandet av 2018 års riksmöte</p> <p>tisdagen den 6 februari kl. 12.</p>	<p>Helsingin tuomiokirkossa tiistaina helmikuun</p> <p>6. päivänä klo 12 pidettävään vuoden 2018</p> <p>valtiopäivien ekumeeniseen avajaisjumalanpalvelukseen.</p>
<p>Mörk kostym</p> <p>Gästerna bör ha intagit sina platser senast kl. 11.30</p> <p>Värligen uppvisa inbjudan vid ankomst</p>	<p>Tumma puku</p> <p>Vieraiden tulee olla paikoillaan viimeistään klo 11.30</p> <p>Kutsukortti pyydetään esittämään saavuttaessa</p> <p>Käynti Unioninkadulta</p>